

În căutarea orașului pierdut

Sighet – oameni,
locuri, povești

Sighetu – Marmatiei
2023

Alin Spiridon PRALEA

Dănuța BOBOȘAN

Mihail-Gerald MANOLE

**În căutarea orașului pierdut.
Sighet - oameni, locuri, povești**

II

Editura Muzeul Maramureșului

Sighetu Marmăției, 2023

Inițiator: Muzeul Maramureșan

Manager proiect: Pralea Alin Spiridon

Echipa de proiect:

Pohaidac Melania - asistent manager

Nemeș Nicoleta - responsabil promovare

Chiș Anuța - responsabil financiar

Concepție grafică și design carte: Borca Andrei

Traduceri: Pralea Marian Dumitru

Locul desfășurării proiectului: Sighetu Marmației

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PRALEA, ALIN SPIRIDON

În căutarea orașului pierdut : Sighet - oameni, locuri, povești / Alin Spiridon
Pralea, Dănuța Doboșan, Mihail Gerald Manole. - Sighetu Marmației : [s.n.], 2023-

vol.

ISBN 978-606-95703-9-5

Vol. 2. - Sighetu Marmației : Editura Muzeul Maramureșului, 2023. - Conține bibliografie. - ISBN 978-606-95703-5-7

I. Pralea, Alin Spiridon

II. Doboșan, Dănuța

III. Manole, Mihail Gerald

908

Acest material a fost realizat în cadrul proiectului **În căutarea orașului pierdut. Sighet - oameni, locuri, povești II** finanțat de Ministerul Culturii - Administrația Fondului Cultural Național, sesiune de finanțare II/2023. Fotografii din acest volum fac parte din arhiva Muzeului Maramureșan, Serviciului Județean al Arhivelor Naționale Maramureș, colecțiile personale Grad Ioan, Barta Dumitru, colecția Müller și Fototeca Azopan.

Această publicație nu reprezintă în mod necesar poziția Administrației Fondului Cultural Național. AFCN nu este responsabilă de conținutul publicației. Acest aspect constituie în întregime responsabilitatea beneficiarului finanțării.

Toate drepturile aparțin autorilor.

Mulțumim tuturor celor implicați în proiectul **În căutarea orașului pierdut. Sighet - oameni, locuri, povești II.**

În căutarea orașului pierdut.

Sighet - oameni, locuri, povești

În acest volum vom parcurge actuala stradă Traian, strada Basarabiei, trecem prin Piața Libertății, continuându-ne periplul pe strada 22 Decembrie până la intersecția cu strada Iuliu Maniu.

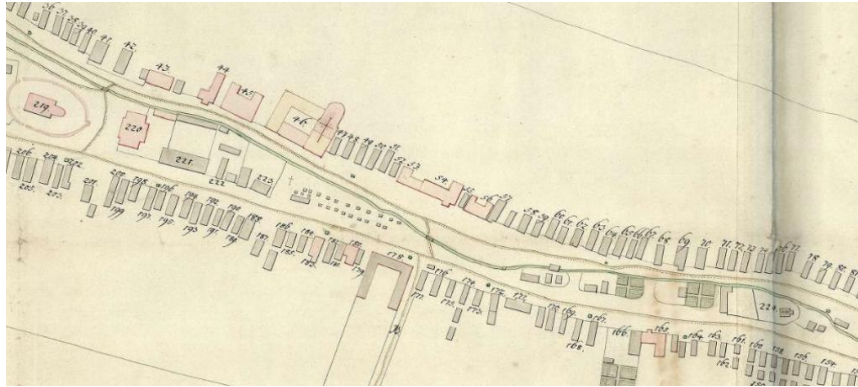
Scopul proiectului nostru este acela de a recupera și de a păstra imaginea și memoria vechiului oraș. Astfel, motivul pentru care am ales această arteră a Sighetului devine mai mult decât evident. Actualele străzi Traian și Basarabiei sunt complet transformate, clădirile vechi au fost demolate și înlocuite de blocuri de apartamente. Actuala stradă 22 Decembrie 1989 a suferit și ea schimbări odată cu construcția bisericii ortodoxe.

Acest scurt studiu introductiv nu este nici pe departe o istorie exhaustivă a zonei amintită mai sus. Este, mai degrabă, o înșiruire de povești legate de această parte a orașului. De asemenea, timpul scurt și numărul limitat de pagini ne-au obligat să lăsăm pe dinafară o serie de clădiri importante și o serie de aspecte, de asemenea, importante din istoria clădirilor de care ne-am ocupat.

Proiectul nostru se numește *În căutarea orașului pierdut. Sighet - oameni, locuri, povești*. Astfel, în scurtele biografii inserate în text sau în notele de subsol am încercat să ne aducem aminte de oamenii care s-au plimbat odinioară pe străzile orașului, oameni ale căror reușite sau ale căror tragedii au rămas întipărite pe paginile îngălbenite ale ziarelor.

Cele mai vechi surse de informare la care avem acces privind trecutul zonei de care ne ocupăm sunt planurile orașului realizate la mijlocul secolului al XVIII-lea. Pe acestea se vede foarte clar că în această perioadă, cu foarte puține excepții, majoritatea clădirilor sunt construite din lemn.

Clădirile construite din piatră sunt colorate cu roșu

Strada Traian

La sfârșitul secolului al XIX-lea actuala stradă Traian purta numele de Magyar utca, cea mai veche referire la acesta stradă sub acest nume pe care am identificat-o până în prezent datează din 1888.¹ În 1920, an în care prin dispoziția guvernamentală nr. 71 din 15 mai 1920, Secretariatul General al Transilvaniei a ordonat „să se dea străzilor numiri românești: istorice, ale familiei regale și a oamenilor mari ai țării, din trecut, cât și a celor ce au făurit România Mare”², Magyar Utca a devenit Strada Dorobanților. Bănuim că această denumire a fost aleasă datorită faptului că în Palatul Redut își avea sediul Cercul Militar. Dincolo de aceste denumiri oficiale, majoritatea locuitorilor acestei străzi nu erau maghiari și nu prea aveau nimic în comun cu dorobanții români, astfel sighetenii au continuat să numească această stradă, cu sinceritate, Zsido utca (strada evreiască) ceea ce era ea de fapt.

În august 1931, la inițiativa lui Fried Abraham³, membru în Delegația Permanentă a Consiliului Comunal, sub conducerea ajutorului de primar Tiberiu Chiș, se aprobă, după unele surse în unanimitate, schimbarea denumirii străzii Dorobanților în Theodor Herzl.⁴ Evident, această decizie a fost intens criticată din motive naționaliste de presa vremii și chiar de oficiosul Partidului Național Țărănesc - Patria - cu toate că în acest Consiliu Comunal au votat și membri ai acestui partid. Periodicul Uj Kelet⁵ (Noul Orient) anunța triumfător că prin această decizie Sighetul devine unul dintre puținele orașe din lume, exceptând Tel Aviv-ul, care are o stradă purtând numele părintelui sionismului. Ziarul din Cluj uită să amintească că Sighetul avusese

¹ *Maramaros* 23 mai 1888, p.1

² **Pál-Antal Sándor**, Indicatorul istoric al străzilor, pasajelor și piețelor din Târgu Mureș, ed. LYRA Srl. Târgu Mureș, 1997, p. 37

³ **Fried Abraham**, avocat sighetean, este liderul sioniștilor sigheteni și președintele filialei locale a Partidului Evreiesc din România.

⁴ **Theodor Herzl** (1860-1904) fondatorul sionismului modern, mișcare care milita pentru fondarea unui stat național evreiesc.

⁵ *Uj Kelet*, 2 august 1933, p.5

și până în acel moment o stradă care purta numele lui Herzl, actuala Strada Pietrosului, care primește în 1933 numele de Dorobanților.⁶

În perioada 1940-1944 strada a purtat numele marelui pictor maramureșean, Hollosy Simon. După tragedia Holocaustului, această stradă a fantomelor, în amintirea foștilor ei rezidenți, a primit numele de Strada Deportatilor. Mai târziu, în perioada național-comunistă, când amintirea celor dispăruți s-a estompat, strada este redenumită Traian.

Majoritatea clădirilor de pe strada evreiască sunt cu două niveluri, iar la parterul lor funcționau magazine și bodegi. În spatele fațadelor relativ îngrijite, în curțile interioare funcționau atelierele meseriașilor, depozite și birouri, iar mai în adâncul lor, departe de ochii lumii, trăiau familii numeroase înghesuite în camere întunecoase și neaerisite.

Trebuie să remarcăm faptul că, în perioadă interbelică, strada evreiască nu avea statutul de „arteră” a orașului pe care îl are astăzi, ea nu este menționată niciodată în proiectele de pavare a principalelor străzi, aceste proiecte referindu-se de cele mai multe ori la porțiunea de la Tribunal (actuala primărie) până la Prefectură (actuala Curtea Veche) și de la Primărie (actualul sediu al Centrului Cultural) până la intersecția cu strada Regele Ferdinand (actuala stradă Iuliu Maniu). De cele mai multe ori presa se referă la această stradă cu termenul de uliță.

De-a lungul străzii evreiești se înșirau o mulțime de tarabe și gherete, unele dintre ele încurcau circulația și blocau accesul locatarilor în propriile curți. Presa vremii este extrem de critică la adresa acestui tip de comerț. Tarabele și gheretele sunt descrise a fi „putrede și murdare”, constituind un pericol pentru sănătatea locuitorilor. Ce se vinde? De toate: dugheana lui David Lazăr oferă spre vânzare cuțitașe cu mâner de lemn, ață, mosoare și alte nimicuri. Altă dugheană: prăjituri, covrigi și butoiașe cu heringi. Pentru țărani veniți cu treburi la oraș, principala atracție este celebra apă roșie, la un leu paharul, „un fel de limonadă fabricată misterios,⁷ care curge dintr-o cutie cu desene naționale.”⁸ Uneori, din motive sanitare, marfa este confiscată, iar tarabele stropite cu creolină.⁹

Toate aceste critici și mai ales preocuparea presei pentru comerțul stradal, trebuie puse în contextul planurilor pentru amenajarea unei piețe moderne.

Strada este aglomerată și uneori au loc și accidente de circulație. În luna august a anului 1935, tânărul Steimeț Burăh, iese, cu bicicleta sa dintr-o curte și se ciocnește cu Mihai Godja, care trecea călare pe stradă, în urma accidentului biciclistul suferă mai multe leziuni.¹⁰ Un eveniment relativ banal, dar unul care ne aduce aminte de o anecdotă povestită de ziaristul Jâmbor Ferenc în periodicul Uj Kelet, în 1960. Tema articolului era sportul și se afirma că evreii au început să practice diferite sporturi doar în primele decenii ale secolului al

---

⁶ Ziarul *Dimineața* susține că inițiativa a venit din parte a primarului Alexandru Lazăr

⁷ Se referă la faptul că era fabricată pe bază de zaharină provenită din contrabandă.

⁸ *Graiul Maramureșului*, 22 februarie 1934, p.3

⁹ *Universul*, 13 iulie 1939, p.10

¹⁰ *Dimineața*, 8 aprilie 1931, p.18

XX-lea. Se dădea exemplu strada evreiască din Sighet, unde băieții evrei, cam în această perioadă încep să practice fotbalul și mersul pe bicicletă, activități privite cu reticență de generația mai în vârstă. Astfel, doi frați din familia Kahan se întâlnesc pe stradă și se interesează de soarta copiilor lor:

- Ce face fiul tău? întrebă unul dintre ei.
- Din păcate nu bine, spune celălalt, și-a rupt piciorul.
- Cum așa?
- A căzut cu bicicleta.
- De ce naiba are nevoie un copil evreu să meargă pe bicicletă? - a strigat fratele. Niciun băiat evreu nu și-a rupt vreodată piciorul studiind Talmudul...¹¹

Uneori, pe aceeași stradă, au loc evenimente mult mai tragice, cum a fost înfiorătoarea descoperire făcută de o servitoare în dimineața de 2 aprilie 1931 în fântâna din curtea Schreter. Aflată la nr. 11, curtea Schreter este o curte spațioasă, tot timpul deschisă, unde căruțașii și vizitii își parchează atelajele și își adapă caii. La ora 6:30 dimineața, o servitoare a coborât după apă și a fost îngrozită să descopere în fântână cadavrul unui nou născut învelit în ziare. Poliția a fost chemată la fața locului, iar medicul șef al orașului, dr. Ion Chiș, a constatat că este vorba de o fetiță în vârstă de opt săptămâni, care a murit prin înecare. Inițial au fost bănuite slujnicele din curtea Schreter, dar în scurt timp, doamna Katz, angajata unui modest restaurant aflat la trei case de curtea cu pricina, povestește poliției ce i se întâmplase în acea dimineață. În timp ce venea la muncă, puțin înainte de ora 6, în colțul străzii Lonyai (astăzi Iuliu Maniu), în curtea fotografului Kramer, peste drum de biserica reformată, a auzit plânset de copil. A intrat în curte unde, în zăpadă se afla un copil învelit în ziare. În apropierea copilului, o tânără, foarte speriată, a început să povestească fără să fie întrebată, că recent a născut în spitalul din Satu Mare, că nu are haine pentru copil și a intrat în curte doar ca să se odihnească și să aranjeze ziarul în jurul trupului copilului. A venit la Sighet pentru a se întâlni cu o cunoștință care locuiește pe strada evreiască. Doamna Katz a ajutat-o pe tânără să învelească copilul în ziare și o eșarfă. Apoi a însoțit-o pe tânără până pe strada evreiască, unde cele două femei s-au despărțit, doamna Katz a intrat în restaurant, iar tânăra într-o altă curte. Ulterior, Doamna Katz a recunoscut copilul și eșarfă. Poliția a ajuns la concluzia că tânăra a venit cu trenul din Satu-Mare și a încercat să-și ucidă copilul în curtea Kramer, fiind surprinsă, a comis crima în curtea Schreter. Mama ucigașă a fost descrisă de doamna Katz ca fiind tânără, 20-25 de ani, frumoasă, cu tenul măsliniu. Era bine îmbrăcată, purtând o haină albastră cu guler de blană gri și pantofi de piele întoarsă. Din câte știm, ea nu a fost identificată niciodată. Poliția crede că a părăsit orașul imediat după ce și-a omorât copilul.^{12 13}

Strada evreiască, fiind o stradă comercială din Sighet, oraș de graniță lipsit de alte oportunități economice, nu putea să stea departe de cea mai lucrativă și cea mai înfloritoare activitate a perioadei interbelice, și ne referim aici la contrabandă. Liderul comunității evreiești postbelice, Armin Gutman, afirma în memoriile

¹¹ *Uj Kelet*, 11 noiembrie 1960, p.13

¹² *Szamos*, 3 aprilie 1931, p.3

¹³ *Ellenzék*, 3 aprilie 1931, p.2

sale că: în aceste ținuturi (Maramureș), contrabanda era privită ca o parte a comerțului și o sursă legitimă de venituri. Când contrabandiștii români sau evrei deveneau leneși, erau atenționați de șeful vămii că „veniturile suplimentare ale vameșilor depind de ei”¹⁴

Din Cehoslovacia se trec ilegal peste graniță, în special stoffe și țesături și mai ales mătase. Produse considerate de lux și puternic taxate. Contrabanda se desfășura la un asemenea nivel încât clienții puteau comanda marfă direct din Slatina, indicând numele unui comerciant de încredere din Sighet, unde aceste produse urmează a fi livrate. În luna mai a anului 1937, în magazinul comerciantului Scinter Alexandru de pe strada evreiască nr. 5, s-a descoperit între dulap și perete într-un spațiu special amenajat, 200 de flanele de lână și 10 kg. țesături de mătase¹⁵.

Un alt produs des introdus ilegal în România era zaharina. După unele calcule pentru fiecare kg de zaharină introdusă în România, consumul de zahăr natural scădea cu 500 de kg. În același an, 1937, în prăvălia de mirodenii a lui Osian Tabac, aflată la nr. 11 a fost găsită o mare cantitate de zaharină după un raft.¹⁶

Strada evreiască din Sighet se poate lăuda chiar cu un poet al ei, poate a avut mai mulți, dar în momentul de față avem cunoștință doar de unul. Berl Snel, un tânăr autodidact, fiul unui modest meseriaș de pe această stradă, care debutează, în 1935, cu două cicluri de poezii: Milnergas (Strada Morarilor) și Desculț, care se termină cu o cântare a zonelor marginale a orașului Sighet: strada Solovan, ulița evreilor, ulița țiganilor. Poetul mizeriei și al tristeții, cum îl numește *Graiul Maramureșului*, este considerat primul poet de limbă idiș din Maramureș, iar la nivel național este considerat a fi primul care a introdus țăranii români și maghiari în literatura idiș.¹⁷ Personalitatea sa este legată și de istoria presei din Maramureș, acesta fiind redactorul șef al ziarului Der Stein (Steaua), publicație de stânga, interzisă de autorități după primele trei numere.¹⁸ Poetul

nostru a scăpat de deportare, el apare într-o fotografie datată în 1943, reprezentând una din șezătorile literare ținute la Teatrul Barașeum,¹⁹ din București.

După război îl găsim pe Berl Snel tot în București, este redactor al rubricii culturale a ziarului de limbă idiș, *Ikuf - Bleter*, iar la sfârșitul anilor 50 emigrează în Israel și se stabilește în orașul Nahariya, de unde, în 1963, dă un anunț la ziar încercând să-și găsească un vechi prieten din Sighet, pe Fried Moise, cel mai mic fiu al cărciumarului Fried din Sighet.²⁰

¹⁴ *Armin Gutman, Amintiri despre evreii din Maramureș*, publicat în foileton în *A het tukre*, Ramat Gan

¹⁵ *Curentul*, 8 noiembrie 1937, p.3

¹⁶ *Universul* 13 iulie 1937 p.2

¹⁷ poetul mizeriei și al tristeții, cum îl numește *Graiul M*

¹⁸ *Ūtunk*, 25 februarie 1950 p. 10

¹⁹ Teatrul Barașeum, teatru evreiesc de revistă, care a funcționat la București între anii 1941-1945

²⁰ *Uj Kelet*, 2 octombrie 1963, p. 5

În aprilie 1944 majoritatea locuitorilor străzii evreiești au fost mutați în Ghetoul din Sighet, dar înainte de aceasta, o tragedie petrecută pe stradă avea să prevestească nenorocirile ce vor urma. Ne referim aici la uciderea cu sânge rece, în plină stradă, a unui copil de doisprezece ani. Într-o zi, cândva în prima parte a lunii aprilie 1944, doi cheflii, Sarkady Agoston, frizer sighetean și Bede Istvan, sergent în armata maghiară, au ieșit dintr-o cârciumă strigând „moarte jidanilor” și „vrem să vedem sânge de jidan”. În colțul Străzii Dorobanților cu Piața Unirii, le ies în cale doi copii evrei, unul dintre ei, Boris Frankel, are în piept steaua galbenă. Urmează un dialog scurt:

- Tu ești evreu? este întrebat Boris.
  - Da, răspunde copilul.
  - Împuşcă-! îl îndeamnă Sarkady pe sergentul Bede.
- Un foc de armă, Boris se prăbușește la pământ. Avea să moară a doua zi.²¹

Strada Basarabiei

Actuala stradă a Basarabiei nu apare pe planurile orașului din secolul al XVIII-lea, nici chiar pe planul din 1830. Cel mai probabil ea a apărut în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, când s-a simțit nevoia ca principalele străzi să fie conectate prin străduțe de legătură. Lucru necesar pentru a fluidiza circulația în general și, mai ales pentru a înlesni accesul către terenurile agricole de la marginea orașului. De aici și numele ei, Nagykoz, marea stradă de legătură. În epocă este numită și strada sinagogilor pentru că pe această mică stradă funcționau nu mai puțin de trei lăcașuri de cult mozaice, două sinagogi și o casă de rugăciuni. În perioada interbelică, strada a purtat numele Iosif Gabor, soldatul român ucis în luptele de la Sighet din ianuarie 1919.

Vechea sinagogă sefardă

Comunitatea sefardă din Sighet s-a născut în urma marelui război dintre familiile Teitelbaum și Kahan, început în 1883. Cu riscul de a simplifica peste măsură un fenomen de altfel complex, considerăm necesar a oferi unele explicații. În anul 1867, evreii din Ungaria au fost recunoscuți ca cetățeni cu drepturi depline, iar drept urmare între comunitățile evreiești au apărut divergențe privind gradul de modernizare și de integrare în societatea maghiară. Astfel, comunitățile înclinate spre integrare și modernizare s-au declarat neologe, cele conservatoare s-au declarat ortodoxe, iar o parte a comunităților aleg să rămână neafiliate sub numele status quo. Comunitatea din Sighet, extrem de tradiționalistă, aflată sub conducerea rabinului Yehuda Teitelbaum (1808-1883), a refuzat să se afilieze Comunității Ortodoxe din simplul motiv că în Maramureșul conservator nu există tendințe sau facțiuni moderne. După moartea rabinului, în 1883, în ziua înmormântării acestuia, s-a anunțat afilierea comunității din Sighet la Comunitatea Ortodoxă și succesiunea la conducerea comunității, pe baza unor noi statute, a lui Chananya Yom Tov Lipa Teitelbaum (1836-1904). Aceste decizii se pare au fost luate fără acordul facțiunii conduse de bogata și influenta familie Kahan, care protestează printr-o serie de denunțuri trimise la Budapesta, contestând noile statute și succesiunea. Inițial, războiul se poartă între două

---

²¹ *Direcția Județeană a Arhivelor Naționale*, Cluj, *Hotărârile Tribunalul Poporului 1946*, dosar 22/1946, p.289

clanuri, două familii din Sighet, Teitelbaum și Kahan, dar în momentul în care cei din urmă se aliază cu marea dinastie de Vijnița, războiul devine unul între două mari dinastii, Teitelbaum și Hager de Vijnița. În fine, facțiunea Kahan - Vijnița se declară sefardă, o a patra opțiune față de cele amintite mai sus, și primește statutul de comunitate independentă în anul 1886. Proprietățile celor două comunități, acum oficial separate, sunt folosite în continuare în comun, iar cea mai mare dispută rămâne cea privind drepturile de folosire a sinagogii mari. Astfel, cum era și de așteptat, în toamna anului 1886 în sinagogă are loc o păruială de toată pomina între cele două tabere, care se sfârșește doar cu intervenția poliției și cu închiderea lăcașului de cult, personal, de către primarul orașului. După acest moment, sefartzii se retrag din sinagoga mare, și cam în această perioadă începe construcția vechii sinagogi sefarde.²²

Inițial, noua Comunitate Sefardă nu era cu nimic mai puțin conservatoare sau mai puțin religioasă decât Comunitatea Ortodoxă condusă de dinastia Teitelbaum, dar în timp s-au diferențiat de cei din urmă în chestiuni cum ar fi folosirea limbii maghiare sau înscrierea copiilor la școli laice. Acestea le-au permis sefartzilor să se adapteze mai bine la societatea modernă și să profite de oportunitățile oferite de dezvoltarea economică de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX. Prin urmare, se pare că dezertările din tabăra ortodoxă sunt la ordinea zilei, iar comunitatea sefardă crește în așa măsură încât, la un moment dat, vechea sinagogă devine neîncăpătoare și se simte nevoia construirii uneia noi.

În anul 1895 religia iudaică devine egală în drepturi cu celelalte confesiuni din Ungaria. Un an mai târziu, în 1896, cele două comunități din Sighet celebrează Mileniul Maghiar, o mie de ani de la așezarea maghiarilor în Bazinul Carpatic. Relatând acest eveniment ziarul *Egyenlőség*²³ remarcă, cu ironie, că în sinagoga ortodoxă, rabinul Tov Lipa Teitelbaum a citit o rugăciune într-o limbă pe care foarte puțină lume a înțeles-o. În schimb, în sinagoga sefardă programul se desfășoară și în limba maghiară, rugăciunea în limba maghiară fiind citită de profesorul de religie József Schmitz. Acesta din urmă, este cantorul și secretarul comunității, angajat probabil în urma anunțului dat în februarie 1892²⁴. În același timp, Schmitz este profesor de religie mozaică atât la Liceul reformat, unde își începe activitatea în 1884, cât și la Gimnaziul Piarist, unde își începe activitatea în 1885. În ambele instituții, Schmitz predă până în 1917, anul morții sale, fiind înlocuit de Samuel Danzig.

²² Aceste informații se bazează pe lucrarea Schön Dezső Istenkeresők a Kárpátok alatt ("Căutătorii lui Dumnezeu din Carpați"), apărută în 1935 în Cluj, iar apoi publicată în foileton în periodicul *Uj Kelet*.

²³ *Egalóság (Egalitate)* (1882–1938), săptămânal politic evreiesc tipărit la Budapesta.

²⁴ *Egyenlőség*, 12 februarie 1892, p.22

Sinagoga Nouă Sefardă Vizhnitzer Kloiz

Este construită peste drum de vechea sinagogă sefardă după planurile arhitectului sighetean Fejer Lajos.²⁵ Sinagoga este finalizată probabil în anul 1901. Acest lucru ne este indicat de un anunț apărut în ziarul *Egyenlőség* din data de 24 februarie 1901. Se anunțau câștigătorii concursului de proiecte pentru clădirea primăriei din Kaposvár ca fiind Fejer Lajos și Ignacz Ritter, amintindu-ne în același timp că Fejer Lajos a mai proiectat „frumoasa Sinagogă din Sighet.”²⁶ Având în vedere faptul că, cititorii ziarului erau conștienți de frumusețea sinagogii din Sighet, putem bănuși că în februarie 1901 aceasta era aproape finalizată.

Vorbind despre comunitatea sefardă din Sighet la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea nu putem să nu-l amintim pe dr. Grunwald Zsigmond (1850-1916), din câte cunoaștem, al doilea președinte al comunității,²⁷ aflat la conducere din perioada construirii noii sinagogi și până în preajma Primului Război Mondial. Dr. Grunwald, de meserie avocat, este născut în Oradea în anul 1850 și vine în Sighet la vârsta de 28 de ani, în anul 1878²⁸, când devine membru al Baroului Maramureș. Se remarcă ca o importantă personalitate a Sighetului și nu doar a comunității evreiești, bucurându-se de prețuirea și prietenia notabilităților vremii. Astfel, considerăm că are un merit deosebit în dezvoltarea comunității sefarde și este un promotor a transformărilor prin care aceasta trece la începutul secolului al XX-lea. Dr. Grunwald este, de asemenea, timp de 26 de ani, între 1890 și 1916, colaborator al Liceului Reformat în calitate de profesor particular și membru în diferite comisii. Cu tristețe, anuarul liceului 1916-1917 anunță trecerea sa la cele veșnice.²⁹

Unul dintre cele mai importante momente din istoria noului lăcaș de cult este numirea primului și singurului rabin, dr. Samuel Danzig. Acesta a fost sufletul acestei comunități aproape 40 de ani, din 1906, an în care a fost numit, până în 1944, an în care a fost deportat împreună cu întreaga sa comunitate. Succesiunea evenimentelor care au dus la alegerea sa o putem urmări în periodicul *Egyenlőség*. Astfel, în luna februarie a anului 1903, Comunitatea sefardă din Sighet scoate la concurs postul de rabin, candidaților li se cerea să fie capabili să țină ocazional și slujbe în limba maghiară.³⁰ Găsirea unor candidați potriviți durează mai bine de trei ani, nominalizarea acestora are loc la data de 2 septembrie 1906, urmând ca alegerea să se facă în cadrul

---

²⁵ **Fejer Lajos (1877-1945)**, arhitect născut la Sighet cu studii universitare la Budapesta și finalizate în 1899. Începând cu anul 1900 este asociat cu arhitectul **Ignác Ritter (1873-1926)**. Proiectează, alături de Ritter, mai multe clădiri în Maramureș și Transcarpatia: Sinagogile din Sighet și Nagyszőlős (Seleușul Mare), Biserica reformată din Ungvar etc. Vezi în <https://epiteszforum.hu/print/dinasztiak-fejer-es-danos--sogorok-a-nagy-magyar-epitok>

²⁶ *Egyenlőség*, 24 februarie 1901, p.12

²⁷ *Ziarul Szamos* din 13 noiembrie 1925, prezintă o listă a președinților comunității sefarde în ordine cronologică: dr. Mandel János, dr. Grünwald Zsigmond, Keszner Izidor, dr. KákánLajos, Keszner Dezső

²⁸ *Ország-Világ*, 6 martie 1900, p. 10

²⁹ *Iskolai értesítő, Máramarossziget - Református gimnázium*, 1916, p.48

³⁰ *Egyenlőség*, 13 martie, p.12

Adunării Generale din 9 septembrie 1906.³¹ Alesul este dr. Samuel Danzig, fiul rabinului ortodox din Šaľa (astăzi Slovacia) și ginerele rabinului din Debrețin.³²

Noul rabin și-a preluat oficial postul în data de 21 noiembrie 1906, iar la slujba inaugurală, alături de comunitatea sefardă condusă de dr. Grunwald Zsigmond, se află comitele suprem, Baronul Perényi Zsigmond, vicecomitele, Szabó Sándor și primarul Szöllösy Antal. De asemenea, sunt prezenți, probabil pentru prima oară într-o sinagogă, reprezentanții cultelor reformat și greco-catolic. Rabinul Danzig este investit în noua funcție de socrul său, Vilmos Krausz, Marele Rabin de Debrețin, printr-un discurs în limba maghiară, după care noul rabin vorbește despre îndatoririle preoților față de religie, față de stat și față de educația generațiilor viitoare. La final, Samuel Danzig este binecuvântat de socrul său în limba ebraică.³³

Evenimentul din 21 noiembrie 1906 nu putea să treacă neobservat. Importanța sa a fost subliniată de către Pap Tibor și vicecomitele Szabó Sándor în Adunarea Comitatului Maramureș din 30 noiembrie 1906. Primul atrage atenția că, pentru prima oară într-o sinagogă din Maramureș s-a vorbit limba maghiară, iar în opinia sa acest moment reprezintă triumful unei lupte pe care comunitatea sefardă a dus-o în ultimii 25 de ani, fără presiuni din exterior, doar din patriotism, împotriva vechilor tradiții. Szabó Sándor întărește cele spuse de antevorbitorul său și consideră că evenimentul din 21 noiembrie arată atașamentul comunității sefarde față de statul și limba maghiară și speră că acest lucru va fi un exemplu pentru întreaga comunitate evreiască din Maramureș. Pap Tibor consideră că un eveniment de asemenea importanță trebuie să fie consemnat în procesul verbal al ședinței. Szabó Sándor merge mai departe și propune ca cele rostite aici să fie copiate din procesul verbal și trimise oficial conducerii comunității sefarde.³⁴

În anii care vor urma până la izbucnirea războiului, comunitatea sefardă continuă acest proces de integrare. În timpul războiului evreii sigheteni se vor dovedi cetățeni loiali ai statului, lucru evident dacă privim numărul de soldați evrei care au participat la război, numărul mare de victime – peste o sută din Sighet – și, nu în ultimul rând, contribuția la efortul de război în bani. Mai trebuie să amintim aici cartea scrisă de vicepreședintele comunității sefarde și finanțatorul acesteia, Kahan Náthán Samu, *A Világháború A Zsidó Szellem Fényében* (Războiul Mondial în Lumina Spiritului Evreiesc), scrisă în limba ebraică în 1916 și tradusă în limba maghiară în 1918. O veritabilă carte de propagandă de război, care după propria mărturisire a autorului, dorea să *trezească spiritul eroic al vremurilor trecute* prin prezentarea figurilor războinice din istoria evreilor³⁵ și, în contextul campaniei din Rusia, îi îndemna pe soldații evreii să *răzbune sângele inocent al fraților lor și al fiicelor lui Israel vărsat de hoardele cazace... Vitejia strămoșilor să vă fie model în această luptă sfântă* ³⁶.

Am enumerat toate acestea spre a înțelege mai bine dezamăgirea simțită de evreii din Sighet când, la sfârșitul unui război în care s-au sacrificat cel puțin la fel de mult ca restul cetățenilor Ungariei, au fost

³¹ Idem, 9 septembrie 1906, p.10

³² Idem, 19 septembrie 1906, p.10

³³ Idem, 11 noiembrie 1906, p.10

³⁴ Idem 9 decembrie, p.9

³⁵ Idem 28 iulie 1917, p

³⁶ <https://www.antikvarium.hu/aukcio/index.php?t=cd&bid=1098345&aid=27324>

considerați, în masă, trădători și dezertori. Episodul la care ne referim are loc în data de 16 septembrie 1918, ziua de Iom Kipur (Ziua Ispășirii), între orele 17-18, când toții evreii din Sighet se aflau în sinagogi și case de rugăciuni. Sub pretextul că se urmărește identificarea dezertorilor evrei care și-au părăsit unitățile militare aflate pe front, poliția militară a Regimentului 65 Infanterie aflat în oraș, a înconjurat prin cordoane de soldați toate lăcașele de cult evreiești. Nimeni nu putea să iasă fără a se legitima, dar fiind sârbătoarea de Iom Kipur, majoritatea credincioșilor nu aveau acte asupra lor. Astfel, principalele sinagogi ale celor două comunități au fost locul unor scene de groază. La sinagoga comunității ortodoxe au loc ciocniri între credincioșii panicați și cordonul de soldați, armele sunt încărcate cu muniție de război și se trag focuri de avertizare. Toți credincioșii sunt percheziționați și identificați, inclusiv sinagoga este verificată ca nu cumva „dezertorii” să se ascundă în ea.

Comunitatea Sefardă este salvată de o asemenea umilință datorită prezenței de spirit a rabinului Samuel Danzig. La fel ca sinagoga ortodoxă, și sinagoga sefardă este înconjurată de soldați. Rabinul Danzig, aflat în sinagogă, își întrerupe rugăciunea, iese din sinagogă și cere să vorbească cu ofițerul care conduce operațiunea. Îl roagă respectuos pe acesta să-și retragă soldații afirmând că își asumă personal responsabilitatea pentru toți credincioșii aflați în lăcașul de cult. Ofițerul îi răspunde că are ordine clare de la superiorii săi, toată lumea trebuie identificată. Rabinul își îndeamnă enoriașii la calm și formează o delegație care să se deplaseze și să ceară explicații autorităților competente. Pe lângă rabinul Danzig, din delegație mai fac parte: dr. Vadász Lipót³⁷, secretar de stat, dr. Heller Jakab³⁸, medicul șef al orașului, dr. Ferencz Dezső, consilier juridic regal. Cu toată opoziția, comisia a trecut de cordonul militar și se duce direct la biroul vicecomitelui, Szabó József, care se declară stupefiat. Vicecomitele a luat legătura cu comandantul militar al orașului, Schilling, care, de asemenea, este foarte mirat și a declarat că nici nu știa de prezența poliției militare în oraș. Rabinul Danzig se întoarce la sinagogă însoțit de vicecomite și cu un ordin scris din partea comandantului militar al Sighetului prin care soldații sunt retrași din jurul sinagogii. Slujba este reluată de unde a fost întreruptă, iar enoriașii sunt scutiți de umilitoarele percheziții.³⁹ Dar palma pe obrazul unei întregi comunități nu poate fi ștersă. Evident, faptul că acest episod are loc în 1918 nu este surprinzător, se încerca culpabilizarea unei comunități pentru eșecurile războiului. De asemenea, faptul că acest episod are loc la Sighet nu este surprinzător, aici își avea centrul comitatul cu una dintre cele mai puțin integrate comunități evreiești din Ungaria. Razia asupra sinagogilor din Sighet din septembrie 1918 a fost un scandal mult discutat în presa maghiară, nu doar ca un atac asupra evreilor din Sighet, ci și unul împotriva întregii comunități iudaice din Ungaria. Trebuie să remarcăm că, cu puține excepții, ziarele din Ungaria relatează cu indignare această încălcare a drepturilor de exercitare a religiei.

---

³⁷ **Vadász Lipót** (1861-1924), născut în Kisvárd, este jurist și politician, secretar de stat al Ministerului de Interne, confident a lui István Tisza. Este cumnatul lui Heller Jakab.

³⁸ **Heller Jakab**(?-1932), medic; inițial medic al închisorii din Sighet, apoi medic șef al orașului. A fost unul dintre liderii evreilor integraționiști (doreau integrarea în societatea maghiară). După Primul Război Mondial devine unul dintre liderii mișcării sioniste.

³⁹ *Egyenlőség* 28 septembrie 1918, p. 1-7

Casa de rugăciune a facțiunii Vizhnitz tradiționaliste

A fost situată pe actuala stradă a Basarabiei la nr. 4 și a fost inaugurată la data de 4 decembrie 1926. Dar, pentru a înțelege mai bine contextul în care aceasta a apărut, considerăm necesar să ne oprim pentru puțin timp asupra legăturilor Maramureșului cu Dinastia de Vizhnitz. Conduasă de familia Hager, această dinastie își ia numele de la orașul Vijnîța din Bucovina de Nord unde își are centrul până în 1916. Este o ramură a Dinastiei de Kosov⁴⁰, apărută prin stabilirea rabinului Menachem Mendel Hager (1830-1884), fiul rabinului de Kosov, la Vijnîța. În Maramureș, Dinastia de Vizhnitz este prima dinastie hasidică, păstrându-și supremația în mediul rural chiar după stabilirea familiei Teitelbaum la Sighet. Al doilea rabin de Vizhnitz, Baruch Hager (1845-1892) face o primă încercare de a stabili o curte rabinică în Maramureș în 1885, când fiul său Israel Hager (1860-1936) se stabilește la Bedeu, dar la scurt timp acesta este expulzat de autoritățile maghiare. Anul următor, 1886, Dinastia de Vizhnitz se aliază cu familia Kahan în marele război hasidic din Sighet, război care duce la apariția comunității sefarde sighetene.

În 1892, titlul de rabin de Vizhnitz este moștenit de Israel Hager, iar în 1916, în contextul ocupării Bucovinei de către armata țaristă, acesta își mută sediul la Oradea, de unde face frecvente vizite în Maramureș. Fratele său, Pinchas Hager, se stabilește la Borșa, apoi la Vișeu, iar în 1927 la Sighet, unde își deschide o casă de rugăciune pe strada Dragoș Vodă și este cunoscut ca rabinul de Borșa. Fiul lui Israel Hager, Mendel, se stabilește la Vișeu de Sus, unde se remarcă prin regulile stricte de conduită pe care le impune adeptilor săi. Acesta este reprezentantul dinastiei Vizhnitz prezent la inaugurarea casei de rugăciune de pe strada Basarabiei.

Un articol apărut în *Uj Kelet* ne explică contextul în care acest lăcaș de cult a apărut în 1926. Se pare că, de ani de zile existau tensiuni în interiorul Dinastiei de Vizhnitz din Sighet, între conservatori și progresiști. De asemenea, se pare că cei din urmă au ieșit învingători. Astfel, facțiunea conservatoare dorea de multă vreme să-și înființeze o casă de rugăciuni separată.

Casa de pe Basarabiei nr. 4 a aparținut lui Davidovits Jakab, care moare în toamna anului 1926 și care impune prin testament moștenitorilor, vânzarea imobilului la un preț modic către facțiunea Vizhnitz, conservatoare. În noua casă de rugăciune vestimentația hasidică este obligatorie, iar bărbaților cu barba sau mustața bărbierită li se va interzice accesul.⁴¹

În 1928, imobilul este trecut în proprietatea lui Israel Hager, iar în 1948, în proprietatea Comunității Evreilor din Sighet.

⁴⁰ După orașul Kosiv din Ivano-Frankivsk, Ucraina.

⁴¹ *Uj Kelet*, 10 decembrie 1926, p.2

Misterioasa incendiere a sinagogii din Sighet

Nu putem să încheiem capitolul despre strada Basarabiei fără să amintim evenimentul care a făcut-o celebră în România, în Europa și chiar peste ocean. Ne referim aici la tentativa de incendiere a unei sinagogi de pe această stradă, în seara zilei de 11 august 1930. Evenimentul, foarte grav de altfel, a fost grosolan exagerat din motive pe care nu le vom discuta aici. Potrivit celor mai multe surse, confirmate de cercetările ulterioare, evenimentul a avut loc seara, puțin după ora 21. Doi trecători de pe stradă, numită atunci Iosif Gabor, au observat flăcări în sinagoga *zisă a chasizilor de la Vijnița*⁴². După ce au pătruns în sinagogă, au găsit sulurile de Tora aruncate pe jos și stropite cu petrol. De asemenea, mobilierul sinagogii a fost stropit cu petrol, iar într-un colț podeaua era aprinsă pe o suprafață de aproximativ un metru pătrat. Focul a fost stins imediat de cei doi. Ziarul Szamos (Someșul) din Satu Mare oferă o informație interesantă: ulterior s-a încercat aprinderea, în mod controlat, a petrolului care băltea pe podeaua sinagogii și s-a constatat că acesta ardea foarte greu, fiind amestecat cu apă.⁴³

În aceeași seară de 11 august, pe la ora 23, corespondentul ziarului Uj Kelet și, în același timp corespondent al agenției de presă Dunaposta din Budapesta, își anunță telefonic redacțiile că sinagoga din Sighet este în flăcări, Tora a fost sfârtecătă și arsă. Pompierii sunt la fața locului, armata este pe stradă. Prin urmare, a doua zi, 12 august, presa maghiară și parte din presa românească redă știrea: Sinagoga principală din Sighet a fost incendiată; Cea mai mare sinagogă din România s-a făcut scrum; Orașul Sighet este în flăcări. Având în vedere că trimisul Societății Națiunilor se află în Maramureș pentru a cerceta incendiul din Borșa, unele articole susțin că sinagoga a fost incendiată în timp ce importantul delegat se afla în interiorul ei.

Raportul întocmit de dr. Medrea, inspector general al Siguranței pe Ardeal, deplasat la fața locului, relevă amănunte interesante: *Nu este vorba nici de o sinagogă pompoasă, nici de un templu principal.(...) Este vorba însă de o mică și neglijată casă de rugăciuni, situată în apropierea unei sinagogi*⁴⁴. Focul a fost pus intenționat, iar *locul unde a fost vărsat petrolul se găsește la un metru și jumătate de bănci, așa că nu era exclus un incendiu cu urmări mai grave.*⁴⁵

Trebuie să amintim că dezinformarea și confuzia privind sinagoga în cauză a ajuns la un asemenea nivel încât *Adevărul* publică o fotografie cu sinagoga din Vișeu de Sus, sub titlul *O sinagogă incendiată la Sighet*⁴⁶.

⁴² *Gazeta Maramureșană*, 14 august 1930, p.3

⁴³ *Szamos*, 13 august 1930, p.1

⁴⁴ Probabil se referă la vechea sinagogă sefardă

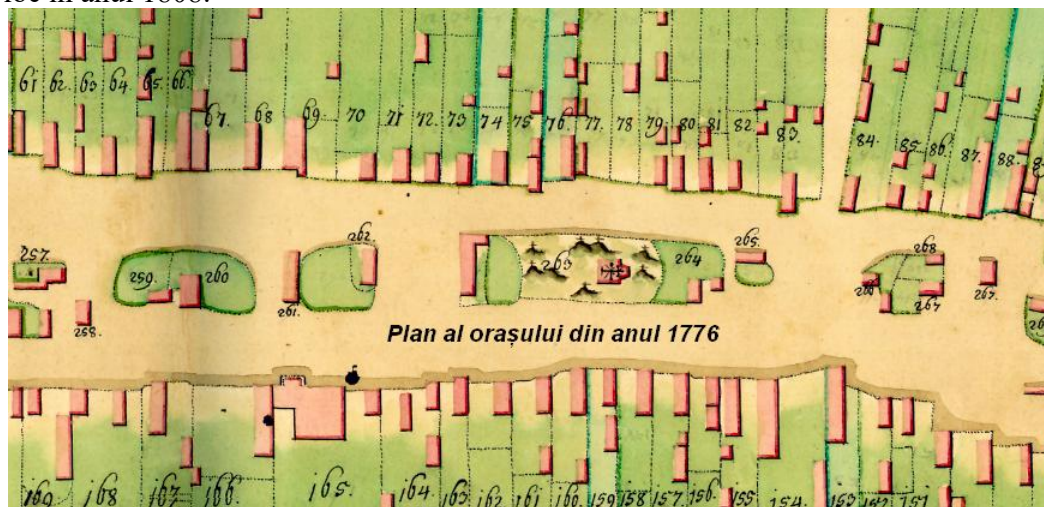
⁴⁵ *Patria*, 21 august 1930, p.3

⁴⁶ *Adevărul*, 15 august 1930, p.14

Biserica greco-catolică ucraineană (ruteană)

Începând cu deceniul patru al secolului al XVIII-lea, românii și ucrainenii greco-catolici din Maramureș sunt subordonați Episcopiei de la Muncaci și, prin urmare, la Sighet, la fel ca în restul Maramureșului, biserica, casa parohială și cimitirul sunt comune pentru cele două etnii. Vicarul Maramureșului, Tit Bud în cartea sa *Însemnări și date despre înființarea parohiei greco-catolice române*⁴⁷ ne informează că terenul pe care se află astăzi biserica a fost cumpărat în timpul vicarului Andreiu Bacsinszky (1746-1754), teren pe care se aduce o biserică de lemn din Săcel cam în aceeași perioadă⁴⁸. Vedem biserica pe planul orașului din 1776 și remarcăm, de asemenea, faptul că este înconjurată de un cimitir, probabil primul cimitir greco-catolic din Sighet.

Biserica de lemn arde în 1804, iar în vremea vicarului Basiliu Papp este zidită biserica actuală, slujba se sfințire având loc în anul 1808.⁴⁹

Majoritatea parohiilor greco-catolice românești din Maramureș ies de sub autoritatea Episcopiei de Muncaci în 1856, fiind subordonate noii înființate Episcopii Greco-Catolice de Gherla. Localitățile cu populație ucraineană rămân subordonate Muncaciului, iar apartenența localităților cu populație mixtă româno-ucraineană este hotărâtă pe baza recensămintelor. Având în vedere că Sighetul este sediul vicarului subordonat Muncaciului, recensămintele sunt realizate în așa fel încât parohia de aici să rămână în continuare sub autoritatea acestei episcopii. Această situație durează până în anul 1871 când, comunitatea greco-catolică românească din Sighet se separă de cea ucraineană, celei din urmă rămânându-i biserica și celelalte proprietăți

⁴⁷ https://dspace.bcucluj.ro/bitstream/123456789/72874/1/BCUCLUJ_FG_75931_1905.pdf

⁴⁸ **Tit Bud**, *Însemnări și date despre înființarea parohiei greco-catolice române din Sighetul Maramureșului, Gherla, 1905*, p.7

⁴⁹ *Ibidem*, p.8

greco-catolice din oraș, ne referim aici la casa parohială, școala etc. Astfel, această biserică, inițial comună româno-ucraineană, este folosită în continuare doar de comunitatea ucraineană din Sighet.

În timpul vicarului Fankovics Sándor (1875-1896), casa parohială este reconstruită și, de asemenea, biserica beneficiază de o renovare capitală în anul 1894.⁵⁰ În toamna aceluiași an, Sighetul primește vizita episcopului de Muncaci. În data de 1 octombrie, în prezența oficialităților și a unui numeros public, episcopul oficiază slujba de sfințire a bisericii.⁵¹

În 27 septembrie 1900, cu ocazia noului hram al bisericii, Înălțarea Sfintei Cruci, comunitatea greco-catolică ridică o impozantă cruce de piatră în curtea bisericii. Era o sărbătoare a bisericii dar, în același timp, o sărbătoare a statului, în anul 1900 se împlineau o mie de ani de la creștinarea Ungariei. La această slujbă i-au parte credincioșii ucraineni din Lunca la Tisa, Bocicoiu Mare, Crăciunești, Ocna Slatina și Peri. Se remarcă procesiunea tăietorilor de sare din Ocna Slatina și, mai ales, cele douăsprezece fetițe îmbrăcate în alb, parte a acestei procesiuni, care depun coroane de flori la baza monumentului.⁵²

Crucea, înaltă de cinci metri, este sculptată din piatră de Sárospatak de către firma Kollár din Ujhelyi. Monumentul costă 500 de coroane, plătite din donațiile enoriașilor.⁵³ Pe soclul monumentului, astăzi dispărut, este săpată inscripția în limba maghiară: *A fost înălțată cu prilejul jubileului anului sfânt la 1900 septembrie 21, în timpul preotului Balogh Mihály și îngrijitorului Hostsuk János.*⁵⁴ Evident, în organizarea aceste serbări religioase, vicarul Balogh Mihály⁵⁵ (foto) și administratorul parohiei, avocatul Hostsuk János⁵⁶ au avut un merit deosebit.

⁵⁰ **Balogh Mihály**, *A Máramarosi Görög Szertartásúorosz Egyház És Vicariatus Történelme*, Ungvar, 1909, p. 34

⁵¹ Fővárosi Lapok, 2 octombrie 1894, p.3

⁵² Kárpáti Lapok, 1900 (6. évfolyam, 1-52. szám)1900-10-07 / 40. Szám p.1

⁵³ Ibidem

⁵⁴ Pal Robert Zolopcsuk, Sighetul Marmației, editura Valea Verde, 2012, p. 21

⁵⁵ **Balogh Mihály/ Mykhailo Balogh (1857-1916)** Născut la Nagyláz, în comitatul Ung, în 1898 este numit vicar greco-catolic al Maramureșului. Pe lângă activitatea sa religioasă a avut o impresionantă activitate în domeniul activismului social și al educației, amintim aici crearea Internatului Sfântul Mihail pentru elevii ucraineni, instituție care și-a început activitatea la 1 septembrie 1900 cu șase elevi, iar 15 ani mai târziu găzduiește între 50 și 60 de elevi. De asemenea, contribuie la înființarea și conduce efectiv, Comisia de dezvoltare industrială (A máramarosi iparfejlesztő bizott), instituție prin care se încearcă dezvoltarea industriei articulare prin înființarea de ateliere de olărit, la Hust; ateliere de împletit coșuri, în satele ucrainene de la nord de Tisa; atelier de țesătorie și broderie în Sighet. Nu putem să nu amintim aici activitatea sa politică; în 1905 este ales deputat al plasei Ökörmező, și mai ales pe cea publicistică, în 1909 publică: *A Máramarosi Görög Szertartásúorosz Egyház És Vicariatus Történelme*. Balogh Mihály a murit, probabil răpus de supărare, la scurt timp după moartea fiului său, ucis în război.

⁵⁶ **Hostsuk János**, avocat sighetean, membru al Baroului Maramureș, absolvent al Academiei de Drept din Sighet, promoția 1870. Administrator al parohiei greco-catolice ucrainene, vicepreședinte al Internatului Sfântul Mihail.

La mijlocul deceniului trei al secolului al XX-lea, biserica ucraineană trece din nou printr-o restaurare. La data de 22 iunie 1924 sunt sfințite noile clopote.⁵⁷ După cum ne relatează ziarul Brassói Lapok, marea sărbătoare are loc în curtea bisericii, iar sfințirea este oficiată de vicarul Szabó Endre.⁵⁸ Conform obiceiului, sfințirea clopotelor este asemănată unui botez, iar clopotele beneficiază de nași: Hostsuk János și Tivadar István (Ștefan) și de nașe: doamna Báthory Lajos și doamna Mérey Francisc.⁵⁹ La acest eveniment important, alături de comunitatea ucraineană se află prefectul Gavrilă Mihalyi, subprefectul Gheorghe Dan, primarul Paul Cziple și conducătorii principalelor instituții din oraș.⁶⁰

Anul următor, în iulie 1925, se lucrează la turla bisericii. În timp ce crucea este ridicată pe scripeți spre a fi montată la locul ei, tinichigiul Wiener, aflat pe schela montată pe turlă, face un pas lateral, spre a nu deranja ascensiunea crucii. Schela se dezchilibrează, tinichigiul se prăbușește de pe turlă pe acoperișul fierbinte al bisericii, iar de pe acoperiș cade în gol trei metri. Moare la spital, soția lui însărcinată, naște în urma șocului aflării teribilei vești.⁶¹

Duminică, 5 decembrie 1926, slujba de sfințire a bisericii proaspăt restaurată, este săvârșită de vicarul Endre Szabo.⁶²

Pictura interioară a bisericii a fost realizată de pictorul Kadar Geza⁶³. Nu am reușit să aflăm data la care a fost realizată.

---

⁵⁷ Vechile clopote ale bisericii ucrainene, la fel ca clopotele celorlalte biserici din oraș, sunt topite în timpul Primului Război Mondial.

⁵⁸ **Szabó Endre (1867-1932)**, vicar al Maramureșului începând cu data de 11 februarie 1918. Născut la Nagyrákóc, comitatul Ugocsa, activează încă din 1915 în cadrul Vicariatului Maramureș și ocupă funcția de vicar în urma decesului lui Balogh Mihaly. În 1918 este lovit de o dublă tragedie. Moartea fiului, locotenent de artilerie, pe frontul italian și moartea soției, ucisă de gripa spaniolă (Görög katolikus szemle, 24 noiembrie 1918,p.3). Moare în 1932, la 68 de ani(Szamos, 6 februarie 1932, p.5).

⁵⁹ Dintre cele patru personaje, pe **Hostsuk János** l-am mai întâlnit cu 24 de ani înainte. **Doamna Mérey** este soția eternului concesionar al cinematografului orașului, iar doamna Báthory este soția avocatului Báthory Lajos, administrator parohial. Cel mai interesant dintre cei patru este **Tivadar Istvan/Stefan**. În 1919 este primpretor al Plasei Rahău. Se mută în Sighet prin 1922-1923, renunță la cariera în administrație și devine om de afaceri, ocupându-se de import-export. În vederea dezvoltării afacerii sale, împrumută sume mari de bani de la creditori și prieteni. La patru luni de la sfințirea clopotelor fuge din oraș, datorând milioane de lei, după unele surse chiar zece milioane. Printre păcăliți se află inclusiv parohia ucraineană, cu 12.000 de lei. La două săptămâni de la dispariție, trupul său este găsit în Cehoslovacia, într-o pădure lângă Rahău. Se otrăvise cu stricnină. Ani de zile, în Sighet au circulat zvonuri cum că trupul descompus și mutilat găsit în pădure nu aparținuse lui Tivadar, iar acesta e bine și sănătos în Polonia.

⁶⁰ **Brassói Lapok Brassói Lapok**, 29 iunie 1924, p.4

⁶¹ **Uj Kelet**, 30 iulie 1925, p.5

⁶² **Szamos**, 12 august 1926, p.2

⁶³ **Kadar Geza**, (1878 – 1952), pictor de etnie ucraineană, născut la Sighet. Studiază la Budapesta între 1899 și 1901, apoi la München cu Hollosy Simon. Se stabilește în Baia Mare. Este socrul sculptorului Vida Gheza.

Palatul Redut (Reduta) și Războiul cinematografelor din Sighet

Situată între strada Bogdan Vodă și strada Traian, pe lângă frumusețea ei arhitecturală, clădirea este favorizată de poziția centrală pe care o ocupă, devenind astfel una dintre clădirile fanion ale orașului și fiind reprezentată în majoritatea cărților poștale.

Construit în anul 1889, palatul adăpostește cea mai veche sală de spectacole și cinematograf din oraș, sală cunoscută și sub numele de Vigado (loc pentru divertisment). Tot aici, înainte de 1919, își are sediul Casina ofițerilor, iar după instaurarea administrației românești, Cercul Militar. Închirierea spațiilor comerciale și de birouri de la parter și etaj aduc venituri considerabile Primăriei, însă cea mai importată sursă de venit o reprezintă închirierea cinematografului.

Până la sfârșitul anului 1924, cinematograful orașului este închiriat de dr. Mérey Francisc.⁶⁴ În preajma noii licitații, în presă apar articole critice vizavi de felul în care acesta administrează cinematograful. Se vorbește despre starea deplorabilă în care a ajuns sala, de șobolanii care trec peste picioarele spectatorilor și, mai ales, despre tendința spectatorilor de a se scărpinga după ce ies de la reprezentații. Cu toate acestea, licitațiile organizate de Primărie în decembrie 1924 și martie 1925 sunt câștigate tot de Franci bacsii,⁶⁵ iar contractul său este prelungit până în anul 1932.

Prin legea teatrelor din 1926 cinematografele intră în subordinea Ministerului de Culte și Arte. În martie 1927, ministerul sus amintit, publică un regulament care obligă deținătorii de cinematografe să solicite o autorizație de funcționare emisă de minister. Acest regulament favorizează asociațiile culturale, un număr mare de licențe de cinematograf sunt atribuite, în 1927, Asociației culturale ASTRA. Astfel, în Sighet se produce o situație ciudată. ASTRA deține licența, iar orașul sala de cinema închiriată până în 1932 lui Francisc Mérey. Evident, o situație ideală pentru dr. Vasile Ilea, președintele ASTRA, este ca orașul să rezilieze contractul cu Mérey și să închirieze cinematograful „Astrei”. Probabil pentru a încuraja factorii de decizie să ia decizia „corectă”, ziarul Patria anunță că: *Cinematograful (licența n.n.) orașului Sighet a fost concesionat „Astrei” din județ pentru propagandă culturală românească, în locul speculei, care excita patimile animalice. (...) Filmele de detectivi și haiduci trebuiesc să fie înlocuite și propaganda națională atât de necesară aici să se intensifice.*⁶⁶ Primăria însă nu cedează și, în scurt timp, primește propria licență de cinematograf.

În 15 iunie 1928, ASTRA deschide propriul cinematograf⁶⁷ în incinta Palatului Cultural. *Biletele sunt cu 50% mai ieftine, iar filmele promit să fie selecte, morale, naționale și cu miez. Deosebite de romanele*

⁶⁴ Dr. Mérey Ferenc/Francisc, cunoscut sub numele de Franci bacsii, ofițer de poliție și, mai târziu, prim procuror. După pensionare, închiriaza sala cinematografului. Este membru al parohiei greco-catolice ucrainene, dar în același timp este membru al asociațiilor culturale maghiare.

⁶⁵ Prima licitație a fost contestată, chiria fiind considerată prea mică.

⁶⁶ *Patria*, 21 mai 1927, p.2

⁶⁷ Astra cedează concesiunea unei societăți pe acțiuni a cărei acționari sunt: dr. Vasile Ilea, Petre Bârsescu (contabil și administratorul spitalului de alienați), dr. Gheorghe Pecurariu (medic la spitalul din Sighet), dr. Sigismund Pop (medic primar al jud. Maramureș)

senzaționale, pornografice și sedicioase prin romantismul haiducesc ori detectiv-criminal, prezentate de *arendașul rus(sic!), Mérey*.⁶⁸

În anul 1929, „războiul cinematografulor” intră într-o nouă etapă. La sfârșitul lunii martie, înaintea sărbătorilor Pascale, Ministerul de Finanțe de la București constată că Mérey folosește bilete nefiscalizate, se calculează retroactiv paguba produsă statului și este obligat să plătească suma de 1,6 mil. de lei. Câteva zile mai târziu, reprezentanții trezoreriei din Sighet, în urma unei anchete, nu constată nicio neregulă în evidențele privind biletele cinematografului. Între timp însă, licența de funcționare este revocată de Ministerul Culturii.

În ședința de Consiliu Comunal din 11 aprilie 1929 se citește oferta făcută, suspect de repede, de ASTRA pentru închirierea cinematografului. De asemenea, pentru a se arăta că ASTRA condusă de Vasile Ilea, nu este străină de închiderea cinematografului, se dă citire declarației depusă de Francisc Mérey la biroul primarului. Acesta susține că s-a întâlnit pe stradă cu deputatul Ilie Lazăr, cumnatul⁶⁹ lui Vasile Ilea, care era însoțit de doctorul Sigismund Pop. Întrebat de Mérey despre motivele suspendării licenței, Ilie Lazăr ar fi răspuns: *Băieții se plâng că nu le merge cinematograful din cauza concurenței. Tu oricum ai făcut destui bani, lasă-i și pe ei*.⁷⁰

Se pare că memoriile trimise la București de primarul Paul Cziplă și de prefectul Gavrilă Iuga au avut succes, două luni mai târziu, în luna iulie, decizia ministerială de suspendare a licenței este revocată, iar concesiunea este re acordată lui Francisc Mérey.⁷¹ Nu pentru mult timp, însă. În primăvara anului următor, 1930, cinematograful este închis din nou. De data aceasta în urma unei inspecții realizate de poliție care constată nereguli privind protecția față de incendii și, mai ales, lipsa unui post telefonic în interiorul cinematografului.⁷² Câteva săptămâni mai târziu, un inspector⁷³ trimis de Ministrul Instrucțiunii Publice și Cultelor, întocmește un raport extrem de nefavorabil, care menționează, printre altele, că cinematograful este înconjurat de magazine care comercializează substanțe inflamabile, concesionarul duce o politică iredentistă și a fraudat statul prin neplata impozitelor.⁷⁴

Situația cinematografului la sfârșitul anului 1930 ne este relevată de două articole apărute în *Dimineața*, privind ședințele Consiliului Comunal al orașului Sighet pe lunile noiembrie și decembrie. Pe tot parcursul anului 1930 cinematograful rămâne închis. Cu toate că, Mérey Francisc avea un contract de închiriere până în 1932, orașul este nevoit să-l anuleze. În continuare sunt respinse ofertele Astrei de a închiria cinematograful, iar în luna noiembrie, Consiliul Comunal numește o comisie care să se ocupe de această problemă care afectează grav veniturile primăriei.⁷⁵ *Dimineața* susține că, *o anumită parte a consiliului caută să împiedice cu toate*

⁶⁸ *Gazeta Transilvaniei*, 27 iunie 1928, p.4

⁶⁹ Vasile Ilea este căsătorit cu fiica lui Alexandru Lazăr, unchiul lui Ilie Lazăr.

⁷⁰ *Szamos*, 12 aprilie 1929, p.2

⁷¹ Idem, 2 iulie 1929, p.1

⁷² Cinematograful nu avea suficiente uși, după cum spunea Ion Bilțiu Dăncuș în *Graiul Maramureșului*, 6 februarie 1936, p.1

⁷³ Inspectorul trimis de minister este scriitorul Mihail Sorbul.

⁷⁴ *Szamos*, 29 iunie 1930, p.2

⁷⁵ *Dimineața*, 4 decembrie 1930, p.8

mijloacele, ca orașul să primească concesiunea înapoi, și aceasta numai pentru ca cinematograful „Astra” să rămână singurul cinematograful într-o localitate cu 30.000 locuitori, lăsând să ruleze și pe mai departe filmele cele mai proaste.⁷⁶

În cadrul ședinței din luna decembrie, dr. Mihail Dan, în calitate de ajutor de primar, prezintă rezultatul intervenției făcute de el la București în legătură cu problema cinematografului. Fiind primit în audiență de către ministrul Iuliu Hașeganu, împreună cu senatorul Simion Balea și deputatul Vasile Filipciuc, au susținut acordarea licenței cinematografice pentru oraș, Sighetul fiind un oraș sărac, asistența socială depinde de veniturile realizate de cinematograful. Deputatul Ilie Lazăr, de asemenea prezent, a susținut că deschiderea cinematografului ar dezavantaja cinematograful ASTRA. Iuliu Hașeganu propune o soluție de compromis, ambele cinematografe să fie administrate de ASTRA împreună cu orașul, soluție acceptată de ambele părți.⁷⁷

Următorul episod din această epopee este unul des amintit în bibliografie. Ne referim aici la altercația fizică între doi deputați național-tărăniști de Maramureș, care a avut loc în data de 24 martie 1931, pe culoarul Camerei Deputaților. Protagonisti au fost Ilie Lazăr și Ion Bîlțiu Dăncuș, care în timpul ședinței parlamentare au avut un schimb de replici pe tema modului în care concesiunea cinematografului a fost acordată Astei. Dăncuș l-a acuzat pe Lazăr că se implică în afacerea cinematografului pentru a-și favoriza rudele (n.n. Vasile Ilea), apoi a urmat un schimb dur de replici pe care nicio gazetă nu a îndrăznit să le reproducă. Cei doi au fost liniștiți de intervenția ministrului Hașeganu, dar întâlnindu-se pe culoar, altercația verbală s-a transformat într-una fizică, cu palme și cu pumni. Toți deputații și-au părăsit locurile și au ieșit să asiste la această scenă neobișnuită. Acest incident cu totul regretabil este prezentat de majoritatea ziarelor din România și chiar unele gazete din străinătate.⁷⁸ Un amănunt mai puțin cunoscut îl reprezintă duelul dintre cei doi. După incidentul din Cameră, cei doi și-au desemnat martorii. Sever Dan și Gheorghe Crișan îl reprezintă pe Ilie Lazăr, iar Alexandru Vlad și Niculae Buta îl reprezintă pe Ioan Bîlțiu Dăncuș. Duelul cu pistoale are loc în zorii zilei de 22 aprilie 1931, în pădurea Hoia din Cluj. Ambii au tras câte un foc de armă, niciunul dintre ei nu a fost rănit.⁷⁹ După cum comentează mai multe gazete, chestiunea dintre cei doi s-a rezolvat prin duel, dar problema cinematografului din Sighet a rămas nerezolvată. În perioada următoare, de la tribuna Camerei Deputaților, deputații maramureșeni Vasile Filipciuc și Vasile Chindriș, cer revenirea cinematografului în administrarea orașului.

Orașul își recuperează cinematograful doar în anul 1933. În luna mai a acestui an, Primăria organizează licitația de închiriere, câștigată de Wolfbauer Miksa.⁸⁰ Ne-am putea pune întrebarea, de ce după recuperarea cinematografului, orașul nu l-a repus în drepturi pe Francisc Mérey a cărui concesiune fusese întreruptă în 1930. Această decizie se explică prin faptul că, în anul 1933, Mérey se afla de foarte multă vreme în proces cu

---

⁷⁶ Ibidem

⁷⁷ *Dimineața*, 25 decembrie 1930, p.22

⁷⁸ Incidentul este prezentat și de ziarul de limbă germană din Budapesta, *Pester Lloyd*.

⁷⁹ Duelul este prezentat de mai multe ziare de limbă română și maghiară, amintim aici: *Dimineața*, *Curentul*, *Szamos*, *Brassói Lapok*.

⁸⁰ *Erdélyi Lapok*, 20 mai 1933, p.8

primăria. În 1934, Curtea de Apel Oradea decide în favoarea lui Mérey și obligă Primăria Sighet la plata unor consistente despăgubiri, precum și la plata cheltuielilor de judecată. Litigiul se soluționează printr-o înțelegere semnată în ianuarie 1934, între Primăria Sighet, Francisc Mérey și actualul chiriaș, Wolfbauer Miksa. Actualul chiriaș renunță la contractul său de închiriere și, împreună cu Mérey, administrează cinematograful pe o perioadă de doi ani și trei luni, perioadă rămasă din vechiul contract a lui Mérey. În cuantumul cheltuielilor de judecată, contractul se prelungește la trei ani și trei luni.⁸¹

În 1936-1937, Palatul Redut era cât pe-acți să devină biserică (vezi mai jos). Apoi, în 1938, în contextul demolării Teatrului de Vară, sala de cinematograf a fost transformată pentru a putea găzdui și spectacole de teatru. Relatările din presa vremii vorbesc despre mărirea sălii prin reducerea numărului de loje și prin micșorarea lojelor rămase. De asemenea, scena este considerabil mărită. La renovare este folosit o parte din materialul recuperat din vechiul teatru, de pildă, lemnul necesar pentru mărirea scenei. Renovarea costă un milion, 700.000 sunt plătiți de noul chiriaș, reprezentând chiria pe șapte ani, iar restul de 300.000, de oraș. Noul chiriaș, Traian Grecu, era proprietarul mai multor cinematografe din Transilvania. Noul Cinematograf ARO și noul Teatru Comunal au fost inaugurate în luna noiembrie a anului 1938.⁸²

După cum spuneam mai sus, o parte din materialele recuperate din vechiul teatru au fost aduse în Palatul Redut, printre ele și vechea cortină a Teatrului de Vară, piesă de o valoare istorică deosebită. Este vorba de o parte din Cortina Teatrului Național Maghiar, deschis la Pesta în 1837. Vechea cortină, demontată la sfârșitul secolului al XIX-lea, este tăiată în patru bucăți, care sunt repictate de pictorul Feszty Árpád, în ideea de a fi dăruite unor teatre mai mici din Ungaria. Prin intervenția mării actrițe Prielle Kornélia, una dintre cele patru noi cortine este donată teatrului din Sighet. În decembrie 1938, *Universul* anunță că „cortina, cu un peisaj mitologic și de o valoare însemnată, a fost furată. Poliția face cercetări.”⁸³ Știrea este repetată de mai multe publicații maghiare, care menționează și rezultatul anchetei. De pildă, *Nemzeti Ujság*,⁸⁴ anunță că poliția a descoperit că firma care a concesionat cinematograful a tăiat cortina și a folosit bucățile în diverse scopuri. Unele publicații maghiare menționează chiar și „scopurile”: cârpe de șters și suport pentru expus afișele filmelor.

Revenind la sala cinematografului, așa cum o numim astăzi cu toții, trebuie să menționăm că, după renovarea din toamna anului 1938 și până în 1964, an în care a fost inaugurată Sala Studio, aceasta este principala sală de spectacole și de adunări publice din Sighet. Această venerabilă sală a găzduit adunările organizate de Frontul Renașterii Naționale, înființarea filialei Maramureș a Partidului Național Socialist Maghiar, adunările prin care s-a hotărât unirea Maramureșului cu URSS, numeroasele adunări politice comuniste și, nu în ultimul rând, aici au fost comemorate victimele Holocaustului.

---

⁸¹ *Szamos*, 27 ianuarie, 1934-01-27, p. 3

⁸² *Graiul Maramureșului*, 6 noiembrie 1938, p.3

⁸³ *Universul*, 11 decembrie 1938, p. 12

⁸⁴ *Nemzeti Ujság*, 20 decembrie, 1938, p. 15

Clădirea Asociațiunii pentru cultura poporului român din Maramureș

În 1860 a luat ființă Asociațiunea pentru cultura poporului român din Maramureș, cu scopul declarat de a întreține o școală pedagogică și un internat pentru elevii români fără posibilități materiale, care frecventau școlile din Sighet. În același an, Asociațiunea primește din partea statului „intravilanul numit Szegedy” din piața centrală. Preparandia (școala pedagogică) și-a deschis porțile în anul școlar 1862-1863 și a funcționat timp de opt ani, până în 1870. Școala s-a închis în contextul înființării Institutului Pedagogic de Stat. În ciuda acestor piedici, Asociațiunea și-a continuat activitatea. Pe terenul său din piața centrală, s-a hotărât construirea Convictului (internatului) și, pentru că banii nu sunt suficienți, au fost contractate împrumuturi garantate cu averea proprie de către Vasile Mihalca și Ioan Mihalyi de Apșa. În 1 iulie 1873 firma Graff și Klobe începe construcția, iar în toamna aceluiași an subsolul și parterul sunt finalizate. Piatra și materialul lemnos este asigurat de sătenii români. Parterul fiind închiriat diverșilor comercianți, s-au strâns suficienți bani ca, în 1883, să înceapă ridicarea celui de-al doilea nivel. După achitarea datoriilor generate de construcția clădirii, în anul școlar 1886-1887, Convictul Sfântul Vasile cel Mare primește primii elevi, cărora le asigură cazare și masă.⁸⁵ În 1922, *Gazeta Maramureșană*, enumeră 94 de foști bursieri care, în momentul publicării articolului, ocupau posturi importante în Maramureș sau în afara lui și, care, își datorau carierele binefacerilor Asociațiunii.⁸⁶ Cu timpul, numărul elevilor crescând, s-a hotărât construirea unui nou dormitor în curtea clădirii, construcție finalizată în 1914.⁸⁷

Tot în clădirea Asociațiunii își are sediul Banca Maramureșana, prima bancă cu capital românesc din Maramureș, înființată în 1912. Fondatorii băncii sunt în același timp membri ai Asociațiunii pentru cultura poporului român din Maramureș. Cele două instituții sunt unite în același scop: propășirea țăranului român din Maramureș din punct de vedere spiritual și material.

Pentru a sublinia, dacă mai este cazul, importanța acestei clădiri pentru românii din Maramureș, amintim că în sediul Băncii Maramureșana s-a constituit Sfatul Național Român Provizoriu al Comitatului Maramureș la 11 noiembrie 1918 și, tot aici, în aceeași zi, a fost redactat celebrul Apel⁸⁸, care convoca toate comunele Maramureșului „să aleagă și să trimită o delegație de cel puțin trei membri la adunarea de constituire, ce se va ține în ziua de vineri 22 noiembrie a.c. la 11 oare a.m. în Sighet, în localul Băncii Maramureșana” De asemenea, amintim că, Adunarea de la Sighet s-a ținut în curtea clădirii Asociațiunii, iar mulțimea participanților, peste 5000, s-a adunat în piața orașului. Nu în ultimul rând, amintim că o parte dintre cei 34 de membri ai Consiliului Național Român Comitatens, aleși în această zi, în frunte cu președintele Vasile Chindriș, au fost bursieri ai Convictului Asociațiunii pentru cultura poporului român din Maramureș.

⁸⁵ *Gazeta Maramureșană*, Asociațiunea pentru cultura poporului român din Maramureș, 28 iulie 1922, p.1

⁸⁶ *Ibidem*, p.1-2

⁸⁷ *Idem*, 22 septembrie 1922, p.2-3

⁸⁸ <https://www.salutsighet.ro/22-noiembrie-1918-o-zi-de-care-ar-trebui-sa-ne-amintim-fiecare-ion-ardeleanu-pruncu/>

Piața Centrală

Piața centrală a orașului a fost cunoscută de-a lungul timpului sub denumirile de Fötér (piața centrală), Elisabeta, Unirii, Horthy Miklós și Libertății. Până în 1932, aici a funcționat piața de alimente și, tot aici, se desfășura târgul săptămânal de vineri. Piața nu corespundea din punct de vedere igienico-sanitar cerințelor comerțului modern, iar din punct vedere estetic, tarabele improvizate, mizeria ce rămânea în urma târgului, să nu mai vorbim de miros, dăunau imaginii orașului.

Cum spuneam și în volumul trecut, în 1932-1933, parcul a fost creat în mandatul de primar al lui Alexandru Balint și cel de prefect al lui Vasile Ilea. Cel din urmă își descria opera în felul următor: *Tânărul parc dă orașului un aspect de stațiune balneară vara, când forfotește lumea pe aleele minunate luminate în jurul chioșcului muzicei militare, clădit în stil românesc.*⁸⁹ Chioșcul a fost ridicat pe locul monumentului Fecioarei Maria (astăzi în fața Liceului Taras Sevcenko), monumentul fiind mutat în toamna anului 1932 în fața bisericii romano-catolice. Pentru muzică, Primăria contractează Fanfara Batalionului 10 Vânători de Munte, iar accesul în parc se face pe baza unui bilet de șezut, parcul fiind concesionat unui întreprinzător privat.

Revenind la soarta monumentului Fecioarei Maria, putem afirma că el dispăre din centrul orașului în prima parte a anului 1938. Un articol publicat în data de 10 iulie 1938, în ziarul de extremă dreaptă *Magyarság* din Budapesta, ne informează că evreii din Sighet i-au pus gând rău statuii(sic), iar prefectul a făcut o cerere către Cluj ca statuia să fie mutată.⁹⁰ Mult mai aproape și mai bine informat, ziarul clujean *Keleti Újság* afirmă că statuia a fost mutată în primăvara anului 1938, când Primăria cere acordul parohiei romano-catolice ca statuia să fie mutată într-un loc indicat de parohie. Cererea a fost acceptată, iar locul ales este în fața capelei din cimitirul catolic. În timpul demontării, statuia și soclul se sparg în mai multe bucăți, care sunt transportate în vecinătatea capelei din cimitir. În ciuda insistențelor cereri trimise de parohie, Primăria nu își ține promisiunea de a repara și ridica statuia, astfel că, în 1939, pe cheltuiala parohiei, partea superioară a statuii este așezată pe un soclu. În 1940, data la care articolul este scris, restul monumentului zace încă în iarbă.⁹¹

Strada 22 Decembrie 1989

În vremurile apuse, este una dintre cele mai importante străzi din oraș, practic centrul orașului înainte de extinderea acestuia către est la sfârșitul secolului al XIX-lea. Astfel, nu este de mirare că cea mai veche denumire a acestei străzi pe care o cunoaștem este Uri utcza (strada domnească). La răspântia dintre secole, strada este redenumită în memoria lui Szilágyi István, profesor și director al Liceului Reformat. După instaurarea administrației românești, strada a primit numele generalului Alexandru Averescu. În Consiliul Comunal din 8 iunie 1937 au fost schimbate denumirile mai multor străzi din Sighet, strada Alexandru

⁸⁹ Orașul Sighet, Vasile Ilea în Sociologia românească, p.52

⁹⁰ *Magyarság*, 10 iulie 1938, p.13

⁹¹ *Keleti Újság*, 2 iunie 1940, p.8

Averescu devine Balc Vodă⁹², iar în 1939, prin decizia primarul Gheorghe Tite, se revine la denumirea de Mareșal Averescu.⁹³

Zona situată între actualele străzi 22 Decembrie 1989 și Ioan Mihalyi de Apșa au suferit mai multe schimbări. În 1943, mare parte din parcul Liceului Reformat a dispărut prin prelungirea actualei străzi Iuliu Maniu până în actuala stradă Mihalyi de Apșa.⁹⁴ De asemenea, în perioada recentă, a apărut piațeta din fața vechii clădiri a Palatului Comitatului (astăzi Curtea Veche). Dar, cea mai profundă schimbare suferită de Strada 22 Decembrie este dispariția a două clădiri istorice, demolate pentru a deschide frontul stradal al bisericii ortodoxe.

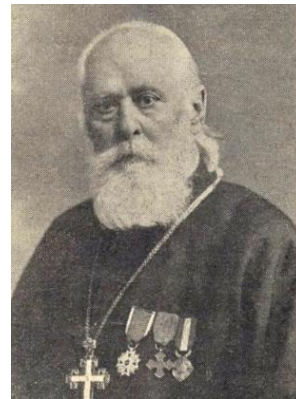
Biserica ortodoxă

Construcția acestei biserici a fost o adevărată epopee care a durat de la înființarea parohiei ortodoxe din Sighet și până la ridicarea bisericii, în 1985.

Cea mai veche menționare a parohiei ortodoxe din Sighet pe care o cunoaștem, datează de la sfârșitul anului 1923. În pagina a treia a numărul din 15 septembrie 1923 al ziarului *Universul*, la secțiunea „Informațiuni”, un anunț scurt, aduce la cunoștința cititorilor că: *Episcopia ortodoxă din Oradia-Mare în înțelegere cu ministerul de culte a hotărât ca Sighetul să aparțină acelei episcopii. Părintele Meletie Răuț a fost delegat să organizeze capela ortodoxă din Sighet.*⁹⁵

Nu cunoaștem contribuția efectivă a părintelui Răutu la organizarea noii parohii din Sighet, singura legătură a sa cu Sighetul pe care am găsit-o, este acest anunț telegrafic din *Universul*. Trebuie amintit că, Episcopia Ortodoxă a Oradiei era și ea recent înființată, august 1920, iar părintele Meletie Răutu/Răuțiu,⁹⁶ tot în această perioadă este numit preot în noua parohie ortodoxă din Satu Mare, unde, până în 1923, acumulează experiența necesară organizării unei noi parohii și amenajării unei capele temporare în lipsa unui lăcaș de cult.

La amenajarea capelei ortodoxe din Sighet a avut o contribuție importantă Ion Moțaș, șeful vămii Sighet, în calitate de președinte al consiliului parohial și Dimitrie Simon, directorul Școlii Normale Regele Ferdinand. De altfel, locul ales pentru noua capelă, o sală în clădirea fostului Liceu Reformat, nu a fost întâmplătoare. Începând cu anul școlar 1923-1924, Școala Normală închiriaza o aripă a acestei clădiri. Practic, capela era găzduită de instituția de învățământ, iar Dimitrie Simon este epitrop al acesteia. Capela a început să funcționeze în anul

⁹² Dimineața, 10 iunie 1937, p.12

⁹³ *Universul*, 16 ianuarie 1939, p.12

⁹⁴ *Kárpáti Híradó*, 29 august 1943, p.2

⁹⁵ *Universul* 1923, 09.15.p.3

⁹⁶ **Melentie Răutu** (1858-1938), născut în județul Botoșani, a fost teolog și publicist. A participat la Primul Război Mondial, fiind preot militar al Brigăzii 3 Roșiori. A participat la campania din 1919 și, în acest context, devine preot în Satu Mare.

1924, iar în luna septembrie a anului 1925, Episcopia din Oradea l-a trimis la Sighet pe părintele Mihail Munteanu⁹⁷, cel care ocupă poziția de protopop al Maramureșului până în anul 1938.

Sfințirea capelei ortodoxe a avut loc în 26 octombrie 1925, în ziua hramului lăcașului de cult, închinat Sfântului Dumitru, de către episcopul Oradei, Roman Ciorogariu, asistat de viitorul episcop al Aradului, arhimandritul Andrei Magieru și de preoții din Carei, Satu Mare, Halmeu, Baia Mare, Valea lui Mihai, Sighet, Valea Porcului și Virișmort. În timpul predicii ce a urmat slujbei de sfințire, episcopul Ciorogariu a afirmat că: „noua parohie înseamnă o nouă instituție de consolidare a neamului. Ea nu poate însemna un măr de discordie între fiii aceluiși neam”⁹⁸. În după-masa aceleiași zile, în sala festivă a prefecturii, este organizat un dineu la care participă 62 de persoane: suita episcopului, autoritățile locale și membrii parohiei.

În toamna anului următor, 1926, o nouă delegație a Episcopiei din Oradea⁹⁹ este prezentă în Maramureș pentru sfințirea bisericii ortodoxe din satul Cornești, evenimentul având loc în data de 24 octombrie. Două zile mai târziu, de Sf. Dumitru, hramul capelei ortodoxe din Sighet, părintelui Mihail Munteanu îi sunt înmânate insignele de protopop al Maramureșului.¹⁰⁰

Evident, la fel ca în multe alte orașe din nord-vestul Ardealului, și în Sighet, capela era o soluție temporară. În societatea sigheteană se vorbea des despre planuri și proiecte pentru construirea unei biserici ortodoxe. Terenul necesar pentru construcția bisericii, o grădină cu o suprafață de aproximativ un hectar, situată pe strada Mareșal Averescu,¹⁰¹ a trecut din proprietatea Casei Pădurilor în cea a parohiei ortodoxe din Sighet, prin semnătura ministrului domeniilor Alexandru Constantinescu¹⁰², cel mai probabil la sfârșitul anului 1925.

În perioada următoare se fac demersuri pentru strângerea fondurilor necesare construirii lăcașului de cult. În acest sens, remarcăm apelurile lansate de protopopul Munteanu, prin intermediul presei centrale, îndemnând credincioșii din toată țara să contribuie prin donații la ridicarea bisericii din Sighet. De asemenea, tot în acest scop, în luna februarie 1931 se constituie Asociația femeilor ortodoxe române din Maramureș „Altarul”, condusă de doamna Otilia Manoliu¹⁰³, cu scopul declarat de strângere de fonduri pentru construcția unei biserici ortodoxe în Sighet și, în mod exemplar, președinta asociației contribuie cu suma de 5000 de lei.¹⁰⁴ În darea de seamă a asociației din luna aprilie, doamna Manoliu dă citire scrisorilor de încurajare din partea lui Stelian Popescu, a Patriarhului Miron Cristea și a scrisorilor însoțite de donații: Prea S. S. Episcopul Nicolae al

---

⁹⁷ **Mihail Munteanu**, protopop ortodox al Maramureșului. Din 1933 senator de Maramureș din partea P.N.L.

⁹⁸ *Universul*, 12 noiembrie 1925, p.6

⁹⁹ În 1927, Protopopiatul Sighetului trece la Episcopia Ortodoxă din Cluj în schimbul a șase parohii. (Dimineața, 27 mai 1927, p.6)

¹⁰⁰ *Universul*, 07 noiembrie 1926, p.6

¹⁰¹ Astăzi 22 decembrie 1918, locul bisericii ortodoxe.

¹⁰² **Alexandru C. Constantinescu** 1859-1926, politician, membru marcant al P.N.L.

¹⁰³ **Otilia Manoliu**, soția colonelului Gh. Manoliu, comandant al garnizoanei Sighet. Se remarcă în societatea sigheteană prin activitatea sa caritabilă și de susținere a bisericii ortodoxe. După august 1940, se mută la Iași. Soțul, Gh. Manoliu, avansat în grad de general, participă la Campania de pe Frontul de Est și este decorat, la Berlin, de către A. Hitler cu Crucea de Fier. Generalul Manoliu este numit comandantul garnizoanei Iași, iar doamna Manoliu este foarte activă în spitalele de răniți.

¹⁰⁴ *Universul*, 8 februarie 1931, p.6

Clujului 20.000 lei; elevele cursului inferior al școlii ortodoxe din Giurgiu 643 lei; colonel Lupașcu 200; preot Ioan Gheorghiu 200; doamna Maria Ciobănași 100; doamna Maria Lupașcu 100; doamna colonel Pohrib 100; domnul colonel Lupașcu Neron 100 lei.¹⁰⁵

Se pare că terenul primit în 1925 pentru construcția bisericii nu era considerat corespunzător, pentru că în luna august a anului 1935 apare ideea de a construi biserica în parcul central, în fața palatului Redut¹⁰⁶. În luna următoare, septembrie, în ședința Comisiei de înfrumusețarea orașului, se discută posibilitatea de a construi pe acel loc chiar două biserici, una ortodoxă și una greco-catolică¹⁰⁷. Cu ironia-i caracteristică, Gheorghe Dăncuș scrie în aceeași lună în *Graiul Maramureșului* articolul *Biserică... Biserică... Sinagogă*¹⁰⁸, propunând ridicarea în parc, alături de cele două biserici și a unei sinagogi. Reprezentanții bisericii ortodoxe nu par însă să glumească. În ședința Consiliului Comunal din 27 septembrie 1935, la care iau parte prefectul Alexandru Lucescu și preotul Teodor Rusu, cel din urmă cere introducerea de urgență pe ordinea zi a cererii bisericii ortodoxe. Majoritatea consilierilor refuză, iar prefectul părăsește furtunos sala de ședință.¹⁰⁹ În fine, după multe tergiversări, în luna decembrie, Consiliul aprobă cererile ambelor biserici de a-și construi lăcașe de cult în piața centrală. Dar din motive evidente, ideea nu a mai fost pusă în practică.

În anul 1936 orașul încă se confrunta cu două mari probleme: lipsa unei piețe de alimente și lipsa unei săli de spectacole care să poată fi folosită și în sezonul rece. Astfel, încă din luna iulie a acestui an, în presă apare ideea ca Palatul Redut să fie cedat parohiei ortodoxe, iar în schimb orașul să primească terenul bisericii de pe strada Averescu (astăzi 22 Decembrie), unde să fie construită piața de alimente.¹¹⁰ În ședința Consiliului Comunal din 24 septembrie, în fața consilierilor și a intelectualilor din oraș, protopopul ortodox al Maramureșului, Mihail Munteanu expune oferta bisericii. În schimbul clădirii cinematografului, orașul urmează să primească 1,5 mil. lei numerar, terenul de pe strada Averescu, unde orașul va construi o piață modernă și 2 mil. lei ajutor de la guvern, bani cu care să se reconstruiască teatrul orașului.¹¹¹ Din câte ne dăm seama, se intenționa amenajarea bisericii în sala de cinematograf până când se vor strânge sumele necesare demolării clădirii și construirii unei catedrale pe locul ei. Potrivit ziarului *Universul*, Consiliul Comunal Sighet a acceptat în unanimitatea oferta bisericii. Cu toate acestea, lucrurile nu înaintează. În luna aprilie a anului următor, 1937, parohia ortodoxă se plânge că Consiliul Comunal tergiversează fără motiv predarea clădirii.¹¹² Din presă transpare motivul pentru care orașul avea rezerve vizavi de această tranzacție. Cele două milioane promise ca ajutor de stat nu mai veneau, astfel, orașul propune cedarea sălii de cinematograf bisericii, iar Primăria să continue să închirieze spațiile comerciale din clădire până la strângerea sumei de două milioane.

---

¹⁰⁵ Idem, 3 aprilie 1931, p.3

¹⁰⁶ *Graiul Maramureșului*, 15 august 1935, p.1

¹⁰⁷ Idem, 5 septembrie 1936, p.3

¹⁰⁸ *Graiul Maramureșului*, 26 septembrie 1936, p.3

¹⁰⁹ *Dimineața*, 29 septembrie 1935, p.9

¹¹⁰ Idem, 17 iulie 1936 p.12

¹¹¹ *Universul*, 30 septembrie 1936, p.12

¹¹² Idem, 10 aprilie 1937, p.12

Toate aceste tratative nu duc la niciun rezultat, în ședința din 7 noiembrie Primăria anulează hotărârea de vânzare a Palatului Redut pe motiv că *s-a prea întârziat cu perfectarea acestei vânzări*, din partea parohiei ortodoxe¹¹³.

La 1 iulie 1937 s-a înființat Episcopia Ortodoxă a Maramureșului subordonată Mitropoliei Bucovinei. Astfel că, acum se pune problema construirii unei catedrale episcopale. Trebuie să amintim că, încă din septembrie 1936, în cadrul Consiliului Parohial la care a participat și P. S. S. dr. Nicolae Colan, episcopul ortodox al Clujului, s-a discutat eventualitatea eșuării tratativelor cu orașul în discuțiile de cumpărare a Palatului Redut. S-a hotărât ca, în acest caz, lăcașul de cult să fie construit pe terenul parohiei de pe strada Mareșal Averescu.¹¹⁴ Astfel, în vara anului 1937 se pune în aplicare acest plan. Piatra fundamentală pentru catedrala ortodoxă din Sighet este pusă cu mare fast la data de 24 octombrie 1937 pe terenul viran de lângă Direcția Silvică, astăzi Liceul Leőwey Klára. Sfințirea terenului și slujba pentru punerea pietrei de temelie a fost făcută de P. S. arhiereu-vicar Vasile de Rășinari. Acesta a citit actul de fundație, care spune: *Și se zidește acest sfânt locaș cu truda Preasfințitului Mitropolit Visarion al Bucovinei și prin ajutorul dat de Fondul bisericesc bucovinean, spre a fi locaș de închinare norodului creștinesc, podoaba orașului Sighet și semn de veșnică amintire pentru întoarcerea Maramureșului la Patria-Mamă România.*¹¹⁵

*Fixarea unei troițe pe locul unde a fost pusă piatra fundamentală și P. S. S. Episcopul Stan de Rășinari citindu-și discursul.*¹¹⁶

Din cauza anilor tulburi care au urmat, catedrala nu a mai fost construită. Cincizeci de ani mai târziu, în apropierea locului unde a fost pusă piatra de temelie în 1937, se va ridica mult dorita catedrală ortodoxă a Sighetului.

¹¹³ *Universul*, 17 octombrie 1937, p.14

¹¹⁴ Idem, 22 septembrie 1936, p.8

¹¹⁵ *Telegraful Român*, 31 octombrie 1937, p.4

¹¹⁶ *Dimineața*, 30 octombrie 1937, p.12

In search of the lost city. Sighet - people, places, stories

In this volume we will cover the current Traian Street, Basarabiei Street, we go through Piața Libertății, continuing our journey on 22 Decembrie Street up to the intersection with Iuliu Maniu Street.

The aim of our project is to recover and preserve the image and memory of the old city. Thus, the reason why we chose to cover this artery of Sighet becomes more than obvious. The current Traian and Bessarabiei Streets have been completely transformed, the old buildings have been demolished and replaced by apartment buildings. The current 22 Decembrie 1989 Street also underwent modifications with the construction of the Orthodox church.

This brief introductory survey is by no means an comprehensive history of the area mentioned above. It is, rather, a string of stories related to this part of the city. Because of the limited time and number of pages we had available, we have been forced to leave out a number of important buildings and a number of equally important aspects related to the history of the buildings covered here.

Our project is called "In Search of the Lost City, People, Places and Stories". Thus, in the short biographies found in the text or in the footnotes, we tried to remember the people who once walked the streets of this city, people whose successes or whose tragedies remained printed on the yellowed pages of newspapers.

The oldest records we have access regarding this area's past are the city plans made in the middle of the 18th century. These documents make it very clear that in this period, with very few exceptions, most of the buildings were built out of wood.

Traian Street

By the end of the 19th century, the current Traian Street was called Magyar utca, the oldest reference to this street under this name that we have managed to identify up to this point dates back to 1888¹¹⁷. In 1920, the year in which by government order no. 71 of 15th May 1920, the General Secretariat of Transylvania ordered "streets must be given Romanian names: historical, related to the royal family and to great people of the country, from the past, as well as those who built The Great Romania"¹¹⁸, Magyar Utca thus became Dorobantilor Street. We suspect that this name was chosen due to the fact that the Military Circle had its headquarters in the Redut Palace. Aside from these official names, most of the inhabitants of this street were not Hungarians and had nothing in common with the Romanian Dorobanți, so the people of Sighet continued to call this street, with more honesty, Zsido utca (Jewish street) which it actually was.

---

¹¹⁷ *Maramaros* 23rd May 1888, p.1

¹¹⁸ **Pál-Antal Sándor**, *Indicatorul istoric al străzilor, pasajelor și piețelor din Târgu Mureș*, ed. LYRA Srl. Târgu Mureș, 1997, p. 37

In August 1931, at inițiativa of Fried Abraham¹¹⁹, a member of the Permanent Delegation of the Municipal Council, under the leadership of assistant mayor Tiberiu Chiș, the name change from Dorobanților to Theodor Herzl¹²⁰ was approved and, according to some sources, the vote was unanimous. Of course, this decision was intensely criticized for nationalistic reasons by the press of the time and even by the official paper of the National Peasant Party - Patria – even though members of this party also voted in this Municipal Council. The periodical *Uj Kelet*¹²¹ (New Orient) triumphantly announced that with this decision Sighet becomes one of the few cities in the world, except for Tel Aviv, which had a street named after the father of Zionism. The newspaper from Cluj forgets to mention the fact that Sighet previously had until that moment a street named after Herzl, the today's Pietrosului Street, which in 1933 received the name of Dorobanților¹²².

Between 1940-1944, the street held the name of the great painter from Maramureș, Hollosy Simon. After the tragic events of the Holocaust, this street of ghosts, in memory of its former residents, was named Deportees' Street. Later, during the National-Communist period, when the memory of those disappeared had faded, the street was renamed Traian.

Most of the buildings on the Jewish street had two floors and the ground floor was used for shops and bodegas. Behind the relatively neat facades, in the inner courtyards, operated craftsmen's workshops, warehouses and offices while deeper inside, far from the eyes of the world, lived large families crammed into dark and stuffy rooms.

It is worth mentioning that, in the interbelic period, this street was not considered a city artery as it is today, it is never mentioned in the paving projects of the main streets, these projects mostly referring to the portion starting from the Court (current city hall) to the Prefecture (current Curtea Veche) and from the City Hall (current headquarters of the Cultural Center) to the intersection with Regele Ferdinand Street (current Iuliu Maniu street). Most of the time the press referred to this street using the term "lane".

Many stalls and shacks were lined up along the Jewish Street, some of them often interrupting traffic and blocking the tenants' access to their own yards. The press was extremely critical of this type of trade. The stalls and shacks were described as rotten and filthy, posing a health hazard to the residents. What were they selling? Everything: David Lazăr's stall offered knives with wooden handles, sewing threads, strings and other things. Another stall: cakes, pretzels and barrels of herring. For peasants coming to town on business, the main attraction was the famous red water, for 1 leu per glass, "a sort of mysteriously prepared lemonade"¹²³, poured

---

¹¹⁹ **Fried Abraham**, Sighet lawyer, local zionist leader and president of the local branch of the Romanian Jewish Party.

¹²⁰ **Theodor Herzl** (1860-1904) founder of modern zionism, movement militating for the creation of a distinct separate Jewish state.

¹²¹ *Uj Kelet*, 2nd August 1933, p.5

¹²² Ziarul *Dimineața* stated that the initiative had come from mayor Alexandru Lazăr

¹²³ Referring to the fact that it was manufactured with smuggled saccharin.

from a box with național themed drawings."¹²⁴ Sometimes, for sanitary reasons, the goods were confiscated , and the stalls were washed with creolin¹²⁵.

All these criticisms, and especially the media's concern for street trade, must be viewed in the context that there were plans for the development of a modern market.

The street was crowded and sometimes there were traffic accidents. In August of 1935, the young Steimeț Burăh exists a yard on his bicycle and collides with Mihai Godja, who was riding a horse on the street, this resulted in the cyclist suffering several injuries¹²⁶. A relatively trivial event, but one which reminds us of an story told by the journalist Jámbor Ferenc in the periodical Uj Kelet, in 1960. The topic of the article was sports and it was stated that the Jews had only started practicing various sports during the first decades of the 20th century. An example was the Jewish street in Sighet, where Jewish boys, around this time, start playing football and cycling, activities which were looked down upon by the older generation. Thus, two brothers from the Kahan family meet on the street and proceed to discuss about their children:

- How's your son? Asks one of them.
- Unfortunately he's not well, answers the other one, he broke his leg.
- How did that happen?
- He fell off his bike.
- Why the hell would a jewish boy need to ride a bike? - shouted the brother. No jewish boy ever has ever broken anything from studying the Talmud...¹²⁷

Sometimes, on the same street, much more tragic events took place, such as the gruesome discovery made by a maid on the morning of 2nd April 1931 in the well in Schreter yard. Located at no. 11, the Schreter yard was a spacious yard, open at all times, where wagoners and coach drivers would park their carts and water their horses. At 6:30 in the morning, a maid went down to fetch water and was horrified to discover the corpse of a newborn wrapped in newspapers in the well. The police were called to the scene, and the city's chief physician, Dr. Ion Chiș, came to the conclusion that it was an eight-week-old girl who died by drowning. Initially, the maids from the Schreter yard were suspected, but soon after, Mrs. Katz, an employee of a modest restaurant located three houses from the yard in question, told the police what had happened to her that morning. While she was coming to work, a slightly before 6 o'clock, on the corner of Lonyai Street (today Iuliu Maniu), in photographer Kramer's yard, across the street from the reformed church, she heard the cries of a small child. She entered the yard and there in the snow there was a child wrapped in newspapers. Next to the child, a young and very scared woman, started telling, without being provoked, how she had recently given birth in the Satu Mare hospital, and that she had no clothes for the child and had entered the yard only to rest and fix up the newspaper in around the child's body. She had arrived to Sighet to meet with an acquaintance who lived on the

---

¹²⁴ *Graiul Maramureșului*, 22nd February 1934, p.3

¹²⁵ *Universul*, 13th July 1939, p.10

¹²⁶ *Dimineața*, 8th April 1931, p.18

¹²⁷ *Uj Kelet*, 11th November 1960, p.13

Jewish street. Mrs. Katz helped the young woman wrap child in newspapers and a scarf. She then accompanied the young woman to Jewish Street, where the two women parted ways, Mrs. Katz went into the restaurant and the young woman into another courtyard. Mrs. Katz later identified the child and the scarf. The police concluded that the young woman came by train from Satu-Mare and tried to kill her child in the Kramer yard, but because she was discovered, she committed the crime in the Schreter yard. The murderous mother was described by Ms. Katz as young, 20-25 year old, beautiful, with an olive complexion. She was well dressed, wearing a blue coat with a gray fur collar and suede shoes. As far as we know, she was never identified. Police believed she left town immediately after killing her child.¹²⁸¹²⁹

The Jewish street, being a commercial street in a border town devoid of other economic opportunities, could not overlook the most lucrative and flourishing activity of the interbelic period, to be precise, smuggling. The leader of the post-war Jewish community, Armin Gutman, stated in his memoirs that: in these lands (Maramureș), smuggling was seen as a part of normal trade and a legitimate source of income. When Romanian or Jewish smugglers became lazy, they were warned by the head of customs that "the additional income of the customs officers depended on them".¹³⁰

From Czechoslovakia, most the goods that crossed the border illegally were cloths and fabrics, especially silk. These products were a luxury and were heavily taxed. Smuggling was carried out at such a high level that customers could order goods directly from Slatina, indicating the name of a reliable trader in Sighet where these products were to be delivered. In May 1937, in the store of the Scinter Alexandru, the merchant on Jewish street no. 5, 200 flannels of wool and 10 kg of silk fabric were discovered between the cupboard and the wall in a specially arranged storage space.¹³¹

Another product often smuggled into Romania is saccharin. According to some calculations, for every kg of saccharin that entered Romania, the consumption of natural sugar decreased by 500 kg. In the same year, 1937, in Osian Tabac's spice shop, located at no. 11 a large amount of saccharin is found hidden behind a shelf.¹³²

The Jewish street in Sighet had its own famous poet, it probably had several but at this time we are only aware of one. Berl Snabel, a young self-taught writer, the son of a modest tradesman from this street, who makes his debut in 1935, with two cycles of poems: *Milnergas* (Millers' Street) and *Descuț* (Barefoot), which ends with a song about the outer areas of Sighet: the Solovan Street, the Jews' Street, the Gypsies' Street. The poet of misery and sadness, as *Graiul Maramureșului* calls him, is considered the first Yiddish poet from

---

¹²⁸ *Szamos*, 3rd April 1931, p.3

¹²⁹ *Ellenzék*, 3rd April 1931, p.2

¹³⁰ *Armin Gutman, Amintiri despre evreii din Maramureș*, column published in *A het tukre*, Ramat Gan

¹³¹ *Curentul*, 8th November 1937, p.3

¹³² *Universul* 13rd July 1937 p.2

Maramureș, and nationally he is considered to be the first to introduce Romanian and Hungarian peasants to Yiddish literature.¹³³

He is also linked to the history of the press in Maramureș, being the editor-in-chief of the newspaper *Der Stein* (The Star), a left-wing publication that was banned by the authorities after its first three issues.¹³⁴ It seems that our poet somehow managed to escape the deportations as he appears in a photo dated 1943, representing one of the literary sessions held at the Barașeum Theatre¹³⁵, 2 in Bucharest.

After the war we find Berl Snabel still in Bucharest, he is the editor of the cultural section of the Yiddish language newspaper, *Ikuf - Bleter*, and at the end of the 50s he emigrates to Israel and settles in the city of Nahariya, from where, in 1963, he submits an ad in a newspaper with the intention to locate an old friend from Sighet, Fried Moise, the youngest son of the innkeeper Fried from Sighet.¹³⁶

In April 1944, most of the inhabitants of the Jewish street had been moved to the Sighet Ghetto, but before that, a tragedy on the street would foreshadow the misfortunes that were to come. We are referring here to the cold-blooded killing, in the middle of the street, of a twelve-year-old child. One day, sometime in the first part of April 1944, two men, Sarkady Agoston, a Sighet barber, and Bede Istvan, a sergeant in the Hungarian army, came out of a pub shouting "death to the Jews" and "we want to see Jewish blood ". On the corner of Dorobantilor Street and Unirii Square, two Jewish children came across them, one of them, Boris Frankel, was bearing a yellow star on his chest. A short dialogue followed:

- „Are you a Jew?” They asked Boris.
  - „Yes” answered the boy..
  - „Shoot him!” said Sarkady pe sergentul Bede.
- After a gun shot, Boris fell to the ground. We died the next day.¹³⁷

Basarabiei Street

Today's Basarabia Street does not appear on city plans from the 18th century, neither on the plan from 1830. It most likely appeared during the second half of the 19th century, when the main streets needed to be give coupled through connecting streets. This was necessary in order to streamline general traffic and, above all, to facilitate access to the agricultural lands on the outskirts of the city. Hence its name, Nagykoz, the great connecting street. During those times it is also called the street of synagogues because no fewer than three jewish places of worship, two synagogues and a prayer house, operated on this small street. In the interbelic period, the street bore the name of Iosif Gabor, the Romanian soldier killed during the battles of Sighet in January 1919.

---

¹³³ the poet of filth and sadness, as Graiul M referred to him

¹³⁴ *Útunk*, 25th February 1950 p. 10

¹³⁵ Teatrul Barașeum, Jewish revue theatre, which operated in București between 1941-1945

¹³⁶ *Uj Kelet*, 2nd October 1963, p. 5

¹³⁷ *Direcția Județeană a Arhivelor Naționale*, Cluj, *Hotărârile Tribunalul Poporului 1946*, folder 22/1946, p.289

The old Sephardic synagogue

The Sephardic community in Sighet was born after the great war between the Teitelbaum and Kahan families which began in 1883. At the risk of oversimplifying an otherwise complex situation, we consider it necessary to offer some context. In the year 1867, the Jews in Hungary were recognized as citizens with full rights, and as a result, various differences arose between the Jewish communities regarding the degree of modernization and integration into Hungarian society. Thus, the communities that were inclined towards integration and modernization declared themselves neologians while the conservative ones declared themselves orthodox and part of the communities choose to remain unaffiliated under the status quo naming. The community in Sighet, being extremely traditional, under the leadership of Rabbi Yehuda Teitelbaum (1808-1883), refused to affiliate with the Orthodox Community for the simple reason that there were no modern trends or factions in the conservative society of Maramures. After the rabbi's death, in 1883, on the day of his funeral, Chananya Yom Tov Lipa Teitelbaum (1836-1904) announced the affiliation of the Sighet community to the Orthodox Community and his succession to the leadership of the community, based on new statutes. These decisions appear to have been made without the consent of the faction led by the wealthy and influential Kahan family, who proceeded to protest through a series of denunciations sent to Budapest challenging the new statutes and the succession. Initially, the war was between two clans, two families from Sighet, Teitelbaum and Kahan, but after the latter allied themselves with the great Višnita dynasty, it became a war between two great dynasties, Teitelbaum and Hager of Višnita. In the end, the Kahan - Višnița faction declared itself Sephardic, a fourth option compared to those mentioned above, and received the status of an independent community in 1886. The properties of the two communities, now officially separated, were still being used jointly, and the greatest dispute remained the one regarding the rights to use the great synagogue. Thus, as was to be expected, in the fall of 1886, inside the synagogue an all-out confrontation between the two camps took place, which could only be stopped by the police's intervention and by the mayor of the city who personally closed the place of worship. After this episode, the Sephardic faction withdrew from the great synagogue, and around this time the construction of the old Sephardic synagogue was initiated.¹³⁸

Initially, the new Sephardic community was no less conservative or less religious than the Orthodox community led by the Teitelbaum dynasty, but over time they differentiated themselves from the latter in matters such as the use of the Hungarian language or the enrollment of children in secular schools. These allowed the Sephardic members to better adapt to modern society and take advantage of the opportunities offered by the economic development of the late 19th and early 20th centuries. Therefore, it seems that defections from the Orthodox camp are the order were very common, and the Sephardic community was growing to such an extent that, at some point, the old synagogue became too crowded and a new one needed to be built.

---

¹³⁸ This information is based on the writings of Schön Dezső Istenkeresők a Kárpátok alatt ("The Seekers of God from the Carpathians"), published in 1935 in Cluj, later published as a column in Uj Kelet.

In 1895, the Jewish religion gained equal rights as the other confessions in Hungary. A year later, in 1896, the two communities of Sighet celebrated the Hungarian Millennium, a thousand years since the settlement of the Hungarians in the Carpathian Basin. Recounting this event, the newspaper *Egyenlőség*¹³⁹ notes ironically that in the Orthodox synagogue, Rabbi Tov Lipa Teitelbaum read a prayer in a language that very few people understood. On the other hand, in the Sephardic synagogue, the program was also held in Hungarian, with the prayer in Hungarian being read by religion teacher József Schmitz. The latter was the cantor and secretary of the community, probably employed following the announcement made in February 1892¹⁴⁰. At the same time, Schmitz was a religion teacher at both the Reformed High School, where he began his work in 1884, and at the Piarist Gymnasium, where he began work in 1885. Schmitz taught in both institutions up his death in 1917, after which he was replaced by Samuel Danzig.

The New Sephardic Synagogue Vizhnitzer Kloiz

It was built across the road from the old Sephardic synagogue by Fejer Lajos, an architect from Sighet.¹⁴¹ The synagogue was probably completed in 1901. This is indicated by an announcement posted in the *Egyenlőség* newspaper on February 24, 1901. It mentioned that project for the town hall building in Kaposvár was assigned to Fejer Lajos and Ignacz Ritter, also mentioning that Fejer Lajos had previously designed "the beautiful Synagogue in Sighet."¹⁴² Considering the fact that the newspaper readers must have been aware of the beauty of this synagogue, we can assume that in February 1901 it was almost completed. Speaking about the Sephardic community in Sighet at the end of the 19th century and the beginning of the 20th century, we cannot omit Dr. Grunwald Zsigmond (1850-1916) who, as far as we know, was the second president of the community,¹⁴³ from the time of the new synagogue's construction up until around the First World War. Dr. Grunwald, a lawyer by profession, was born in Oradea in 1850 and came to Sighet at the age of 28, in 1878¹⁴⁴, when he became a member of the Maramureş Bar. He stood out as an important personality in Sighet not only within the Jewish community, enjoying the appreciation and friendship of notable figures of the time. We consider that he played an important role in the development of the Sephardic community and was a promoter of the transformations it went through at the beginning of the 20th century. Dr. Grunwald was also a

---

¹³⁹ *Egalóság (Egalitate)* (1882–1938), weekly Jewish political paper from Budapest.

¹⁴⁰ *Egyenlőség*, 12th February 1892, p.22

¹⁴¹ **Fejer Lajos (1877-1945)**, architect born in Sighet with university studies in Budapest completed in 1899. Since 1900 he is associated with architect **Ignác Ritter (1873-1926)**. Together with Ritter he designs various buildings in Maramureş and Transcarpatia: the Synagogues from Sighet and Nagyszőlös (Seleuşul Mare), the Reformed Church from Ungvar etc. More information can be found here <https://epiteszforum.hu/print/dinasztiak-fejer-es-danos--sogorok-a-nagy-magyar-epitok>

¹⁴² *Egyenlőség*, 24th February 1901, p.12

¹⁴³ *Ziarul Szamos* from 13th November 1925, they publish a list the sephardic community's presidents in chronological order: dr. Mandel János, dr. Grünwald Zsigmond, Keszner Izidor, dr. KákánLajos, Keszner Dezső

¹⁴⁴ *Ország-Világ*, 6th March 1900, p. 10

collaborator of the Reformed High School as a private teacher and a member of various committees for 26 years between 1890 and 1916. With sadness, the 1916-1917 high school yearbook announced his passing.¹⁴⁵

One of the most important moments in the history of this new place of worship was the appointment of its first and only rabbi, Dr. Samuel Danzig. He was the spiritual leader of this community for almost 40 years, from 1906, the year when he was appointed, until 1944, the year when he was deported along with his entire community. The sequence of events that had led to his election can be followed in the *Egyenlőség* paper. In February 1903, the Sephardic Community of Sighet put out an opening for the position of rabbi, the candidates were required to be able to occasionally hold services in the Hungarian language.¹⁴⁶ It took more than three years to find suitable candidates and they were finally nominated on 2nd September 1906, the election later being decided during the General Assembly of 9th September 1906.¹⁴⁷ The winner was Dr. Samuel Danzig, the son of the Orthodox rabbi from Šal'a (today Slovakia) and the son-in-law of the rabbi from Debrecen.¹⁴⁸

The new rabbi officially took up his post on November 21 1906, and, at the inaugural service, together with the Sephardic community led by Dr. Grunwald Zsigmond, the attendees included the supreme committee Baron Perényi Zsigmond, the vice-committees Szabó Sándor and the mayor Szöllösy Antal. Also present, probably for the first time in a synagogue, were the representatives of the Reformed and Greek-Catholic cults. Rabbi Danzig was invested in his new position by his father-in-law, Vilmos Krausz, the Grand Rabbi of Debrecen, through a speech in Hungarian, after which the new rabbi gave a speech about the duties of priests towards religion, towards the state and towards the education of future generations. At the end, Samuel Danzig was blessed by his father-in-law in Hebrew.¹⁴⁹

The event on November 21, 1906 could not go unnoticed. Its importance was emphasized by Pap Tibor and vice-committee Szabó Sándor in the Maramureş County Assembly on November 30, 1906. The former drew attention to the fact that, for the first time, the Hungarian language had been spoken in a synagogue in Maramureş, and in his opinion this moment represented the triumph of the Sephardic community over issues faced during the previous 25 years, without external pressure, only out of patriotism, against the old traditions. Szabó Sándor reinforced what his predecessor said and believed that the event of November 21 showed the attachment of the Sephardic community to the state and the Hungarian language, and hoped that this will be an example for the entire Jewish community in Maramureş. Pap Tibor considered that an event of such importance must be recorded in the meeting's records. Szabó Sándor further proposes that what had been said in the meeting be copied from the records and be officially sent to the leadership of the Sephardic community.¹⁵⁰

---

¹⁴⁵ *Iskolai értesítők, Máramarossziget - Református gimnázium*, 1916, p.48

¹⁴⁶ *Egyenlőség*, 13th March, p.12

¹⁴⁷ Idem, 9th September 1906, p.10

¹⁴⁸ Idem, 19th September 1906, p.10

¹⁴⁹ Idem, 11th November 1906, p.10

¹⁵⁰ Idem 9th December, p.9

In the years following the outbreak of the war, the Sephardic community continued this process of integration. During the war, Jews of Sighet proved to be loyal citizens of the state, something obvious if we look at the number of Jewish soldiers who took part in the war, the large number of victims - over a hundred from Sighet - and, last but not least, the financial contribution to the war effort. We must also mention here the book written by the vice-president of the Sephardic community and also its financier, Kahan Náthán Samu, A Világháború A Zsidó Szellem Fényében (The World War in the Light of the Jewish Spirit), written in Hebrew in 1916 and translated into Hungarian in 1918. A true propaganda book, which, according to the author's own confession, wanted to awaken the heroic spirit of the past by presenting warrior figures from Jewish history¹⁵¹ and, in the context of the Russian campaign, urged *Jewish soldiers to avenge the innocent blood of their brothers and daughters of Israel slain by the Cossack hordes... Let the valor of the forefathers be your model in this holy struggle*¹⁵².

We have mentioned all these facts in order to better understand the disappointment felt by the Jews of Sighet when, at the end of a war in which they had sacrificed at least as much as the rest of the citizens of Hungary, they were considered, en masse, traitors and deserters. The episode we are referring to takes place on September 16, 1918, the day of Yom Kippur (Day of Atonement), between 5-6 p.m., when all the Jews of Sighet were in synagogues and houses of prayer. Under the pretext of seeking out Jewish deserters who had left their military units on the front, the military police of the 65th Infantry Regiment located in the city surrounded all the Jewish places of worship with cordons of soldiers. No one could go out without showing identification papers, but, since it was Yom Kippur, most of the worshipers had no papers on them. Thus, the main synagogues of the two communities became scenes of horror. At the synagogue of the Orthodox community, there were clashes between panicked worshipers and soldiers, weapons were loaded with war ammunition and warning shots were fired. All worshipers were searched and identified, the synagogue was also searched to make sure it wasn't hiding any "defectors".

The Sephardic community is saved from such humiliation thanks to the presence of mind of Rabbi Samuel Danzig. Just like it was for the Orthodox synagogue and the Sephardic synagogue it was surrounded by soldiers. Rabbi Danzig, who was in the synagogue, interrupted his prayer, exited the synagogue and asked to speak to the officer leading the operation. He respectfully requested him to withdraw his soldiers stating that he takes personal responsibility for all the people inside. The officer's reply was that he had clear orders from his superiors, everyone had to be identified. The rabbi urged his parishioners to keep calm and formed a delegation to travel and demand explanations from the competent authorities. Along with Rabbi Danzig, the delegation consisted of: Dr. Vadász Lipót¹⁵³, Secretary of State, Dr. Heller Jakab¹⁵⁴, Chief Medical Officer of the city, Dr.

---

¹⁵¹ Idem 28th July 1917, p

¹⁵² <https://www.antikvarium.hu/aukcio/index.php?t=cd&bid=1098345&aid=27324>

¹⁵³ **Vadász Lipót** (1861-1924), born in Kisvárd, este legal advisor and politician, state secretary for Ministry of Internal Affairs, confidant of István Tisza. He is brother-in-law to Heller Jakab.

Ferencz Dezső, Royal Legal Adviser. Despite the opposition, the delegation managed to pass through the military cordon and go straight to the office of the vice-committee, Szabó József, who declared himself stunned at the news. The vice-committee contacted the military commander of the city, Schilling, who was also surprised and stated that he wasn't even aware of the the military police's presence in the city. Rabbi Danzig returned to the synagogue, accompanied by the vicecomites, presenting a written order from the military commander of Sighet that the soldiers were to withdraw from around the synagogue. The service resumed where it was interrupted, and the parishioners were thus spared the humiliating searches.¹⁵⁵ Even so, the offence brought upon an entire community cannot be erased. Obviously, the fact that this episode took place in 1918 is not surprising, blame was being put on a community over the failures of the war. The fact that this episode took place in Sighet is also not surprising, it was the center of the county with one of the least integrated Jewish communities in Hungary. The raid on the synagogues in Sighet in September 1918 was a much-discussed scandal in the Hungarian press, not only as an attack on the Jews of Sighet, but also as one against the entire Jewish community in Hungary. It should be noted that, with few exceptions, Hungarian newspapers reported this violation of the rights to exercise religion with with much indignation.

The House of Prayer of the traditionalist Vizhnitz faction

It was located on today's Basarabia Street no. 4 and was inaugurated on December 4th, 1926. In order to better understand the context in which it appeared, we consider it necessary to dwell briefly on the connections of Maramureş with the Vizhnitz Dynasty.

Led by the Hager family, this dynasty takes its name from the city of Vijnîța in Northern Bucovina, where it had its center up until 1916. It is a branch of the Kosov Dynasty¹⁵⁶, which arose through the establishment of Rabbi Menachem Mendel Hager (1830-1884), the son of the Rabbi of Kosovo, in Vijnita. In Maramureş, the Vizhnitz Dynasty is the first Hasidic dynasty, maintaining its supremacy in the countryside even after the Teitelbaum family settled in Sighet. The second rabbi of Vizhnitz, Baruch Hagar (1845-1892) made a first attempt to establish a rabbinic court in Maramureş in 1885, when his son Israel Hager (1860-1936) settled in Bedeu but would soon be expelled by the Hungarian authorities. The following year in 1886, the Vizhnitz Dynasty allied itself with the Kahan family in the great Hasidic war in Sighet, a war that lead to the emergence of the Sephardic community.

In 1892, the title of rabbi of Vizhnitz was inherited by Israel Hager, and in 1916, in the context of Bucovina getting occupied by the tsarist army, he moved his headquarters to Oradea, from where he made frequent visits to Maramureş. His brother, Pinchas Hager, settled in Borşa, then in Vişeu, and in 1927 in Sighet,

---

¹⁵⁴ **Heller Jakab**(?-1932), medic; initial medic assigned to Sighet's prison, later the town's chief physician. He was one of the leaders of the integrationist Jews (they wanted integration with Hungarian society). After the First World War he becomes one of the leaders of the Zionist movement.

¹⁵⁵ *Egyenlőség* 28th September 1918, p. 1-7

¹⁵⁶ After the town Kosiv from Ivano-Frankivsk, Ukraine.

where he opened a house of prayer on Dragoș Vodă street and was known as the rabbi of Borșa. Israel Hager's son, Mendel, settled in Viseu de Sus, where he stood out for the strict rules of conduct he imposed on his followers. He the representative of the Vizhnitz dynasty present at the inauguration of the prayer house on Basarabiei Street.

An article published in Uj Kelet explains the context in which this place of worship appeared in 1926. It seems that for years there had been tensions within the Vizhnitz Dynasty of Sighet, between conservatives and progressives. It also seems that the latter emerged victorious. Because of this, the conservative faction had long wanted to establish a separate house of worship.

The house on Basarabiei no. 4 belonged to Davidovits Jakob, who died in the fall of 1926 and who required in his will that his heirs sell the property at a modest price to the conservative Vizhnitz faction. Hasidic clothing was mandatory in the new house of prayer, and men with shaved beards or mustaches would not be allowed to enter.¹⁵⁷

In 1928, the building became the property of Israel Hager, and in 1948, the property of the Jewish Community of Sighet.

The mysterious arson of the Sighet synagogue

We cannot end this chapter on Basarabiei Street without mentioning the event that made it famous in Romania, in Europe and even overseas. We are referring here to the attempted arson of a synagogue on this street, in the evening of August 11th, 1930. This serious event had been excessively exaggerated for reasons we will not discuss here. According to most sources and confirmed by later research, the event took place in the evening, a little after 9 p.m. On what was at the time Iosif Gabor Street, two passers-by noticed flames in the so-called synagogue belonging to the *chasis og Vijnîța*¹⁵⁸. After breaking into the synagogue, they found Torah scrolls on the floor soaked with petrol. The furniture of the synagogue was also sprinkled with petrol, and in one corner about one square meter of the floor was on fire. The fire was immediately extinguished by the two. The newspaper Szamos (Someșul) from Satu Mare offers an interesting piece of information: a controlled attempt was made later to ignite the petrol pool on the floor of the synagogue, and it was found that it was very difficult to ignite, because it was mixed with water.¹⁵⁹

On the same evening of August 11th, at around 11 p.m., a reporter of the Uj Kelet newspaper and, at the same time, a reporter of the Dunaposta press agency from Budapest, telephoned their newsrooms explaining how the synagogue in Sighet was on fire and that the Torah had been torn up and burned. Firefighters were on the scene, the army was on the street. Therefore, the next day, August 12th, the Hungarian press and part of the Romanian press reported the news: The main synagogue in Sighet had been set on fire; The largest synagogue in Romania had been reduced to ashes; The town of Sighet was on fire. Because an official representative of the

---

¹⁵⁷ *Uj Kelet*, 10th December 1926, p.2

¹⁵⁸ *Gazeta Maramureșană*, 14th August 1930, p.3

¹⁵⁹ *Szamos*, 13th August 1930, p.1

League of Nations was in Maramureș at the time to investigate the fire in Borșa, some articles claimed that the synagogue had been set on fire while the important delegate was inside.

Dr. Medrea, inspector general of Safety in Transylvania, who went to the scene, reveals the following interesting details in his report: This was not a pompous synagogue, nor a main temple.(...) But it was a small and neglected house of prayer, located near a synagogue¹⁶⁰. The fire had been set intentionally, and the place where the oil was spilled was one and a half meters from the banks, thus a fire with more serious consequences was indeed possible.¹⁶¹

We must mention that the misinformation and confusion regarding the synagogue in question reached such a level that "Adevărul" published a photo of the synagogue in Vișeu de Sus, under the title A synagogue set on fire in Sighet¹⁶².

The Ukrainian (Ruthenian) Greek Catholic Church

Starting with the fourth decade of the 18th century, the Greek-Catholic Romanians and Ukrainians in Maramureș were under the Diocese of Muncaci, and therefore in Sighet, just like in the rest of Maramureș, the church, the parish house and the cemetery were common for the two ethnicities. The vicar of Maramureș, Tit Bud states in his *Însemnări și date despre înființarea parohiei greco-catolice române*¹⁶³ informs us that the land on which the church is located today was bought during the time of vicar Andreiu Bacsinszky (1746-1754), land on which a wooden church had been brought over from Săcel around the same period¹⁶⁴. The church can be seen on the city plan from 1776, also a cemetery can be seen surrounding it, probably the first Greek-Catholic cemetery in Sighet.

The wooden church burned down in 1804 and during the time of vicar Basiliu Papp, the consecration service taking place in 1808.¹⁶⁵

Most of the Romanian Greek-Catholic parishes in Maramureș switch under the authority of the newly established Greek-Catholic Bishopric of Gherla in 1856. Townships with a Ukrainian population remained subordinate to Muncaci while the situation of the townships with a mixed Romanian-Ukrainian population was decided by censuses. Considering that Sighet was the headquarters of the vicar subordinate to Muncaci, the censuses were always carried out in such a way that the parish here remained under the authority of this diocese. This situation lasted up until 1871, when the Romanian Greek-Catholic community in Sighet separated from the Ukrainian one, the latter retaining the church and the other Greek-Catholic properties in the city, specifically

---

¹⁶⁰ Probably referring the old sephardic synagogue

¹⁶¹ *Patria*, 21st August 1930, p.3

¹⁶² *Adevărul*, 15th August 1930, p.14

¹⁶³ https://dspace.bcuciu.ro/bitstream/123456789/72874/1/BCUCLUJ_FG_75931_1905.pdf

¹⁶⁴ *Tit Bud, Însemnări și date despre înființarea parohiei greco-catolice române din Sighetul Maramureșului, Gherla, 1905*, p.7

¹⁶⁵ *Ibidem*, p.8

the parish house, the school, etc. Thus, this church, originally a joint Romanian-Ukrainian church, is still used exclusively by the Ukrainian community from Sighet to this day.

During the time of vicar Sándor Fankovics (1875-1896), the parish house was rebuilt and the church benefited from major renovation works in 1894.¹⁶⁶ In the autumn of the same year, Sighet was visited the bishop of Muncaci. On October 1st, in the presence of officials and a large audience, the bishop officiates the church's consecration service.¹⁶⁷

On September 27th 1900, with the occasion of the new patron of the church, the Exaltation of the Holy Cross, the Greek-Catholic community erected an imposing stone cross in the church yard. It was a church holiday but at the same time, a state holiday, the year 1900 marked a thousand years since the Christianization of Hungary. The Ukrainian christians from Lunca la Tisa, Bocicoiu Mare, Crăciunești, Ocna Slatina and Peri also took part in this service. There was a noteworthy procession by the salt miners from Ocna Slatina and also twelve little girls dressed in white, who laid wreaths of flowers at the base of the monument.¹⁶⁸

The five-meter-high cross was carved from Sárospatak stone by the Kollár company from Ujhelyi. The monument cost 500 crowns, paid for by donations from the parishioners.¹⁶⁹ On the plinth of the monument, now missing, was engraved the following inscription in Hungarian: *This monument was erected with the occasion of the jubilee of the holy year on September 21th, 1900, during the time of the priest Balogh Mihály and the caretaker Hostsuk János.*¹⁷⁰ Of course, the vicar Balogh Mihály¹⁷¹ (photo) and the parish administrator, the lawyer Hostsuk János¹⁷² held a special merit in the organization of this religious celebration.

During the third decade of the 20th century, the Ukrainian church again undergoes a restoration. On June 22nd 1924, the new bells were consecrated.¹⁷³ As reported by the newspaper Brassói Lapok, the great

---

¹⁶⁶ **Balogh Mihály**, *A Máramarosi Görög Szertartásúrosz Egyház És Vicariatus Történelme*, Ungvar, 1909, p. 34

¹⁶⁷ Fővárosi Lapok, 2nd October 1894, p.3

¹⁶⁸ Kárpáti Lapok, 1900 (6. évfolyam, 1-52. szám)1900-10-07 / 40. Szám p.1

¹⁶⁹ Ibidem

¹⁷⁰ Pal Robert Zolopcsuk

¹⁷¹ **Balogh Mihály/ Mykhailo Balogh (1857-1916)** Born in Nagyláz, in Ung county, in 1898 he was appointed Greek-Catholic vicar of Maramureș. In addition to his religious activity, he had an impressive activity in the field of social activism and education, we mention here the creation of Saint Michael's Boarding School for Ukrainian students, an institution that began its activity on September 1, 1900 with six students, and 15 years later hosts between 50 and 60 students. He also contributes to the establishment and effectively leads the Industrial Development Commission (A máramarosi iparfejlesztés bizott), an institution that tries to develop the craft industry by establishing pottery workshops in Hust; basket-weaving workshops in Ukrainian villages north of the Tisza; weaving and embroidery workshop in Sighet. We cannot fail to mention here his political activity; in 1905 he was elected deputy of the Ökörmező network, and especially the publishing one, in 1909 he published: *A Máramarosi Görög Szertartásúrosz Egyház És Vicariatus Történelme*. Balogh Mihály died, probably overcome with anger, shortly after the death of his son, killed in the war.

¹⁷² Pal Robert Zolopcsuk

¹⁷³ The old bells of the Ukrainian church, as was the case with the bells of the other churches in town, were melted down during the First World War.

celebration takes place in the churchyard, and the consecration is officiated by the vicar Szabó Endre.¹⁷⁴ According to custom, the consecration of the bells is similar to that of a baptism, and the bells must have godfathers: Hostsuk János and Tivadar István (Ștefan) and godmothers: Mrs. Báthory Lajos and Mrs. Mérey Francisc.¹⁷⁵ Attending this important event, together with the Ukrainian community, was prefect Gavrilă Mihalyi, sub-prefect Gheorghe Dan, mayor Paul Cziple and leaders of the main city institutions.¹⁷⁶

The following year, in July 1925, work was being done on the church tower. While the cross was raised, using pulleys, to be mounted in its place, Wiener the tin worker, on the scaffolding mounted on the tower, took a side step to make room for the cross. The scaffolding lost its balance, the worker fell from the steeple onto the hot roof of the church and from there he fell for another three meters. He later died in the hospital and his pregnant wife gave birth due to the shock from hearing the terrible news.¹⁷⁷

On Sunday, December 5th 1926, the consecration service of the newly restored church was performed by vicar Endre Szabo.¹⁷⁸

The interior painting of the church was done by the painter Kadar Geza¹⁷⁹. We have not been able to find the exact date when it was created.

The Redut (Reduta) Palace and the Cinema War in Sighet

Located between Bogdan Vodă Street and Traian Street, thanks to its architectural beauty and its central position, this became one of the flagship buildings of the city, often being represented in postcards.

---

¹⁷⁴ **Szabó Endre (1867-1932)**, vicar of Maramureș since February 11, 1918. Born in Nagyrákóc, Ugocsa county, active since 1915 within the Maramureș Vicariate and holds the position of vicar following the death of Balogh Mihaly. In 1918 he was struck by a double tragedy. The death of his son, an artillery lieutenant, on the Italian front and the death of his wife, killed by the Spanish flu. (Görög katolikus szemle, November 24, 1918, p.3) He died in 1932, at the age of 68. (Szamos, February 6, 1932, p. 5)

¹⁷⁵ Out of the four characters, we met Hostsuk János 24 years before. Mrs. Mérey is the wife of the eternal concessionaire of the town's cinema, and Mrs. Báthory is the wife of the lawyer Báthory Lajos, parish administrator. The most interesting of the four is Tivadar Istvan/Stefan. In 1919 he was the first praetor of Plasa Rahău. He moved to Sighet in 1922-1923, gave up his career in administration and became a businessman, dealing with import-export. In order to develop his business, he borrows large sums of money from creditors and friends. Four months after the consecration of the bells, he fled the city, owing millions of lei, according to some sources even ten million. Among those tricked, including, the Ukrainian parish, with 12,000 lei. Two weeks after his disappearance, his body is found in Czechoslovakia, in a forest near Rahau. He had poisoned himself with strychnine. For years, rumors had circulated in Sighet that the decomposed and mutilated body found in the forest did not belong to Tivadar, and that he is safe and sound in Poland.

¹⁷⁶ *Brassói Lapok Brassói Lapok*, 29th June 1924, p.4

¹⁷⁷ *Uj Kelet*, 30th June 1925, p.5

¹⁷⁸ *Szamos*, 12th August 1926, p.2

¹⁷⁹ **Kadar Geza**, (1878 – 1952), painter of Ukrainian ethnicity, born in Sighet. He studied in Budapest between 1899 and 1901, then in Munich with Hollosy Simon. He settled in Baia Mare and is the father-in-law of the sculptor Vida Gheza.

Built in 1889, the palace houses the city's oldest theater and cinema, also known as Vigado (entertainment venue). It was also here that, before 1919, the officers' casino was based, and after the Romanian administration took over, the Military Circle. The renting out of commercial and office spaces on the ground and first floor would bring considerable income to the City Hall, but the most important source of income was the cinema.

Until the end of 1924, the city's cinema was rented by Dr. Mérey Francisc.¹⁸⁰ Around the time of the new auction, articles in the press were critical of the way he managed the cinema. They described of its deplorable state, the rats running over the feet of the spectators and, above all, the fact that spectators would be seen scratching themselves after leaving the performances. However, the auctions organized by the City Hall in December 1924 and March 1925 were again won by Franci bacsii,¹⁸¹ and his contract was extended until 1932.

According to the new theater laws of 1926, cinemas would come under the Ministry of Cults and Arts. In March 1927, the aforementioned ministry published new regulations obliging cinema owners to apply for an operating permit issued by the ministry. This regulation favored cultural associations and a large number of cinema licenses were assigned, in 1927, to the cultural association ASTRA. This caused a strange situation occurs in Sighet. ASTRA held the license while the building was still rented under contract to Francisc Mérey until 1932. An ideal situation for Dr. Vasile Ilea, ASTRA's president, would have been for the city to terminate the contract with Mérey and rent the space to Astra. Probably to encourage the decision-makers to make the "correct" decision, the Patria newspaper published the following: *The cinema (license n.n.) of Sighet was concessioned to the county's "Astra" for Romanian cultural propaganda, instead of entertainment, which excites animal passions. (...) The detective and outlaw films must be replaced and the national propaganda which is so necessary here must be intensified.*¹⁸² However, the City Hall does not give in and, after a short time, received its very own cinema license.

On June 15th 1928, ASTRA opened its own cinema¹⁸³ within the Cultural Palace. *Tickets were 50% cheaper, and the films were promised to be curated, moral, national and with substance. As opposed to the sensational, pornographic novels that with their seedy outlaw or detective-criminal romance, presented by the Russian(sic!) renter, Mérey.*¹⁸⁴

In 1929, the "cinema wars" reached a new stage. At the end of March, before the Easter holidays, the Ministry of Finance in Bucharest concluded that Mérey had been using untaxed tickets, the damage caused to

---

¹⁸⁰ Dr. Meroy Ferenc/Francisc, also known as Franci bacsii, police officer, later chief prosecutor. After retirement, he rents out the cinema hall. He is a member of the Ukrainian Greek Catholic parish, but at the same time he is a member of the Hungarian cultural associations.

¹⁸¹ The first auction was contested as the rent was considered too low.

¹⁸² *Patria*, 21st May 1927, p.2

¹⁸³ Astra cedes the concession to a joint-stock company whose shareholders are: Dr. Vasile Ilea, Petre Bârsescu (accountant and administrator of the hospital for the insane), Dr. Gheorghe Pecurariu (physician at Sighet hospital), Dr. Sigismund Pop (primary physician of the county Maramureş)

¹⁸⁴ *Gazeta Transilvaniei*, 27th June 1928, p.4

the state was retroactively calculated and he was forced to pay the sum of 1.6 million lei. A few days later, the representatives Sighet's treasury, following an investigation, did not find any irregularities in their records regarding the cinema tickets. In the meantime, however, the operating license had already been revoked by the Ministry of Culture.

During the Municipal Council meeting on April 11th 1929 the, suspiciously quick, offer made by ASTRA for renting the cinema was read. To show that ASTRA led by Vasile Ilea, was no stranger to the cinema's closing, the statement submitted by Francisc Mérey to the mayor's office was read. He claimed that he had encountered deputy Ilie Lazar, Vasile Ilea's brother-in-law¹⁸⁵, on the street, accompanied by Dr. Sigismund Pop. When Mérey asked about the reasons for his license being suspended, Ilie Lazăr replied: *The boys complained that their cinema was not doing well because of the competition. You made enough money anyway, let them have a turn.*¹⁸⁶

It seems that the memos sent to Bucharest by mayor Paul Cziplé and the prefect Gavrilă Iuga were successful because two months later, in July, the decision to suspend the license was revoked, and the concession was re-granted to Francisc Mérey.¹⁸⁷ However this would not last as in the spring of the following year in 1930, the cinema was again closed down. This time it was as a result following an inspection carried out by the police that had found irregularities regarding fire protection and, above all, the lack of a telephone box within the cinema.¹⁸⁸ A few weeks later, an inspector¹⁸⁹ sent by the Minister of Public Instruction and Cults wrote an extremely unfavorable report, which mentioned, among other things, that the cinema was surrounded by shops selling flammable substances and that the renter had been running it with an irredentist policy and had defrauded the state by not paying taxes.¹⁹⁰

By the end of 1930, the cinema's situation is revealed to us by two articles published in Dimineata, regarding the meetings held by the Municipal Council of Sighet in November and December. Throughout 1930, the cinema remained closed. Although Mérey Francisc had a lease until 1932, the city was forced to cancel it. Next, Astra's offers to rent the cinema were rejected, and later in November, the Municipal Council appointed a commission to deal with this issue which was seriously affecting town hall's income.¹⁹¹ The Dimineața paper claimed that *a certain part of the council seeks to prevent by any means, the city from getting the concession back, and only to make sure that the "Astra" cinema remained the only cinema in a town with 30,000 inhabitants, allowing the worst films to continue to be shown.*¹⁹²

---

¹⁸⁵ Vasile Ilea was married to the daughter of Alexandru Lazăr, uncle of Ilie Lazăr.

¹⁸⁶ *Szamos*, 12th April 1929, p.2

¹⁸⁷ *Idem*, 2nd July 1929, p.1

¹⁸⁸ The Cinema did not have enough doors, according to Ion Bițiu Dăncuș, explaining his version of the events in *Graiul Maramureșului*, 6th February 1936, p.1

¹⁸⁹ The inspector sent by the Ministry is the writer Mihail Sorbul.

¹⁹⁰ *Szamos*, 29th June 1930, p.2

¹⁹¹ *Dimineața*, 4th December 1930, p.8

¹⁹² *Ibidem*

During the meeting held in December în Bucharest, Dr. Mihail Dan, as assistant to the mayor, presents the results of his interventions in relation to the cinema problem. After an audience with minister Iuliu Hașeganu, together with the senator Simion Balea and the deputy Vasile Filipciuc, they agreed granting of the cinema license to the city, Sighet being a poor city, social welfare depended on the income made by the movie theatre. Deputy Ilie Lazăr, also present at the meeting, argued that the opening of the cinema would disadvantage the ASTRA theatre. Iuliu Hașeganu proposed a compromise solution, both cinemas should be jointly managed by ASTRA together with the city, a solution accepted by both parties.¹⁹³

The next episode in this story is one often mentioned in the bibliography. Specifically the physical altercation between two national-peasant deputies from Maramureș, which took place on March 24th 1931, in the hallway of the Chamber of Deputies. The protagonists were Ilie Lazăr and Ion Bîlțiu Dăncuș, who during the parliamentary session had a harsh exchange of words on the subject of how the movie theatre concession was granted to Astra. Dăncuș accused Lazăr of getting involved in the cinema business only to favor his relatives (n.n. Vasile Ilea), then followed another even harsher exchange of lines that no newspaper ever dared to reproduce. The two were calmed down by Minister Hașeganu, but while meeting in the hallway, the verbal altercation turned into a physical one, with actual slaps and punches. All the deputies left their seats in a hurry to witness this unusual scene. This completely regrettable incident is published by most Romanian newspapers and even some foreign newspapers.¹⁹⁴ A lesser known and more interesting detail is the duel between the two. After the incident, the two appointed their witnesses. Sever Dan and Gh. Crișan represented Ilie Lazăr while Alexandru Vlad and Nicolae Buta represented Ioan Bîlțiu Dăncuș. The pistol duel took place at dawn on April 22nd 1931, in the Hoia forest in Cluj. Both fired a shot but none of them was injured.¹⁹⁵ As several newspapers comment, the issue between the two had been solved through a duel, but the issue of the cinema in Sighet remained unresolved. A while later, in the Chamber of Deputies, Maramures MPs Vasile Filipciuc and Vasile Chindriș demanded the return of the cinema to the city's administration.

The city would recover its cinema only in 1933. In May of that year, the City Hall organized another rental auction, this time won by Wolfbauer Miksa.¹⁹⁶ We could ask ourselves why, after the recovery of the cinema, the city did not reinstate Francisc Mérey whose concession had been interrupted in 1930. This decision is explained by the fact that, in 1933, Mérey had been in judicial conflict with the town hall for a very long time. In 1934, the Oradea Court of Appeal ruled in Mérey's favor and forced Sighet City Hall to pay a substantial compensation, as well as cover the court costs. The dispute was settled by an agreement signed in January 1934, between Sighet City Hall, Francisc Mérey and the current tenant, Wolfbauer Miksa. The current tenant would give up his lease and, together with Mérey, manage the cinema for a period of two years and three months, the

---

¹⁹³ *Dimineața*, 25th December 1930, p.22

¹⁹⁴ The incident was also related by the german language newspaper în Budapest, *Pester Loyd*.

¹⁹⁵ The duel was related by multiple Romanian and Hungarian newspapers such as: *Dimineața*, *Curentul*, *Szamos*, *Brassói Lapok*.

¹⁹⁶ *Erdélyi Lapok*, 20th May 1933, p.8

remainder of Mérey's old contract. In compensation of the court costs, the contract was extended to three years and three months.¹⁹⁷

In 1936-1937, the Red Palace was close to becoming a church (as seen below). Later in 1938, because of the demolition of the Summer Theatre, the cinema hall was renovated to be able to host theater performances. Press reports of the time speak of enlarging the hall by reducing the number of seat sections and shrinking the remaining seat sections. Also, the stage was considerably enlarged. During the renovation, part of the material recovered from the old theater was used such as for example the wood needed to enlarge the stage. The renovation cost a million, 700,000 is paid by the new tenant, representing seven years' rent, and the remaining 300,000 by the city. The new tenant, Traian Grecu, was also the owner of several other cinemas in Transylvania. The new ARO Cinema and the new Municipal Theater were inaugurated in November 1938.¹⁹⁸

As mentioned above, some of the materials recovered from the old theater were brought to the Redut Palace, among them the old curtain of the Summer Theater, a piece of great historical value. It was part of the Curtain of the Hungarian National Theatre, opened in Pest in 1837. The old curtain, dismantled at the end of the 19th century, was cut into four pieces and repainted by the painter Feszty Árpád, to be given away to other smaller theaters in Hungary. Through the intervention of the great actress Prielle Kornélia, one of the four new curtains was donated to the theater in Sighet. In December 1938, the *Universul* paper announced that "the valuable curtain, with a mythological landscape has been stolen. The police are investigating."¹⁹⁹ The news is repeated by several Hungarian publications, which also mention the result of the investigation. For example, the *Nemzeti Ujság*,²⁰⁰ states the police discovered that the company that concessioned the cinema had cut the curtain and used the pieces for various purposes. Some Hungarian publications even mention these "purposes": cleaning cloths and a stand for displaying movie posters.

Returning to the topic of the Cinema, as we all call it today, we must mention that, after the renovations done in the fall of 1938 and until 1964, when the Sala Studio was inaugurated, this was the main venue for performances and public gatherings in Sighet. This venerable stage hosted the meetings organized by the National Renaissance Front, the establishment of the Maramureș branch of the Hungarian National Socialist Party, the meetings where the union of Maramureș with the USSR were decided, this is where numerous communist political meetings were held and, last but not least, where the victims of the Holocaust were commemorated.

The Building of the Association for the Culture of the Romanian People in Maramureș

In 1860, the Association for the Culture of the Romanian People was founded in Maramureș, with the stated purpose of running a pedagogical school and a boarding school for Romanian students in Sighet that

---

¹⁹⁷ *Szamos*, 27th January, 1934-01-27, p. 3

¹⁹⁸ *Graiul Maramureșului*, 6th November 1938, p.3

¹⁹⁹ *Universul*, 11th December 1938, p. 12

²⁰⁰ *Nemzeti Ujság*, 20th December, 1938, p. 15

lacked financial means. In the same year, the state granted the Association "the inner village called Szegegy" from the central square. Preparandia (the pedagogical school) opened its doors in the school year of 1862-1863 and functioned for eight years up until 1870. When the State Pedagogical Institute was established, the school had to close down. Despite these obstacles, the Association continued its activity. On its land in the central square, it was decided that the Convict (boarding school) should be built and, because the money was not enough, loans were guaranteed from their personal wealth by Vasile Mihalca and Ioan Mihalyi de Apșa. On July 1st 1873, the Graff and Klobe company began constructions, and in the fall of the same year the basement and ground floor were completed. The stone and wood materials were provided by the Romanian villagers. The ground floor was rented out to various merchants and enough money was raised in order to start building the second floor in 1883. After debts generated by the construction of the building were paid off, in the school year of 1886-1887, the "Convictul Sfântul Vasile cel Mare" received its first students, providing them with accommodation and meals. In 1922, Gazeta Maramureșană published a list of 94 former scholarship holders who, at the time of the article's publication, held important positions within and outside Maramureș and who owed their careers to the Association's benefactions. Over time, as the number of students increased, it was decided to build a new dormitory in the courtyard of the building, this construction was completed in 1914.

The Maramureșana Bank, the first bank with Romanian capital in Maramureș, established in 1912, was also located within the Association's building. The founders of the bank were also members of the Association for the Culture of the Romanian People in Maramureș. The two institutions were united in the same purpose: the advancement of the Romanian peasant from Maramureș from a spiritual and material point of view.

In order to again emphasize the importance of this building for the Romanians of Maramureș, it's worth mentioning that the Provisional Romanian National Council of the Maramureș County was established inside the headquarters of the Maramureșana Bank on November 11th 1918 and, also here, on the same day, the famous Appeal was drawn up, which calls on all the communes of Maramureș "to choose and send a delegation of at least three members to the constituent assembly, which will be held on Friday, November 22nd of this year, at 11 a.m. in Sighet, in the premises of the Maramureșana Bank". Another interesting fact is that, initially, the Sighet Assembly was supposed to be held in the courtyard of the Association but, probably due to the large number of participants which exceeded 5000, it took place in the town square. Last but not least, a considerable number of the 34 members of the Romanian National Council of Comitatus, elected on this day and led by the president Vasile Chindriș, were previous scholarship holders of the "Convict of the Association for the Culture of the Romanian People from Maramureș".

The Central Square

The town's central square has been referred to, over time, as Foter (central square), Elisabeta, Unirii, Horthy Miklós and Libertății. Up until 1932, this is where the food market operated and where the weekly Friday market was held. From the point of view of hygiene, the market did not correspond to the requirements

of modern commerce, and from an aesthetic point of view, the improvised stalls, the mess left behind by the fair, not to mention the smell, often harmed the city's image.

As it was mentioned in the previous volume, in 1932-1933, the park was created during the term of Alexandru Balint as mayor and Vasile Ilea as prefect. The latter described his work in the following way: *The young park gives the city the appearance of a balneary resort in the summer, when people bustle along the wonderfully lit alleys around the military music kiosk, built in the Romanian style.*²⁰¹ The kiosk was erected on the site of the monument to the Virgin Mary (today in front of the Taras Sevckenko High School), the monument would later be moved in the fall of 1932 in front of the Roman Catholic church. For music services, the City Hall contracted the Band of the 10th Vânători de Munte Battalion, and access to the park was sold through tickets, the park being concessioned to a private entrepreneur.

The fate of that Virgin Mary monument is worth including here, it disappeared from the city center in the first part of 1938. An article published on July 10th 1938, in the far-right newspaper *Magyarság* in Budapest, informs us that the Jews of Sighet had intended to vandalize or destroy the statue (sic), and the prefect sent a request to Cluj to have the statue moved.²⁰² Being geographically closer and better informed, the Cluj newspaper *Keleti Újság* states that the statue was moved in the spring of 1938, when the City Hall asked the Roman Catholic parish for permission to move the statue to a place indicated by the parish. The request was accepted, and its new location was in front of the chapel in the Catholic cemetery. During the dismantling, the statue and plinth had broken into several pieces, which were transported to the vicinity of the chapel in the cemetery. Despite the persistent requests sent by the parish, the City Hall did not keep its promise to repair and the statue, so in 1939, at the expense of the parish, the upper part of the statue was mounted on a new support. In 1940, when the article was written, the rest of the monument was still scattered in the grass.²⁰³

22nd Decembrie 1989 Street

In times long ago it was one of the most important streets in the city, practically the center of the city before its expansion to the east in the late 19th century. Thus, it is not surprising that the oldest known name of this street is *Uri utcza* (noble street). At the turn of the century, the street was renamed in memory of Szilágyi István, teacher and headmaster to the Reformed High School. After Romanian administration was established, the street was named after General Alexandru Averescu. In the Municipal Council of June 8th 1937, the names of several streets in Sighet were changed, Alexandru Averescu street became *Balc Vodă*²⁰⁴, and in 1939, under mayor Gheorghe Tite's decision, it was renamed *Mareșal Averescu*.²⁰⁵

---

²⁰¹ Orașul Sighet, Vasile Ilea în *Sociologia românească*, p.52

²⁰² *Magyarság*, 10th July 1938, p13

²⁰³ *Keleti Ujság*, 2nd June 1940, p.8

²⁰⁴ *Dimineața*, 10th June 1937, p.12

²⁰⁵ *Universul*, 16th January 1939, p.12

The area located between the today's 22 Decembrie 1989 and Ioan Mihalyi de Apșa streets has undergone several changes. In 1943, a large part of the park belonging to the Reformed High School disappeared when the current Iuliu Maniu street was extended to reach Mihalyi de Apșa street.²⁰⁶ Also, a recent addition is the square in front of the old building of the County Palace (today Curtea Veche). The most significant change suffered by 22 Decembrie Street is the disappearance of two historic buildings, demolished in order to open up the street front for the Orthodox church.

The Orthodox Church

The construction of this church was an entire epic which lasted from the establishment of the Orthodox parish in Sighet up until the church was erected in 1985.

As far as we are aware, the oldest mention of the Orthodox parish in Sighet dates back to the end of 1923. On the third page of the September 15th 1923 issue of the *Universul* newspaper, in the "Information" section, a short announcement informs readers that: *The Orthodox diocese of Oradia-Mare, in agreement with the ministry of religious affairs, decided that Sighet should belong to that diocese. Father Meletie Răuț was delegated to organize the Orthodox chapel in Sighet.*²⁰⁷

We do not know the actual contribution of Father Răutu to the organization of the new parish in Sighet, the only connection we have managed to find between him and Sighet is this telegraphic announcement from the *Universul* newspaper. It should be noted that the Orthodox Diocese of Oradea had also recently been established, in August 1920, and father Meletie Răutu/Răuțiu,²⁰⁸ in this same period, was appointed as priest in the new Orthodox parish in Satu Mare, where, until 1923, he had accumulated the necessary experience for organizing a new parish and to lead the construction of a temporary chapel in the absence of a place of worship.

Ion Moțaș, head of Sighet's customs office, as president of the parish council together with Dimitrie Simon, director of the King Ferdinand Normal School, made a special contribution to the establishment of the Orthodox chapel in Sighet. Moreover, the place chosen for the new chapel, a hall within the building of the former Reformed High School, was not accidental. Starting with the 1923-1924 school year, the Normal School rented a wing from this building. Practically, the chapel was hosted by the educational institution, and Dimitrie Simon was its administrator. The chapel began to function in 1924, and in September 1925, the Oradea Diocese sent Father Mihail Munteanu²⁰⁹ to Sighet, who held the position of dean of Maramureș until 1938.

The consecration of the Orthodox chapel took place on October 26, 1925, dedicated to Saint Dumitru, by the bishop of Oradea, Roman Ciorogariu, assisted by the future bishop of Arad, Archimandrite Andrei

---

²⁰⁶ *Kárpáti Híradó*, 29th August 1943, p.2

²⁰⁷ *Universul* 1923, 09.15,p.3

²⁰⁸ **Melentie Răutu** (1858-1938), born in Botoșani county, he was a theologian and publicist. He took part in the First World War, being a military priest for the 3rd Red Brigade. He participated in the 1919 campaign and, in this context, became a priest in Satu Mare.

²⁰⁹ **Mihail Munteanu**, Orthodox archpriest of Maramureș. from 1933 he was a Maramureș senator for P.N.L.

Magieru, and by priests from Carei, Satu Mare, Halmeu, Baia Mare, Valea lui Mihai, Sighet, Valea Porcului and Virișmort. During the sermon that followed the consecration service, Bishop Ciorogariu stated that: "the new parish means a new institution for the consolidation of the nation. It cannot represent an apple of discord between the sons of the same nation"²¹⁰. In the afternoon of the same day, in the festive hall of the prefecture, a dinner is organized in which 62 people participated: the bishop's suite, the local authorities and the members of the parish.

In the autumn of the following year in 1926, a new delegation from the Diocese of Oradea²¹¹ was present to Maramureș for the consecration of the Orthodox church in the village of Cornești, the event taking place on October 24. Two days later, on St. Dumitru day, the patron saint of the Orthodox chapel in Sighet, father Mihail Munteanu is handed the insignia of archpriest of Maramureș.²¹²

Of course, as was the case in many other towns in northwestern Transylvania, in Sighet, the chapel was only a temporary solution so plans and projects were being made for the construction of an Orthodox church. The land intended for the construction of the church, a garden with an area of approximately one hectare, located on Mareșal Averescu street,²¹³ passed from under the ownership of Casa Pădurilor to that of the Sighet's Orthodox parish, through the signature of the Minister of Domains Alexandru Constantinescu²¹⁴, probably at the end of 1925.

In the years that followed, efforts were being made for raising the funds necessary to build the place of worship. In this sense, there were appeals launched by Archdeacon Munteanu, through the central press, urging christians from all over the country to contribute through donations to the construction of the church in Sighet. For this same purpose, in February 1931, the Romanian Orthodox Women's Association from Maramureș "Altarul" was founded, led by Mrs. Otilia Manoliu²¹⁵, with the stated intention to raise funds for the construction of an Orthodox church in Sighet; attempting to set an example, the president of the association contributed to the cause with the sum of 5000 lei.²¹⁶ When reporting to the association in April, Mrs. Manoliu read the letters of support received from Stelian Popescu and Patriarch Miron Cristea and also various letters accompanied by donations: His Grace Bishop Nicolae of Cluj 20,000 lei; the students of the lower course of the

---

²¹⁰ *Universul*, 12th November 1925, p.6

²¹¹ În 1927, The Archdiocese of Sighet passes under the Orthodox Bishopric of Cluj in exchange for six parishes. (Dimineața, 27th May 1927, p.6)

²¹² *Universul*, 7th November 1926, p.6

²¹³ Astăzi 22 Decembrie 1918 Street, locul bisericii ortodoxe.

²¹⁴ **Alexandru C. Constantinescu** 1859-1926, politician, significant member of P.N.L.

²¹⁵ **Otilia Manoliu**, the wife of colonel Gh. Manoliu, commander of the Sighet garrison. She stands out in the Sighet's society through her charitable activity and support of the Orthodox Church. After August 1940, she moved to Iasi. Her husband, Gh. Manoliu, advanced to the rank of general, participates in the Campaign on the Eastern Front and is decorated, in Berlin, by A. Hitler with the Iron Cross. General Manoliu is appointed commander of the Iași garrison, and Mrs. Manoliu is very active in hospitals for the wounded.

²¹⁶ *Universul*, 8th February 1931, p.6

school. orthodox from Giurgiu 643 lei; colonel Lupașcu 200; Rev. Ioan Gheorghiu 200; Mrs. Maria Ciobănachi 100; Mrs. Maria Lupașcu 100; Mrs. Col. Pohrib 100; d. colonel Lupașcu Neron 100 lei.²¹⁷

It seems that the piece of land initially received in 1925 for the construction of the church was not considered appropriate anymore as in August of 1935 a new idea appeared, to build the church in the central park, in front of the Redut²¹⁸ palace. In the following month in September, during the meeting of the Commission for the beautification of the city, the possibility of building two churches on that place, one Orthodox and one Greek-Catholic², was discussed. With his characteristic irony, în that same month, Gheorghe Dăncuș wrote an article in *Graiul Maramureșului* entitled "*Biserică...Biserică...Sinagogă*"²¹⁹, proposing to also build a synagogue in the park next to the two proposed churches. However, the representatives of the Orthodox Church were quite serious. In the Municipal Council meeting on September 27th 1935, which prefect Alexandru Lucescu and priest Teodor Rusu attended, the latter asked for the urgent introduction of the request of the Orthodox church on the agenda. Most of the councilors refused and the prefect furiously left the meeting room.²²⁰ After many delays, in December, the Council approves the requests of both churches to build places of worship in the central square. For obvious reasons, the idea was never put into practice.

In 1936 the city was still facing two big issues: the lack of a food market and the lack of a theatre that could also be used in the cold season. Thus, as early as July of that year, the idea appeared in the media that the Redut Palace should be given over to the Orthodox parish, and in exchange the city should receive the initial land intended for the church on Averescu Street (today, 22 Decembrie Street), where the food market could be built.²²¹ During of the Municipal Council meeting on September 24, in front of the councilors and intellectuals of the city, the Orthodox archpriest of Maramureș, Mihail Munteanu presented the church's offer. In exchange for the cinema building, the city would receive 1.5 million lei in cash, the land on Averescu Street, where the city would build a modern market, and 2 million lei in aid from the government, money which could be used to rebuild the city's theater.²²² As far as we could tell, the intention was to set up the church inside the cinema hall until the funds needed to demolish the building and build a cathedral in its place were raised. According to the *Universul* newspaper, the Sighet Municipal Council unanimously accepted the church's offer. However, things were not progressing. In April of the following year, 1937, the Orthodox parish complained that the Municipal Council is delaying the handing over of the building for no valid reasons.²²³ The reason why the city was having reservations about this transaction was made clear the press. The two million promised as state aid was

---

²¹⁷ Idem, 3rd April 1931, p.3

²¹⁸ *Graiul Maramureșului*, 15th August 1935, p.1

²¹⁹ *Graiul Maramureșului*, 26th September 1936, p.3

²²⁰ *Dimineața*, 29th September 1935, p.9

²²¹ Idem, 17th July 1936 p.12

²²² *Universul*, 30th September 1936, p.12

²²³ Idem, 10th April 1937, p.12

never received, so the city proposed to hand over the cinema hall to the church while the City Hall continued renting the commercial spaces within the building until the promised sum of two million was raised..

All these negotiations would never lead to any results and during the meeting of November 7th, the City Hall voids the decision to sell the Redut Palace on the grounds that *it was too late to complete this sale*, on the part of the Orthodox parish²²⁴.

On July 1st 1937, the Orthodox Diocese of Maramureş was established, subordinate to the Metropolitanate of Bucovina. At this point the intention was to build an episcopal cathedral. As early as September 1936, the possibility failure in negotiations with the city over the purchase the Redut Palace was discussed in the Parish Council attended by P.S.S. dr. Nicolae Colan, the Orthodox bishop of Cluj. It was decided that, in this case, the place of worship was to be built on the parish's land on Mareşal Averescu street.²²⁵ Thus, in the summer of 1937, the implementation of this plan was started. The foundation stone for the Orthodox cathedral in Sighet was laid ceremoniously on October 24th 1937 on the vacant land near the Forestry Directorate, today's Leöwey Klára High School. The consecration of the land and the service for the laying of the foundation stone was done by P. S. archbishop-vicar Vasile de Răşinari. He read the foundation act, which said: *And this holy place is being built, thanks to the efforts of His Holiness Metropolitan Visarion of Bucovina and with the help given by the Bucovina Church Fund, to be a place of worship for the Christian people, the pride of the city of Sighet and a sign of eternal remembrance for the return of Maramureş to its Motherland Romania.*²²⁶

Due to the turbulent years that were to follow, the cathedral was not built. Fifty years later, close to where the foundation stone had been laid in 1937, the much awaited Orthodox Cathedral of Sighet would finally be finished.

---

²²⁴ *Universul*, 17th October 1937, p.14

²²⁵ Idem, 22nd September 1936, p.8

²²⁶ *Telegraful Român*, 31st October 1937, p.4

Sighet - oameni, locuri, povești

Nu este un concurs pentru „cine ghicește clădirea” ci mai degrabă un îndemn la dezgroparea personajelor care ne-au umplut tinerețea, a întâmplărilor legate de acestea sau doar la amintirea lor.

Vă mulțumim pentru încurajări și susținerea acestui proiect derulat de Muzeul Maramureșan, mulțumim celor care au considerat că locul fotografiilor vechi poate fi (chiar dacă doar în copie) mult mai potrivit într-un muzeu.

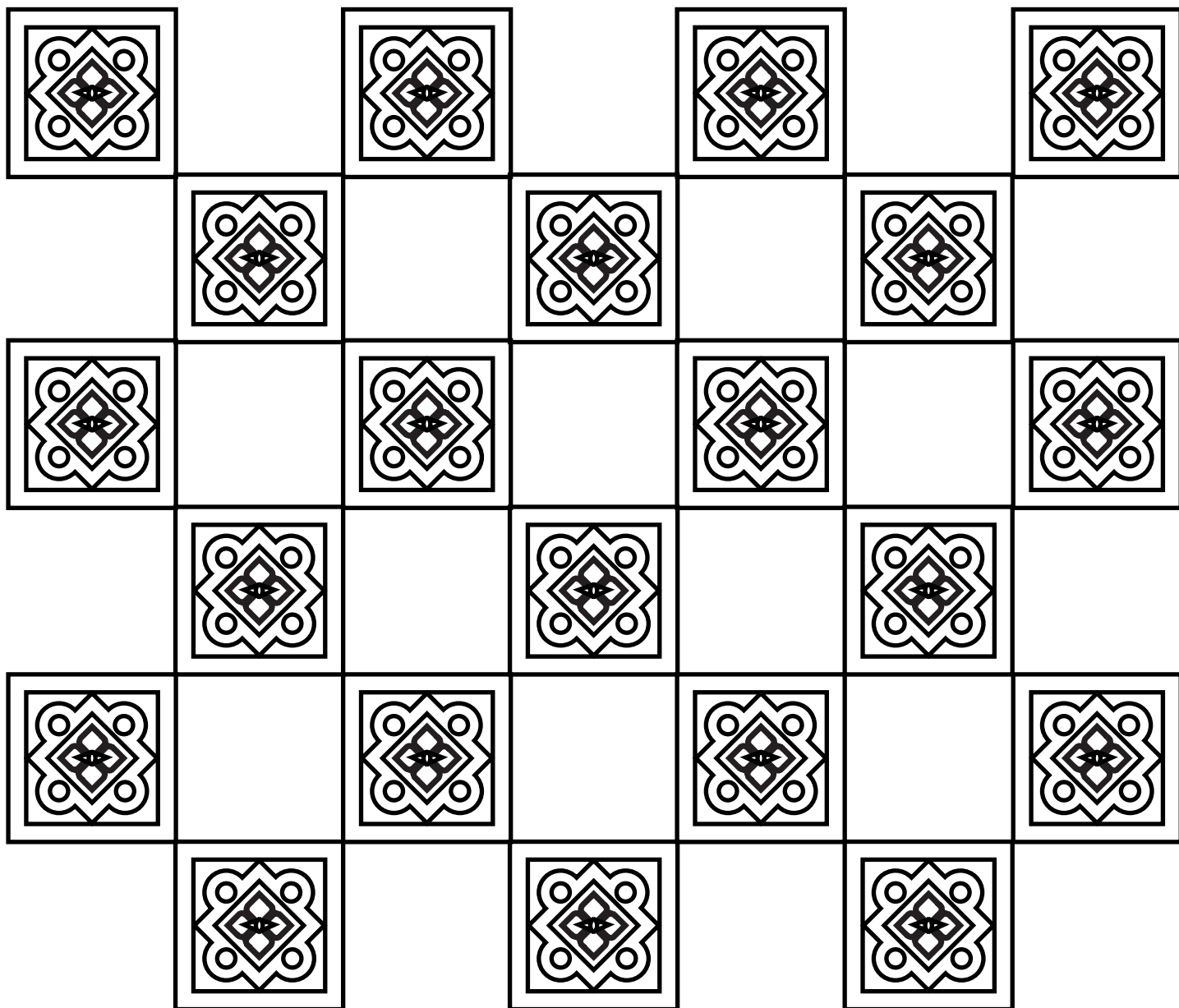
Facem tot posibilul să descoperim urbanul din istoria orașului nostru, cu ajutorul sighetenilor „vechi”, vom reuși.

This is not necessarily a game of “who can guess what building this is”, but rather a call to unearth the characters that have populated our youth along with the stories related to them or at least to remember and keep them in our collective memory.

Thank you to everyone for the encouragement and support for this project which is run by “Muzeul Maramureșan”, we’d also like to thank everyone who considered that the most appropriate place for old photographs, even as a copy, is in a museum.

We do our best to discover the urban history of our city and with the help of the senior inhabitants of Sighet, we will succeed.

Muzeul Maramuresan - Sighetu-Marmatiei

Sergiu Ovidiu Luscalov, Este intersecția dintre strada evreiască și calea Dragoș Vodă, strada pe care am locuit eu în anii 50-60! În această clădire exista o frizerie la care mă tundeam cu breton, iar lângă ea era o tutungerie la care mă trimitea tata să-i cumpăr țigarete și unde vânzător era un domn lipsit de vedere, cunoștea banii după „pipăit” și niciodată nu greșea la număr, atât banii cât și țigările, că pe-atunci se vindea și la bucată și erau foarte multe mărci! Clădirea mai există și astăzi și este în deschiderea străzilor Traian și Dragoș Vodă! Împrejurimile s-au schimbat, dar clădirile au rămas cam aceleași din punct de vedere arhitectural! Vizavi de clădirea cu frizerie era un restaurant, iar pe partea laterală din cealaltă parte era o farmacie renumită în orașul nostru!

Gicu Siman, Pe frizer îl chema TÒRÒK. În a treia ușă pe str. evreiască era un tinichigiu, Kaț, care făcea trâmbițe pentru stâne. Cântam de multe ori (mai bine zis suflam în ele).

Rozalia Szekely, Tinichigieria lui Gerstenmajer! Tatăl meu.

Gicu Siman, Poate alta. Era Kaț, tatăl colegului meu, care stătea pe Str. Tudor Vladimirescu, vizavi de Dr. Duncan.

Rozalia Szekely, Poate. Dar acolo era și atelierul tatălui meu. Locuiam pe Traian vizavi de biserica ucraineană. Tata era cu sobele, primăvara cu Üstökkel, am uitat numele, și cu...

Gicu Siman, Da așa este. Erau două tinichigierii.

Sergiu Ovidiu Luscalov, Așa este, acum îmi aduc aminte! Tinichigieria tatălui tău era mai în jos pe strada evreiască, în clădirea galbenă din spatele muzeului.

Rozalia Szekely, Care muzeu?

Sergiu Ovidiu Luscalov, Acela din spatele cinematografului

Rozalia Szekely, Atelierul era vizavi de biserica ucraineană

Sergiu Ovidiu Luscalov, Așa este, dar în clădirea menționată de mine!

Emil Berczi, în stânga era farmacia Béreș, domnul de la tutungeria de pe colț (nevăzător) Str. Traian cu Dragoș Vodă, s-a stabilit cu soția lui la Baia Mare. În anii '76-'77 a stat în gazdă la el un coleg de liceu. Casa parohială greco catolică (actualul protopopiat ortodox) a fost construită de evreimea sigheteană, adică la parter erau magazine evreiești, deasupra locuința parohială.

Zoli Iliș, Este o poză binecunoscută, Str. Dragoș Vodă în intersecție cu Str. 9 Mai și strada evreiască, că așa știam de mic. Se vede fosta biserică Greco Catolică, aici în incinta curții a fost o școală și la această școală a umblat tatăl meu între 1927 - 1934, având pe vremea aia 7 clase, era ceva extraordinar pe acea vreme, învățătorul s-a numit Pop Ioan. Mai vizavi de biserică erau case evreiești, după ce s-au demolat s-a construit Poșta Nouă. Unde este acuma aprozarul Pătrunjel a fost o tutungerie, vânzătorul era orb, nu-l puteai păcăli cunoștea banii după pipăit. În locul Complexului era un ansamblu de locuințe, parcul din fața Complexului nu a existat. După biserică era un teren viran îngrădit cu sârmă ghimpată. Ar fi mai multe de povestit amănunțit, dar cred că așa în mare ajunge!

Gicu Siman, Acea a fost prima școală românească din oraș. Acolo făceam orele de religie.

Sergiu Ovidiu Luscalov, Și eu am fost la câteva ore de religie, ne învăța diaconul bisericii ortodoxe, domnul Șiman, tatăl dumneavoastră!

Elisabeta Bota, Cred că datează din 1892 școala. Ar trebui pusă o placă să ne amintească de cei care s-au străduit să o construiască și să asigure învățământul în limba română. Puțini sigheteni știu... din păcate. Ar trebui recuperată și statueta cu Sfânta Maria ce întâmpina elevii la școală.

Zoli Ilies, Am înțeles doamnă, dar statueta Sf. Maria a fost la greco-catolici. Dar nu ați văzut că tot ce a fost făcut în curte, inclusiv crucea, totul a fost modificat, înlocuit ca să nici nu rămână vreo amintire de la greco-catolici. Și eu sunt greco-catolic!

Elisabeta Bota, Nu am mai fost de zeci de ani deci nu știu, am intrat în biserică odată să văd sfinții îmbrăcați în straie maramureșene pictați de Traian Bîlțiu Dăncuș (nu i-am mai găsit). Pot să înlocuiască orice, istoria rămâne, nu se șterge, adevărul până la urmă se află.

Rozalia Szekely, Lângă vechea tutungerie era atelierul tatălui meu. Tinichigerie!

Gicu Siman, În partea de sus locuia Preotul Gavrilă Man. Mai erau două familii, chiriășe, una în curte și una sus.

Elisabeta Bota, Clădirea a fost făcută pe lângă biserica greco catolică, fiind casă parohială, școală și locuința învățătorului, din câte am auzit (în curtea clădirii). Era o statueta cu Sfânta Maria în fața școlii... acum nu mai este.

Gicu Siman, Tot ansamblul de clădiri a fost greco-catolic. Atunci (eu cunosc din 1954) în Sighet erau aproximativ 25-30 de ortodocși.

Jaroslav Cîmpan, Ia să văd cine a umblat des p-aci dacă tot e vorba de Str. Traian...

Sergiu Ovidiu Luscalov, It is the intersection of the Jewish Street and Dragoș Vodă Street, the street I lived on during the 50s and 60s! In this building there was a barbershop where I used to get my hair cut with bangs, and next to it there was a tobacco shop where my father used to send me to buy cigarettes and, seller was a blind gentleman that knew the money by feel and never made a mistake when counting, both the money and the cigarettes, because in those days they sold them by the piece and there were many brands. The building still stands today and is located at the opening of Traian and Dragoș Vodă streets. The surroundings have changed, but the buildings have remained the same architecturally. Opposite the barber shop building there was a restaurant, and on the other side there was a famous pharmacy in our town.

Gicu Siman, The barber's name was TÒRÒK. Behind the third door on the Jewish street there was a carpenter named Kaț, who made trumpets for the sheep farms. We often played (or rather blew) into them for fun.

Rozalia Szekely, Gerstenmajer's tin shop! My father!

Gicu Siman, Maybe it was different one. This was Kast, my colleague's father, who lived on Tudor Vladimirescu Street, opposite Dr. Duncan.

Rozalia Szekely, Maybe, but that's where my father's workshop was. We lived on Traian across from the Ukrainian church. My father worked with stoves, in the spring time with Üstökkel, I forget the name, and...

Gicu Siman, Yes that's right! There were two tin workshops.

Sergiu Ovidiu Luscalov, Yes, now I remember! Your father's tin shop was further down the Jewish street, in the yellow building behind the museum.

Rozalia Szekely, which museum?

Sergiu Ovidiu Luscalov, *The one behind the cinema.*

Rozalia Szekely, *The workshop was across the street from the Ukrainian church.*

Sergiu Ovidiu Luscalov, *That's right, but in the building I mentioned!*

Emil Berczi, *On the left was the Béreş's pharmacy, then the blind gentleman from the tobacco shop on the corner of Traian and Dragoş Vodă Streets, him and his wife settled in Baia Mare. In '76-'77, a high school classmate of mine rented a room and stayed with them. The Greek-Catholic Parish House (presently the Orthodox Deanery) was built by the Jewish people of Sighet, there were Jewish shops on the ground floor and above them was the Parish House.*

Zoli Ilies, *It's a well-known photograph, it's Dragoş Vodă Street at the intersection with 9 Mai Street and the Jewish Street, that's how I knew it as a kid. You can see the former Greek Catholic church, there in the courtyard was a school that my father attended between 1927 and 1934, there were 7 grades at that time, it was something extraordinary back then, the teacher was called Pop Ioan. Opposite the church there were Jewish houses, after they were demolished the New Post Office was built. Where the "Pătrunjel" grocer's shop is today, there used to be a tobacco shop, the seller was blind, you couldn't trick him, he knew the money by feel. Where The Complex stands today there was a housing estate and the park in front of the Complex did not exist back then. Behind the church was a vacant lot fenced in with barbed wire. There are so many stories and details to tell, but I think that's enough for now.*

Gicu Siman, *That was the first Romanian school in town. We used to have religion classes there.*

Sergiu Ovidiu Luscalov, *I also attended a few of those religion classes, our teacher was the deacon of the Orthodox Church, Mr. Şiman, your father!*

Elisabeta Bota, *I think the school dates back to 1892. A plaque should be put up to remind everyone of those who worked hard to build it and provide education in Romanian. Few people in Sighet know about this... unfortunately. The statue of Saint Mary that would welcome pupils to school should also be recovered.*

Zoli Ilies, *I understand ma'am, but the statue of St. Mary was for the Greek Catholics. Didn't you see that they modified everything in the courtyard including the cross, everything has been replaced so that no memory of the Greek Catholics remains. I'm Greek Catholic too!*

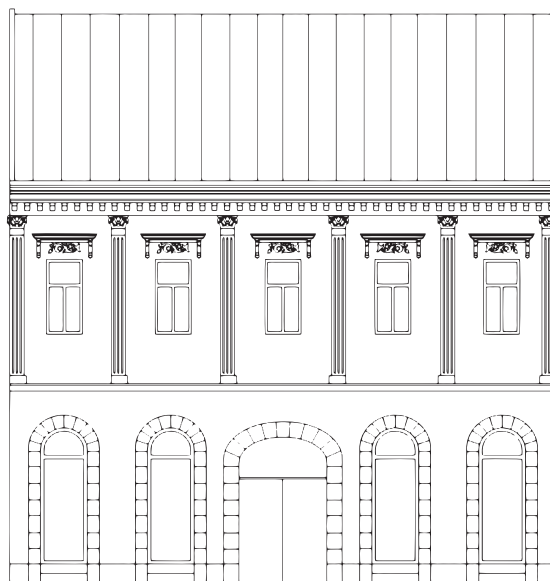
Elisabeta Bota, *I haven't been there for decades so I don't know, I went into the church once to see the saints dressed in Maramureş traditional clothes and painted by Traian Bilţiu Dăncuş (I never found them). They can replace anything but history remains, it can't be erased, the truth eventually comes out.*

Rozalia Szekely, *Next to the old tobacco shop was my father's workshop. The tin shop!*

Gicu Siman, *At the top lived Gavrilă Man the priest. There were two other families, tenants, one in the courtyard and one upstairs.*

Elisabeta Bota, *The building was raised next to the Greek Catholic church, it served as a parish house, a school and the teacher's house, as far as I heard (in the building's courtyard). There used to be a statue of St. Mary in front of the school... now it's gone.*

Gicu Siman, *The entire complex of buildings was Greek-Catholic. At that time (around 1954) there were about 25-30 Orthodox in Sighet.*

ICOP:

Nu credem că există persoane de peste 45 de ani din Sighet care să nu fi petrecut în acest loc.

ICOP:

We don't think there is anyone over 45 from Sighet who hasn't spent time around that area.

Rozalia Szekely, Acolo mergeam cu tatăl meu la cafea.

Gicu Siman, ZIMBRU.

Bologa Vasile, Restaurant și cofetăria Zimbrul.

Zoli Ilies, Multe seri am petrecut la restaurantul Zimbru. Mai ales sâmbăta și duminica seara când ne strângeam mai mulți băieți și fete și mergeam la Zimbrul ascultând muzică la o halbă sau la sticla de bere sau o baterie de vin! Este ceva de neuitat, atmosfera și buna dispoziție ce domnea. A fost frumos, parcă nici nu a fost!!!

Olga Molnar, Cofetăria și crama de la Zimbru.

Angela Ardelean, Restaurantul Zimbru. Sus era hotel și la subsol era o cramă foarte primitoare. Sâmbăta seară sau duminica ieșeam la terasă (grădină de vară) unde cânta o formație, iar la tobe era un tip blond poreclit "Țândărică". Soțul meu era prieten cu acesta, iar în momentul când ne făceam apariția, acesta începea să cânte piesa mea preferată.

Rozalia Szekely, That's where my father and I used to go for coffee.

Gicu Siman, ZIMBRU (Bison).

Bologa Vasile, Zimbrul restaurant and cakeshop.

Zoli Ilies, I spent many evenings at the Zimbru restaurant. Especially on Saturday and Sunday evenings when we'd get a bunch of guys and girls together and go to the Zimbru to listen to music over a pint or bottle of beer or a bottle of wine! It's unforgettable, the atmosphere and good mood. It was beautiful, it feels like it never even happened!!!

Olga Molnar, The cakeshop and winery from Zimbru.

Angela Ardelean, The Zimbru restaurant. Upstairs there was a hotel and in the basement there was a very welcoming wine cellar. On Saturday evening or Sunday we would go out to the terrace (summer garden) where

Muzeul Maramuresan - Sighetu-Marmatiei

Diana Mihnea, Pfff..... Cum n-am apucat să port și eu fustă plisată de pionier(iță)....

Mihail Manole, Oricum, vremurile de "dincoace" sunt mult mai interesante...

Diana Mihnea, Evident! A nu se înțelege că am suspinat de-adevăratelea. Am avut un scurt episod, când m-au "uns" educatoarele șoim al patriei și când m-am uitat cu invidie de mucos către pionierii trimiși să asiste la serbare. Atunci am luat și fusta la ochi

Anna Gruber, Poza mi se pare că e făcută vizavi cu clădirea Complexul... , la colț cu Pompierii și farmacia ..și se vede și aprozarul în colț....anii 60- 70....

Orosz Elena, Depunere de coroane la Monumentul Ostașului Român Necunoscut cu ocazia zilei de 23 August -de ziua României, anii 1970/1980

Diana Mihnea, N-am văzut niciodată schița de sistematizare a Sighetului (aia 80-cistă). Oare clădirile de pe colț trebuiau și ele mătrășite? Blocurile dinspre stradă impuneau alt aliniament, retras față de cel vechi, ceea ce îmi zice că și "Pătrunjelu" era cam pe ducă

Gicu Siman, Pentru demolare totală a fost doar Str. 9 mai și clădirile dintre Str. 9 mai și Str. Dragoș Vodă. A rămas doar blocul de lângă PETROM (Naste). Eu nu am prins nici o manifestare la statuie. Din ceea ce se vede, au rezistat până astăzi.

Sergiu Ovidiu Luscalov, Depunere de coroane la „Monumentul Ostașului Român"! În prim-plan, comitetul municipal per încadrat în stânga de tovarășul Fănățan Silvestru, iar în dreapta de colonelul Vanca, primul comandant în Sighet a GP! Din primul rând recunosc pe tovarășii Ulici, Munteanu, iar în spate-stânga pe tov. Negrea, președintele Coop. Mara. În această zi de sărbătoare se desfășura cu mult fast depunerile de coroane, cânta marșuri fanfara municipală și, în sunetele ei, delegațiile întreprinderilor, cooperativelor, instituțiile și organisme municipale, rând pe rând, depuneau coroane și jerbe din flori! Era un moment înălțător, emoționant, participa multă lume, luau cuvântul tot felul de „tovarăși" și veterani de război, se aducea laude și elogii partidului comunist și conducătorilor săi! Păcat că aceste manifestări au fost furate de comuniști și organizate pentru propaganda lor, denaturând istoria!

Alexandru Marina, O memorie deosebită a unui, la acea vreme, pionier bun la învățătură.

Julia-Sandra Virsta, Nu cred că era pentru 23 august pentru că pionierii erau în vacanță. Mai degrabă ar fi 9 Mai muncitoresc!

Sergiu Ovidiu Luscalov, Vacanță pentru activitățile pionierești? Așa ceva nu exista, pionierii erau mereu în activități prin organizarea de către fiecare școală a taberelor de vară, unde în curtea școlii, zilnic se ridica drapelul unității, goarna și toba cânta un ritm de melodie, salutau drapelul și începeau activitățile!

Julia-Sandra Virsta, Asta doar în taberele de vară în afara școlii. Dar vacanța era vacanță din 15 iunie până pe 15 septembrie. Îmi amintesc perfect pentru că era "epoca" mea și locuiam alături de Școala nr. 9. Și mai mult spus, în 1962 când s-a construit școala, ne-au luat din grădiniță.

Sergiu Ovidiu Luscalov, În schimb eu am participat direct, eram gornistul unității de pionieri, și ne adunam când erau activități, nu era ca și astăzi, când se uita de școală. Când s-a construit Școala nr 9, care pe-atunci purta numele de Școala nr 11, eu eram elev în ciclul doi și trebuia să mă transfer de la Șc.3 aici, dar am refuzat că nu am vrut să mă despart de colegi și profesori! În acea perioadă eram pionier și știu despre ce vorbesc acum!

În plus, la fiecare 23 August făceam parte din fanfara de trompetiști și gorniști ai Casei Pionierilor ce avea în alcătuire între 40-60 de pionieri de la toate școlile și participam la activități organizate, de ex. depuneri de coroane, demonstrații!

Julia-Sandra Virsta, Îmi amintesc de toboșarii școlii, dar poate dumneavoastră sunteți mai mare decât mine și erați la Casa Pionierilor la instrumente muzicale. Eu, prin '70 eram la balet acolo. Deci nu îmi amintesc deloc ca școlile să "ducă cu arcanul" în vacanță pionierii la festivități. O fi fost, dar cel puțin nu la Școala nr.. 9

Sergiu Ovidiu Luscalov, Nicidecum nu a fost așa cum spuneți, așa am fost educați și noi respectăm ce ni se spunea, nu știam că sunt minciuni! Nu, nu am fost la o clasă de muzică instrumentală ci la grupa de sport! În anul 1970 am mers în armată, așa că, pionier eram cu mulți ani înainte și pentru majoritatea dintre noi acest fapt însemna ceva!

Julia-Sandra Virsta, Acum e clar! "Pe vremea mea" s-au mai schimbat lucrurile și cred că sunt eu cea din foto, deci, nu cred că era pe 23 august. Dl Ulici a fost coleg cu mami și vorbim de anii 72-73, dacă nu mă înșel. Eu eram încă în școala generală.

Sergiu Ovidiu Luscalov, Priviți pomii din dreapta fotografiei de pe trotuarul străzii Dragoș Vodă, aveau frunze mari, deci era vară, iar coroane se depuneau în 9 Mai, 24 August și până prin începutul anilor 60 spre mijlocul lor, se depuneau și de 7 noiembrie! Și eu cred că fotografia era după aJnul 70!

Julia-Sandra Virsta, Da, dar eu recunosc costumul "pionieresc" care era din vremea mea, a anilor '70, nu mai devreme. Cred că mă văd pionieră în prima linie! Da, nu era 23 august pentru că eram cu toții în vacanță, ci pe 9 mai parcă? Da, în fața Complexului de azi, iar în spatele "aleșilor" pe vremuri era Restaurantul "Doina Maramureșului". Aprozarul de pe colț era din anii 60 acolo. Cred să fie prin 1972?

Diana Mihnea, Pfff..... How I never got to wear a „pioneer” pleated skirt...

Mihail Manole, Well, the times that followed are much more interesting in my opinion...

Diana Mihnea, Of course! Don't get me wrong, I wasn't actually regretting it. I had a brief episode when I was "anointed" by the homeland's hawkish educators and that's when I, with the envy of a snotty kid, watched the pioneers sent to attend the festivities. That's when that skirt caught my eye.

Anna Gruber, the picture looks to me like it was taken across the street from the Complex building... on the corner of the firehouse and the pharmacy... and you can see the grocery store in the corner... must have been the 60s – 70s...

Orosz Elena, Wreath-laying ceremony at the Unknown Romanian Soldier Monument on 23rd August - Romania's national holiday, 1970/1980

Diana Mihnea, I've never seen that 80s systematization draft of Sighet. Were the buildings on the corner also planned to be demolished? The newer buildings down the street seem to have a different alignment compared to the old ones, which tells me that the "Pătrunjelu" grocery shop was also scheduled to be torn down.

Gicu Siman, Only 9 Mai Street and the buildings between 9 Mai Street and Dragos Voda Street were planned for total demolition. Only the building next to PETROM (Naste) remains today. I never did catch any manifestations at the statue. It looks like still stand today.

Sergiu Ovidiu Luscalov, *Wreath laying at the "Monument of the Romanian Soldier"! In the foreground, the municipal committee of the CPR, on the left by comrade Fănăţan Silvestru, and on the right by Colonel Vanca, the first commander of the GP in Sighet! From the front row I recognize comrades Ulici, Munteanu, and in the back-left Comrade Negrea, president of the Mara cooperative. On this day of celebration, the laying of wreaths was carried out with much pomp, the municipal brass band played marches while the delegations of enterprises, cooperatives, institutions and municipal bodies, one by one, laid wreaths and flower garlands! It was an uplifting, emotional moment, many people participated, all sorts of "comrades" and war veterans spoke, praises and eulogies were paid to the Communist Party and its leaders! It's a pity that these events were stolen by the communists and organized solely for their propaganda, distorting history!*

Alexandru Marina, *At that time it was a special memory for a young "pioneer" with good school grades.*

Julia-Sandra Virsta, *I don't think this was for 23rd August because the pioneers should have been on vacation. It's more likely this was 9th May, the workers' May Day!*

Sergiu Ovidiu Luscalov, *A holiday for pioneering activities? There was no such thing, the pioneers were always included in activities through the summer camps organized by schools. During these summer camps, every day the flag of the unit was raised in the school yard, the bugle and drum played a rhythm of melody, the flag was saluted and the activities began!*

Julia-Sandra Virsta, *That was only in summer camps outside school. Summer Vacation was from 15th June to 15th September. I remember it perfectly because it was my "era" and I lived next to School No. 9. Furthermore, in 1962 when the school was built, they took us out of the garden.*

Sergiu Ovidiu Luscalov, *I participated directly, I was the bugler of the pioneer unit, and we gathered when there were activities, it was not like today when kids forget about school. When School No. 9 was built, which at that time was called School No. 11, I was a pupil in the second cycle and I was supposed to be transferred here from School No. 3, I refused because I didn't want to be separated from my colleagues and teachers! At that time I was a pioneer so I know what I am talking about! Furthermore, every 23rd August I was part of the trumpeters and buglers band of the Pioneers' House which was made up of 40-60 pioneers from all the schools, I took part in organized activities like wreath-laying and demonstrations.*

Julia-Sandra Virsta, *I remember the school drummers, but maybe you are older than me attended the Pioneer House for musical instruments. I was there for ballet in the '70s. So I don't remember at all the schools taking pioneers to the festivities during the vacation. It might have taken place, but at least not at School No. 9.*

Sergiu Ovidiu Luscalov, *It was not at all as you say, that's how we were brought up and we respected what we were told, we didn't consider anything we were told as lies! No, I didn't attend an instrumental music class, I was in the sports group. In 1970 I went into the army, so I was a pioneer many years before and for most of us back then that meant something.*

Julia-Sandra Virsta, *Well it's clear now! During "my time" things have changed and I also think that's me in the photo, so I don't think it was August 23. Mr. Ulici was a colleague of my mum so that's 72-73, if I'm not mistaken. I was still in elementary school.*

Sergiu Ovidiu Luscalov, Look at the trees on the right of the photo, on the sidewalk of Dragoș Vodă Street, their leaves are big, so it must have been summer, and wreaths were laid on 9th Mai, 24th August and, up until the early to mid 60s, they were also laid on 7th November. I think the photo was taken after the 70s.

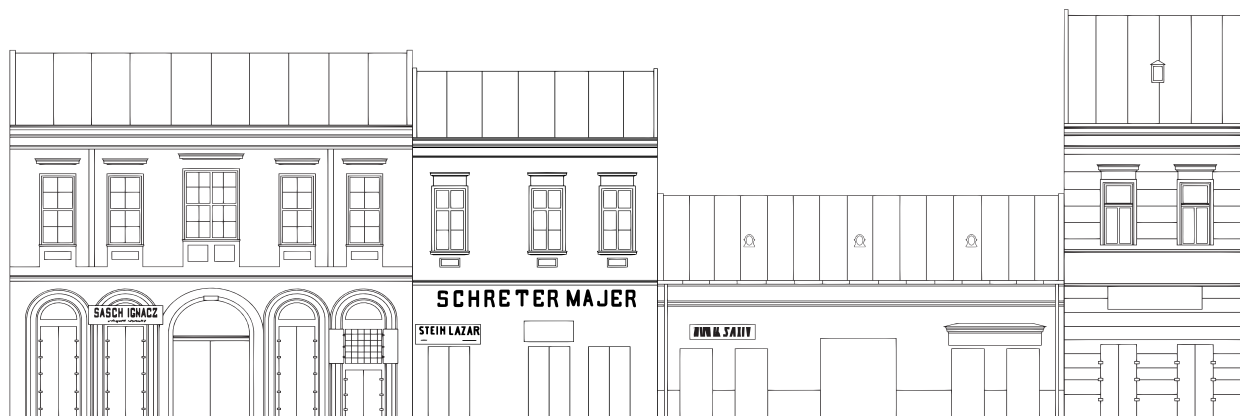
Julia-Sandra Virsta, Yes, but I recognize that "pioneer" costume which was from my time, the 70s, not earlier. I think I can see myself as a pioneer there in the front line! Yes, it wasn't 23rd August because we were all on vacation, but maybe 9th May I think? In front of today's Complex, and behind the "elected officials" was the "Doina Maramureșului" Restaurant. The store on the corner was from the 60's there. I think it was around 1972?

Muzeul Maramuresan - Sighetu-Marmatiei

În căutarea orașului pierdut. Sighet - oameni, locuri, povești: Una din puținele imagini cu această porțiune de stradă. În plan apropiat se distinge clădirea (intrarea) de la viitorul local Zimbru, urmată de o serie de aproximativ 10 localuri, magazine sau doar locuințe care azi nu mai există, eventual un nume păstrat doar în vocabularul celor care au copilărit înainte de a fi dărâmate acestea. De exemplu, câți pot să mai spună azi ce înseamnă „Zahana”? Oare se mai găsește pe undeva vreo imagine cu acel local?

Gicu Siman: Este Str. Evreiască.

Cristi Borza: O cireșică la crama Zimbru...Cu „În grădina lui Ion”...

Diana Mihnea: Parcă-i decor de film.

Adrian Pop: Probabil a fost în zona vreun abator (puțin probabil), sau vreun restaurant cu carne la proțap. Cam de aici ar putea proveni termenul ”Zahana”. În orașul în care locuiesc acum, Zahanaua este piața agro-alimentară a orașului.

Ticu Bogdan: Zahana era în al doilea grup de clădiri de pe stânga. Doamna care era șefă acolo înainte de închidere și acum trăiește.

Miki Jurka: Ticu Bogdan, nu al treilea grup? A fost mai departe de Zimbru. Nu a fost după colț, lângă magazinul de vopsele?

Ilies Stefan: Zahana era în direcția trecerii de pietoni de lângă biserica ucraineană.

Iuliana Mois: Fostul restaurant Zimbru și casele până pe strada Vișeuului unde este biserica evreiască. S-au demolat casele, s-a făcut cartierul Traian!

Sergiu Ovidiu Luscalov: O porțiune din strada evreiască pe care o rețin vag în memorie! Îmi amintesc doar din perioada anilor 60 o stradă pe care locuiau mai mulți colegi de școală de etnie evreiască! În prim-planul fotografiei, în clădirea cu etaj, la parter exista un atelier mecanic. Aici l-am văzut lucrând pe marele fotbalist Dembrovski! În clădirea mai mică era un birt cu uși verzi, al mandatarului Ștețca, pare mi-se! Vizavi de parcul actual din fața bisericii ucrainene era un restaurant care se numea „Zahana” unde se mânca mici și grătare, cele mai bine preparate din oras! Strada era populată, aici se aflau mai multe ateliere meșteșugărești, băcării și tot felul de mici magazine! Curțile acestor clădiri erau largi, locuiau mulți sigheteni, în marea majoritate evrei, care în anii 60 s-au rărit, plecând în țări străine! Pe la sfârșitul acestor ani a început marea demolare, construindu-se cartierele Traian, Vișeuului și în prelungirea lor, blocul de pe Dragoș Vodă! A fost o zonă comercială, străbătută de brișcele trase de cai, unde în câțiva ani au avut loc de staționare! Când mergeam la cinematograful, eram aproape obligat să trec prin această stradă populată, și astăzi dispărută, reconstruită cu blocuri! Eu am cunoscut această stradă sub denumirea de Strada Deportărilor!

Popșa Adrian: primul, a fost blocul de pe Dragoș Vodă, actualmente, unde este cartierul Traian, era Depozitul de mobilă și materiale de construcții.

Sergiu Ovidiu Luscalov: Așa este, eu doar am înșirat cartierele. Eu am locuit pe strada Dragoș Vodă și mă miram de groapa adâncă ce se săpa lângă biserică, iar în spatele gropii era depozitul de îmbuteliere a M.A.T.-ului!

Zoli Ilies: Str. Traian sau cum am numit-o noi Str. Evreiască. Această poză îmi amintește mie de copilărie și tinerețe până în anul 1980 și ceva. Clădirile sunt cum îmi amintesc eu. După clădirea Zimbrului la a 2 casă cu

etaj au locuit, sus la etaj niște cunoștințe. Mai încolo aproape vizavi de Biserica Ucraineană era numitul Zahana, un local, se numea crâșmă. Restul erau locuințe. Partea dreaptă cum țin eu minte, în casa acum e cu etaj, locuia una Lusti, era o femeie evreică bolnavă psihic, mai târziu s-au dus în Israel. Mai erau niște ateliere meșteșugărești și o măcelărie!!! Cam atâta țin minte, poate a mai fost ceva pe care eu l-am uitat!!!

Miki Jurka: lângă Zahana, era și un magazin de metalo- chimice și un birou de copiat acte.

Simion Mihai: Dar de birjarul “Macarei” își amintește cineva? Un bărbat grăsuț, mereu cu pipa în gură! Era un taxi adevărat, iar copiii se cățarau din mers pe osia din spate a birjei, iar Macarei ne pocnea cu biciul! Ce aventuri frumoase!

Maria Ferenczy: Eu țin minte pe Téri, unul mi-a fost vecin, Árvay Jani bácsi.

Maria Ferenczy: În partea dreaptă, unde a fost restaurantul vegetarian, a fost o lăptărie gestionată de Szücs Ludovic sau Vasile?

Adrian Beța: Aici, în beci cumpăram pâine, dimineața la ora 5 venea pâinea, cumpăram pâine neagră lungă cu 5 lei, cea albă era scumpă pentru noi, la două case locuiau în curte mai multe familii, printre care și familia Trifoi, zugravul. Sănătate tuturor !

Popșa Adrian: crama Zimbrul

Adrian Beța: eram micuț, prin 1970-1972, nu cred că era deschisă încă crama, dar nu te contrazic !

Popșa Adrian: pe locul ei. În 76, magazinul de pâine era deja ceva mai încolo, unde ar fi acum Oblaza.

Adrian Beța: Da, știu că s-a mutat magazinul lângă consignație, dar mirosul pâinii din beci mi-a rămas în minte, ce bun era un colț de pâine neagră proaspătă cu lapte de la magazinul Gostat, era 3 lei litrul, la franzelărie peste drum. 2.30 lei litrul, dar degresat... frumoase amintiri...

Doina Korzsuk: Adevărat.

Popsa Adrian: În anul 1976 clasa noastră de liceu, a participat la demolarea clădirilor din zonă. După Zimbrul, era o alimentara sau pâine, apoi era cârciuma privată a domnului Ștețca, apoi era o clădire cu etaj în fața căreia era rastelul de biciclete a orașului, azi aproximativ fosta Dioda; după stradă era o casă chiar pe colț, unde este acum intrarea pe Basarabiei, apoi era o altă curte și urma magazinul de vopsele, mic gros și apoi Zahana, actualmente în zona magazinului cu haine, vis a vis de trecerea de pietoni.

Ioan Tivadar: Mama mea a fost prima barmană la restaurantul "Zahana", eu eram elev la Școala generală Nr.4.

In search of the lost city. Sighet - people, places, stories: One of the few remaining images of this part of street. In the foreground you can make out the building (entrance) of the future Zimbrul restaurant, followed by a series of about 10 pubs, shops or just residential houses that no longer exist today, their names are probably only preserved in the vocabulary of those who grew up before they were demolished. For example, how many today can still say what "Zahana" means? Is there a photograph of that place?

Gicu Siman: It's a Jewish street.

Cristi Borza: A cherry “țuica” at the Zimbru winery...With "In Ion's garden" playing in the background...

Diana Mihnea: It looks like a movie set.

Adrian Pop: There was probably a slaughterhouse in the area (unlikely), or some kind of restaurant

specializing in meat products. This could be where the term "Zahana" comes from. In the town where I live now, "Zahanaua" is the town's food market.

Ticu Bogdan: Zahana was in the second group of buildings on the left. The lady who was in charge there before the closure and is still alive.

Miki Jurka: Ticu Bogdan, wasn't it the third group of buildings? It was further away from Zimbrul. Wasn't it around the corner near the paint shop?

Ilies Stefan: Zahana was where there is now a pedestrian crossing next to the Ukrainian church.

Iuliana Mois: That's the former Zimbru restaurant and the houses up to Vișeului street where the Jewish church is. The houses were demolished and the Traian neighborhood was built!

Sergiu Ovidiu Luscalov: A stretch of Jewish street that I vaguely remember! I only remember that during the 60's this was a street where several Jewish schoolmates lived! In the foreground, in the building with one floor, there used to be a mechanic's shop on the ground floor. Here I saw the great footballer Dembrowschi working! In the smaller building there was a bar with green doors, ran by Stefca, I think! Across the street from today's small park in front of the Ukrainian church, there was a restaurant called "Zahana" where they ate small "mici" and barbecues, the best in town! The street was busy, there were several craft workshops, grocery stores and all kinds of small shops here! The courtyards of these buildings were large and many of Sighet's inhabitants lived there, mostly Jews, who in the 60s started getting fewer and fewer, leaving for foreign countries! Towards the end of these years the great demolition began, construction work started for the Traian and Vișeului districts and in their extension, the building on Dragoș Vodă Street. It was a commercial area, crossed by horse-drawn carriages which a few years later would have designated parking spaces! When I used to go to the cinema, I almost always passed through this populated street, and today it's lost, rebuilt with modern buildings! People would call this street as the Deportee's Street!

Popșa Adrian: The first one was the building on Dragoș Vodă, where the Traian neighborhood is today. It was the furniture and building materials warehouse.

Sergiu Ovidiu Luscalov: That's right, I just listed the neighborhoods. I used to live on Dragoș Vodă Street and I always was amazed at the deep hole that was dug near the church, and behind the hole was the M.A.T.'s bottling warehouse!

Zoli Ilies: Traian Street or as we would called it Jewish Street. This photo reminds me of my childhood and youth up until around 1980. The buildings are just as I remember them. After the Zimbru building on the second one-story house some acquaintances lived upstairs. Further on, almost opposite the Ukrainian Church, there was a place called Zahana, it was more of a tavern. The rest were residential houses. On the right side if I remember correctly, in the one-story house, lived a lady named Lusti, she was a mentally ill Jewish woman who later relocated to Israel. There were also some craft workshops and a butcher shop. That's about all I remember, there might be more details that I forgot.

Miki Jurka: Next to Zahana, there was also a metals and chemicals shop and a paper copying office.

Simion Mihai: Does anyone remember "Macarei" the coach driver? A fat man, always with a pipe in his mouth! He would drive a taxi coach, the children would climb up the back axle of the and Macarei used to hit us with

his whip! What wonderful adventures!

Maria Ferenczy: *I remember Téri, one of them was my neighbor, Árvay Jani bácsi (mister in hungarian).*

Maria Ferenczy: *On the right side, where the vegetarian restaurant was, there was a dairy shop run by Szücs Ludovic or Vasile?*

Adrian Bența: *There, in that basement we used to buy bread, the bread would come at 5 o'clock, we bought long black bread for 5 lei, the white one was expensive for us, in two houses there were several families living in the courtyard, including the Trifoi family, the painter. Cheers to all!*

Popșa Adrian: *The "Zimbrul" winery.*

Adrian Bența:

I was a kid around 1970-1972, I don't think the winery was open yet, but I will not contradict you!

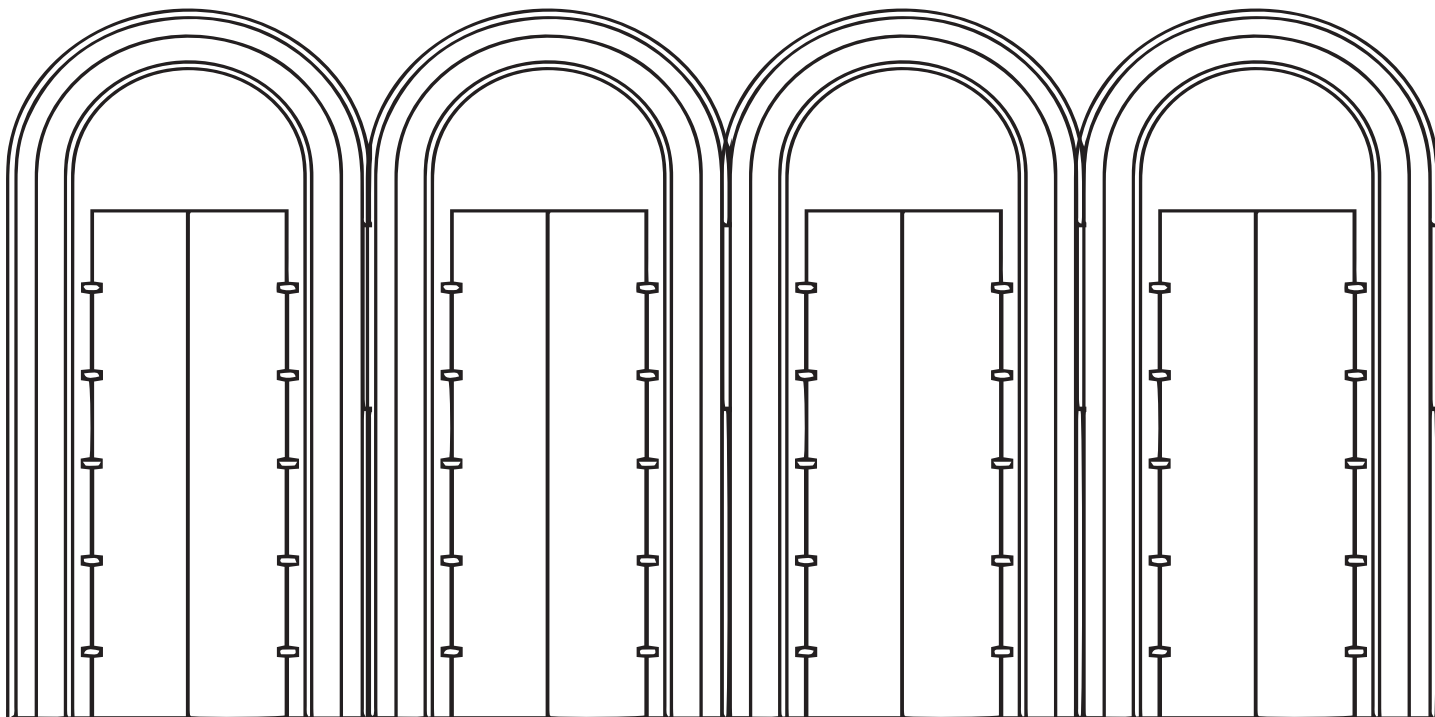
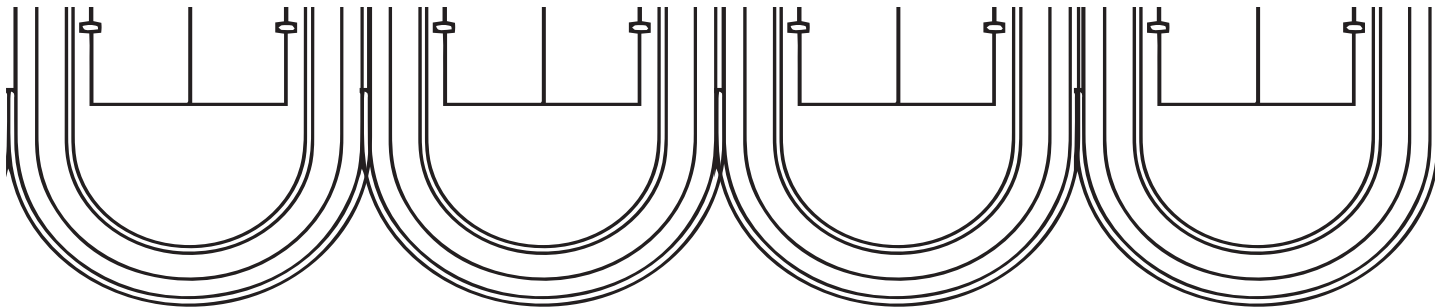
Popșa Adrian: *More like its location in 76, the bread shop was already a little further away, where Oblaza would be now.*

Adrian Bența: *Yes, I remember the shop moved next to the consignment store, but the smell of bread coming from that cellar has stayed with me, it was so nice to have a heel of fresh black bread with milk from the Gostat shop, it was 3 lei a litre, at the bakery across the road. You could also get it for 2.30 lei a litre, but that one was skimmed... Lovely memories...*

Doina Korzsuk: *True.*

Popsa Adrian: *In 1976 our high school class participated in the demolition of the buildings in the area. After the Zimbrul building, there was a grocery or bread shop, then there was the tavern ran by Mr. Ștețca, then there was a one-story building in front of which stood the city's bicycle rack, today that should be somewhere near the former Dioda store; at the end of the street there was a house right on the corner, today that's the entrance on Basarabiei Street, then there was another courtyard and then the paint shop, after that a small wholesale store and then Zahana, where all the clothes shops are today, opposite the pedestrian crossing.*

Ioan Tivadar: *My mother was the first barmaid at the 'Zahana' restaurant, I was a student at the Secondary School No.4 back then.*

ICOP:
Tranziție.
ICOP:
Transition.

Sergiu Ovidiu Luscalov: Se începe demolarea clădirii de pe „Strada Deportaiilor”, clădire care la parter avea renumitul restaurant „Zahana”! După cum se vede, blocurile deja au „invadat” această parte de stradă, partea dreaptă unde s-a construit cartierul Traian! Poate era necesar, dar celor care au iubit și iubesc Sighetul, li s-a „demolat” și admirația pentru această zonă, cândva preponderent cu populație evreiască! Nu a fost o zonă de lux, ci una simplă cu meșteșugari, comercianți, mandatar care dădeau farmecul acestei artere din orașul de sub poalele Solovanului, care ne-a lăsat amintiri frumoase despre ea!

Lucian Lucian: Strada Traian fostă Deportaiilor în zona parcului de la Biserica Ucraineană și a chioșcului Potaco, pe atunci stație de autobuz! Deja blocul era construit fiind cel mai vechi din cartierul Traian-Nucului!

Lucian Lucian: Când eram copil încă mai existau acele clădiri vechi, inclusiv cea din imagine unde era pe atunci restaurantul Zahana!

Lică Grad: Crâșma Zahana, în poarta aia stăteau frații Tinco cum îi știam eu.

Lica Cvasciuc: Păcat că nu s-a păstrat pavajul!

Zoli Ilies: În imagine se vede primul bloc ce a fost construit pe Str Traian. Clădirea ce se vede, cu acoperișul desfăcut este clădirea în care a fost renumita Zahana din acea vreme, și eu am servit acolo o bere, o țuică sau altceva, când am fost mai tânăr. Vizavi de Zahana este și, actual nu se vede în poză, părculețul și biserica greco-catolică ucraineană, ulterior ortodoxă!!!

Magda Törös: Când eram copil, se numea "strada Zsidó".

Sergiu Ovidiu Luscalov: The demolition of the building on „Deportees’ Street” is starting, the building that the famous restaurant “Zahana” on the ground floor! As you can see, the blocks have already “invaded” this part of the street, the right side where the Traian district was built. Perhaps it was necessary, but for those who loved and still love Sighet, they have also “demolished” their admiration for this area, once predominantly Jewish! It was never a luxurious area, but a simple one with craftsmen, merchants, trustees who gave charm to this part of the city below the foothills of the Solovan hills, which left us with so many beautiful memories!

Lucian Lucian: Traian Street formerly “Deportees’ Street” in the area with the Ukrainian Church and park and the “Potaco” kiosk/bus stop. The building was already built here so it should be the oldest in the Traian-Nucului district.

Lucian Lucian: When I was a kid those old buildings were still standing, including the one in the picture where the Zahana restaurant was back then.

Lică Grad: The Zahana tavern, the Tinco brothers, as I knew them, used to live behind that gate.

Lica Cvasciuc: It's a pity the pavement wasn't preserved!

Zoli Ilies: The photo shows the first building built on Traian Street. That building with the roof taken off, is the building where the famous Zahana was at that time, I too had a beer or a drink or something there when I was younger. Opposite the Zahana, not visible in the photo, is the location of the small park and the Ukrainian Greek-Catholic, later Orthodox church.

Magda Törös: When I was a child, it was called “Zsidó Street” (hungarian for Jewish Street).

Muzeul Maramuresan - Sighetu-Marmatiei

ICOP:

Transformarea oraşului.

ICOP:

The city transforming.

Berniczki Michy Mihai: Actualmente strada Traian, ulterior blocul cu magazinul „Pionerul” pe partea dreaptă.
Sergiu Ovidiu Luscalov: A început marea dărâmare a părții din dreapta a străzii „Deportaților” pentru a face loc cartierului nou de pe Traian! Încă rezistă pietrele cubice din pavajul străzii, un pavaj neted fără adâncituri în care apa de ploaie să formeze bălți! Clădirea din stânga imaginii există și astăzi, iar vizavi de ea se vede intrarea pe strada Vișeului, astăzi Basarabia! Toate clădirile de pe dreapta străzii, care se văd în imagine au fost demolate! În perioada anilor 50-60 în aceste clădiri cu curți largi trăiau, după ce au fost părăsite de locuitorii de naționalitate mozaică, familii în marea lor majoritate românești, mai sărace din punct de vedere social, care mai târziu au fost strămutate în blocurile nou construite sau în case de pe alte străzi! Era o stradă a atelierelor meșteșugărești, presărată din loc în loc cu mici magazine și depozite, iar pe-o distanță scurtă de câteva sute de metri se aflau două restaurante, unul numit „Zahana” în clădirea mai înaltă din dreapta intersecției străzii (care nu se vede) și celălalt în casa mai micuță ce se vede în plan îndepărtat! Clădirile nu erau prea vechi ca să fie demolate, dar necesitatea reînnoiri centrului vechi a condus la această situație, de-a fi demolate!

Lică Grad: Clădirile menționate s-sau dărâmat după anii 60, le țin minte de mic.

Sergiu Ovidiu Luscalov: Asta spuneam și eu, încă în anii 60 se locuia în ele!

Maria Ferenczy: Stânga, fostul restaurant Lacto Vegetarian, cinematograful Muncitoresc, iar în dreapta, fosta casă Ștețca și clădirea viitorului Zimbru...

Ticu Bogdan: Așa este. E Str. Traian, blocul cu Florăria Ana Tacaci, Banca Raiffeisen, magazinul Domo, magazinul Oblaza în locul fostului Pionerul, etc.

Adrian Benta: Magazinul Pionierul îl știu doar pe partea cealaltă, lângă fostul magazin de vopsele, detergenți, chimicale !

Adrian Benta: da, da, așa este. Locația originală era acolo, pe urmă la inaugurarea blocului de pe Traian s-a mutat în primul magazin din stânga cum stai cu fața către bloc. E magazinul de brânzeturi Oblaza acolo. Țin minte și cine a fost gestionar la Pionerul, era Pisti Rednic cu soția.

Maria Ferenczy: Fostul (magazin) Chimal nu-i pe fotografie, a fost chiar vis-a-vis cu străduța împărțitoare cu Bogdan Vodă.

Maria Ferenczy: Da, a mai fost un magazin Vopsele pe Bogdan Vodă și Pionierul lângă vopsele de acolo s-a mutat pe Traian.

Ticu Bogdan: dacă nu mă înșel la magazinul de vopsele la care faceți referire era șef d-l Nagy, un domn tare de treabă.

Maria Ferenczy: Da, Nagy Árpád, iar la chimicale gestionarul a fost Faa Jozsef, până la demolare.

Robert Zolopsuk, Îmi amintesc foarte bine că într-o dimineață când mergeam cu mama mea la școală prin fața clădirilor care nu mai există în fotografie, toți oamenii se uitau în curtea casei cu etaj. .Era o senzație mare la acea vreme deoarece a ars o parte din clădire, partea dinspre curte, iar în incendiu au murit mai mulți copii. Acest eveniment tragic a fost factorul declanșator al demolării acestor clădiri. Precis a existat un plan de "remodelare" a străzii, dar incendiul a fost motiv prielnic pentru conducerea de atunci a orașului să spună că totul este distrus, deteriorat și trebuie demolat...

David Lieberman, Cândva a fost și un depozit G.E.V.A.C.O.O.P. în această curte.

Berniczki Michy Mihai: Today's Traian Street, later that would be the building with the "Pionerul" shop on the right side.

Sergiu Ovidiu Luscalov: The start of the great demolition of the right side of "Deportees' Street" street to make way for the new district on Traian Street! The cubic stones of the street pavement still intact here, a smooth pavement with no dents where rainwater can form puddles. The building on the left of the picture still exists today, and opposite it you can see the entrance to Vișeuului Street, today Basarabiei! All the buildings on the right of the street here have been demolished! During the 50s and 60s these buildings with wide courtyards housed Jewish families, and later after they left they were replaced mostly by poor Romanian families, who were later moved to newly built residential buildings or houses on other streets! It was a street of craft workshops and among them small shops and warehouses, within a short distance of a few hundred metres there were two restaurants, one called "Zahana" in the taller building to the right of the street intersection (which you can't see here) and the other in the smaller house that you can see in the far shot! The buildings were not old enough need demolishing, but the need to renew old center led to this situation.

Lica Grad: The buildings mentioned here were demolished after the 60s, I remember them from my childhood.

Sergiu Ovidiu Luscalov: That's what I was saying, people were still living in them in the 60s.

Maria Ferenczy: On the left, the former Lacto Vegetarian restaurant, the Workers' Cinema, and on the right, the former Ștețca house and the future Zimbru building....

Ticu Bogdan: That's right. It's Traian Street, the block with the Ana Tacaci Florist, Raiffeisen Bank, Domo shop, Oblaza shop in the former Pionerul shop's space.

Adrian Benta: I only know the Pionierul shop when it was on the other side, next to the former store for paints and detergents and chemicals.

Adrian Benta: Yes, yes, that's right. The original location was there, then when the Traian block was inaugurated it moved to the first shop on the left when facing the building. It's the Oblaza cheese shop today. I also remember who was the manager at the Pionierul, it was Pisti Rednic with his wife.

Maria Ferenczy: The former Chemicals (store) is not on the photo, it was right across the street from the street with Bogdan Vodă Street.

Maria Ferenczy: Yes, there used to be a paint shop on Bogdan Vodă and the Pionierul next to it was moved on Traian Street.

Ticu Bogdan: If I'm not mistaken, the paint shop you are referring to was run by Mr Nagy, a very nice gentleman.

Maria Ferenczy: Yes, Nagy Árpád, and the manager of the chemicals shop was Faa Jozsef, until it was later demolished.

Robert Zolopcsuk, I remember very well one morning when I was walking with my mother to school, there were a lot of people looking into the courtyard in front of the buildings that no longer now. Everyone was looking into the courtyard of a one-story house. It was a big comotion at that time because part of the building had burned down, specifically the side facing the yard, and several children had died in the fire. This tragic event was a trigger for the demolition process of these buildings. Precisely there was a plan to "remodel" the

street, and the fire was a good reason for the then city government to say that everything was destroyed, damaged and had to be demolished...

David Lieberman, *There was once a G.E.V.A.C.O.O.P. warehouse in this yard.*

Muzeul Maramuresan - Sighetu-Marmatiei

ICOP:

Privind în istoria unui oraș, nu toate momentele din dezvoltarea lui sunt foarte atractive. Totuși, chiar și atunci se petrec povești irepetabile, împreună cu oameni, care să le țină minte.

ICOP:

Looking into the history of a town, not all moments in its development appear interesting at first. However, even then there are unique stories, and people that remember them.

Sergiu Ovidiu Luscalov: Când te uiți în trecut, vezi urâtul și frumosul lui, nimic de-a lungul timpului nu rămâne la fel, trăirile noastre sunt influențate de ceea ce vedem și în această fotografie vedem ceva ce nu ne-am fi dorit niciodată să fie în istoria orașului nostru! Strada „Deportaților” privită din josul ei, dinspre Reduta spre susul acestei artere de circulație, astăzi cu totul schimbată, de la pavajul cu pietre cubice, la clădirile din stânga imaginii dispărute pentru a da naștere unor clădiri noi (blocuri) și redenumită, strada Traian! Barierele din scânduri, desparte trecutul de prezent, istoria locului spune că pe această stradă, spre sfârșitul războiului a fost multă jale și tristețe, locuitorii ei, în afara voinței lor, au fost duși sub pază spre locuri străine din care puțini s-au m-ai reîntors. Parcă denumirea acelei străzi, primită după război, spune multe, și poveștile nu erau povești ci adevăruri crunte, suferite de oameni nevinovați! Nici nu vreau să-mi amintesc de această stradă, deși încă nu eram născut și nici venit în oraș, în acea perioadă de tristă amintire, ștersă din memoria unora sau auzite din povestiri a celor mai vârstnici, care au văzut cu ochii lor, crimele războiului! Cred că, astăzi ar trebui anual reamintit prin procesiuni memoria celor care au locuit pe această stradă! Unii dintre noi am mai prins-o, așa cum arăta în perioada interbelică și puțin după, era o stradă liniștită în care se mai auzea plânsetul trist ce răzbea dintre clădirile golate de niște „fiare umane” cărora nu le putem spune oameni!

Popsa Adrian: Se mai vede casa Domnului Ștețca, primul mandatar din oraș (bravo lui). Păcat de casă!

Ticu Bogdan: primul mandatar și dacă bine țin minte era unicul. Nu prea îndrăzneam cineva pe vremea aceea să fie altfel decât angajat la stat. Chiar multă lume îi admira curajul.

Sándor Süket: De la Zimbru încolo... munceau deținuții și acei oameni pedepsiți de la țară care nu voiau să fie colectiviști. Spre marea uimire a sighetenilor veterani, nu s-a găsit nimic valoros în timp ce aceste clădiri erau demolate. Paznicii de odinioară tac sau de mult au murit.

Zoli Iliesi: Această poză este una destul de veche, poza este făcută dinspre parcul central spre Complex. Se văd imobilele cu etaj, plus casele unde au locuit oameni pe aceea vreme. Acum în locul caselor sunt făcute blocuri care nu sunt cu nimic mai bune cum au fost casele. Se vede casa lui Ștețca, care cu Lumei de la Cămara au fost mandatar. Se vede bradul care a fost în părculețul de lângă biserica Greco-Catolică ucraineană. Toată strada era plină cu mici meșteșugari, comercianți etc!!!

Maria Ferenczy: Amintiri frumoase din copilăria noastră, nu amintiri povestite și colorate, Strada a avut farmecul ei natural, așa am crescut noi, generația care am avut de toate: educație, tinerețe, muncă, bucurii și cred că cei mai mulți suntem și fericiți.

Gicu Siman: Este strada pe care mergeam zilnic la școală (interzis absențele) . Până în clasa a VI-a eram la Pedagogică. Au fost zile și frumoase. Veneam de pe Str. 9 Mai.

Sergiu Ovidiu Luscalov: When you look into the past, you see the ugly along with the beautiful, nothing over time remains the same, our feelings are influenced by what we see and in this photo we see something that we never wanted to be part of our city's history. This is the "Deportees' Street" seen from Reduta, today completely changed, from the pavement with cubic stones, to the buildings on the left of the picture that disappeared to give rise to new buildings (blocks) and renamed to Traian Street. The plank barriers seen here, separate the past from the present, the history of the place says that on this street, towards the end of the war

there was much suffering and sadness, its inhabitants were taken under guard and against their will to foreign places from which few have ever returned. As the name of the street implies, and the stories were not just stories but harsh realities, suffered by innocent people! I don't even want to remember this street, even though I was not yet born and didn't live here; it's a sad memory, erased from the memory of some or heard from the stories of older people, who saw with their own eyes the crimes of war that took place. I think that today, we should annually remember through processions the memory of those who lived on this street! Some of us managed to see it, as it looked in the interbellic times and a little after, it was a quiet street where you could sometimes still hear the sad cries that came from the buildings emptied by those "beasts" that we cannot call people!

Popsa Adrian: *You can still see here the house of Mr. Şteţca, the first trustee in town (good for him). It's a shame about the house!*

Ticu Bogdan: *The first trustee and if I remember correctly he was the only one. At that time, no one dared to be anything other than a state employee. Many people even admired his courage.*

Sándor Süket: *From Zimbru onwards it's where prisoners and those punished countryside people who didn't want to be collectivists had to work. To the surprise of the veteran Sighet citizens, nothing of value was ever found while these buildings were being demolished. The caretakers from those times are either silent or long dead.*

Zoli Iliesi: *This picture is a rather old one, the picture is taken from the central park towards the Complex area. You can see the multi-storey buildings and the houses where people lived at that time. Now instead of the houses there are buildings which are not any better as the houses were. You can see Şteţca's house, him and Lumei from Camara were trustees. You can see the tree that used to stand in the little park next to the Ukrainian Greek-Catholic Church. The whole street was filled with small craftsmen, merchants, etc.*

Maria Ferenczy: *Beautiful memories of our childhood, colourful memories, the street had its natural charm, that's how we grew up, the generation that had everything: education, youth, jobs, joy and I think most of us are happy too.*

Gicu Siman: *This is the street on which I would go to school every day (no absences allowed). Until the 6th grade I was at Pedagogic School. Those were good days. I used to come from 9 Mai Street.*

Muzeul Maramuresan - Sighetu-Marmatiei

Ticu Bogdan: Se pare că a fost vorba de înmormântarea unei persoane importante sau posibil de ziua armatei 25 Octombrie, recunosc pe d-nii colonei Ciobanu și Rotundu pe atunci comandanții unităților de grăniceri pază și instrucție.

Danciu Adrian: de la dreapta la stânga, a treia persoană e tata, apoi dl. Zagorszki. Mai recunosc pe dl. Roman, primul secretar.

Adrian Pop: Complexul ZIMBRUL, locul cu cele mai bune prăjituri, mai ales Indiana. După înghețata de la Turcu, tot la Zimbrul era cea mai bună, servită în acele cupe de inox.

Ghiță Marginean: Îl văd în fotografie pe lt.col. Rotundu și Ciobanu. Dumnezeu să-i odihnească ! Fotografia este făcută până în 1981.

Basile Mois: A fost înmormântarea colonelului de securitate Bank Iosif, dacă nu mă înșel, s-ar putea.

Ticu Bogdan: posibil, să fi făcut o tură de centru oare? Nu se vede fanfara. Poate era cu mult înaintea lor.

Julia-Sandra Virsta: se vede o coroană cu flori mai în spatele coloanei.

Ticu Bogdan: am observat, putea să fie o depunere de coroane de ziua armatei sau cum s-a menționat să fi fost înmormântarea d-lui Bank, tatăl lui Gyuri Bank, dacă îți mai aduci aminte de el.

Maria Ferenczy: Bank Alexandru.

Sergiu Ovidiu Luscalov: După 1975, clădirea renovată a Complexului comercial al cooperației, Zimbrul" prin fața căreia încolonată trece conducerea și reprezentanții armatei din oras: col Rotundu-grăniceri, activiștii de partid, Fanatan, Ulici, Zagorski, Calogherato, col. Moș-GP, col. Ciobanu-grăniceri, comandantul garnizoanei! În rândul trei, Sandu Tiplea, de la cultură! Este un marș, cred, spre monumentul orașului sovietic sau la o procesiune, că prea erau triști! Pe fațada Zimbrului era greșită arborarea drapelului, de regulă se făcea alternativ, cu Tricolorul urmat de steagul roșu al partidului, iar aici se văd două drapele Tricolore, fără cel al partidului! Cred că era în octombrie, zi de toamnă și de sărbătoare a armatei române! Dacă greșesc, mii de scuze!

Anută Anna: O poză de acum cum arată zona în com(unism). Se vede cum pe atunci era var destul și ce-i care lucrau la urbana nu-l ciubucăreau pe tot, mai și văruiau pereți din când în când ! Măcar zona centrală ...Să arate bine la festivități măcar, căci atunci fotografiile erau doar alb negru.

Anută Anna: Din ce ani era fotografie, chiar 81 ? Vă închipuiți ce repede au ridicat toate acele blocuri, acolo eu aveam un an și erau case ,și eu știu blocurile acolo nu știu când au fost case. Și astea de pe urmă gunoaie... de 20 de ani tot îi flux și reflux, cu 2 blocuri la Făget.

Adela Moldovan: În anul 1981 nu erau case, erau blocuri... Fotografia este făcută înainte de anii 80.

Ticu Bogdan: It seems to be the funeral of an important person or possibly the 25th October army day, I recognize colonels Ciobanu and Rotundu, then commanders of the guard and training units.

Danciu Adrian: From right to left, the third person is my father, after him Mr. Zagorszki. I also recognise Mr Roman, the first secretary.

Adrian Pop: ZIMBRUL, the place with the best cakes, especially "Indiana". Besides Turcu's ice cream, Zimbru's ice-cream was the best, served in those stainless steel cups.

Ghiță Marginean: *I see in the photo Lt. Col. Rotundu and Ciobanu. God rest them! The photo was taken in 1981.*

Vasile Mois: *It was the funeral of security colonel Bank Iosif, if I'm not mistaken, it might have been.*

Ticu Bogdan: *Possibly, maybe they did a tour of the city centre? You can't see the marching band. Maybe it was in front of them.*

Julia-Sandra Virsta: *you can see a wreath with flowers further back.*

Ticu Bogdan: *I noticed, it could also have been a wreath-laying on Army's Day or as mentioned it could have been the funeral of Mr. Bank, Gyuri Bank's father, if you remember him.*

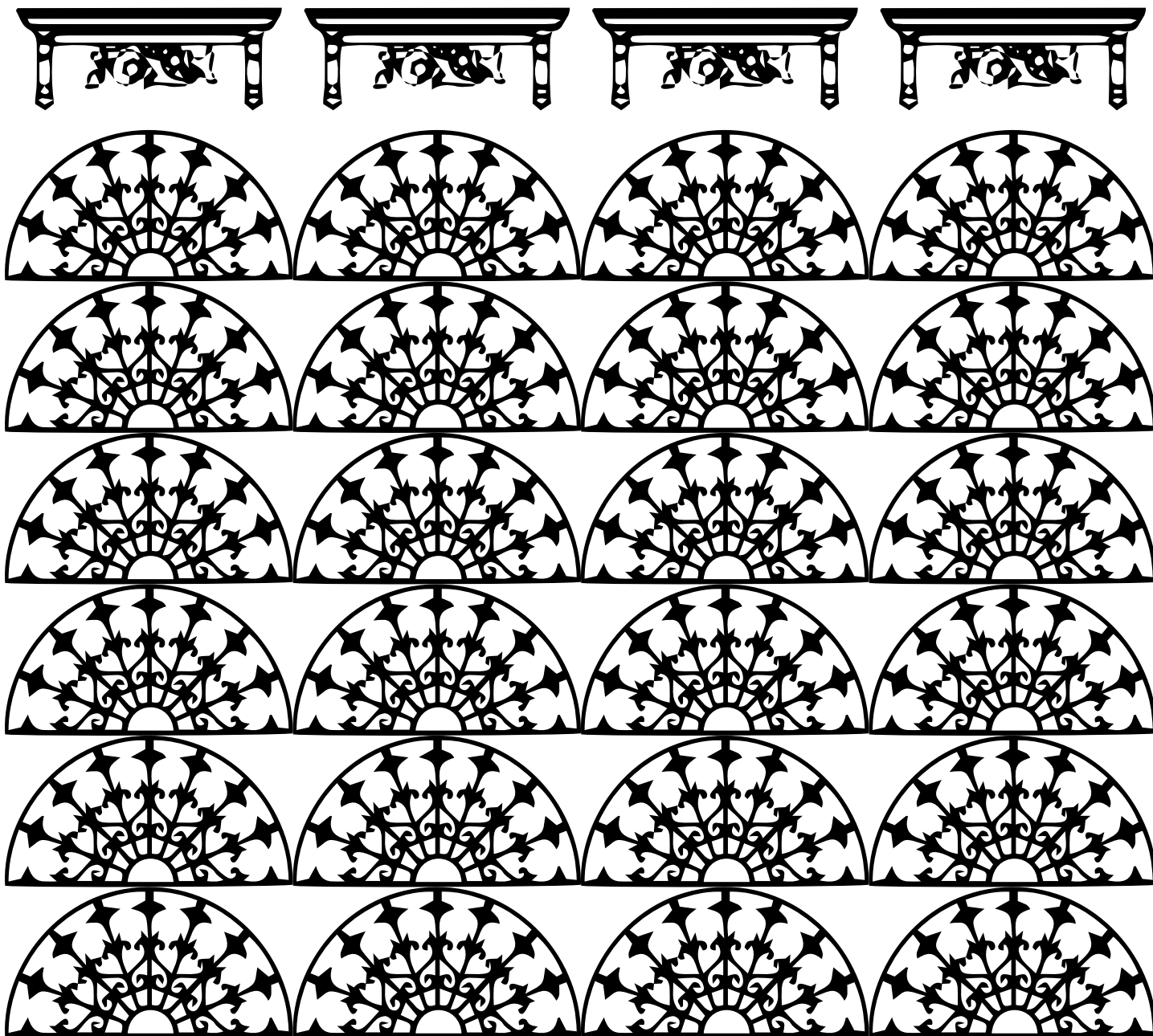
Maria Ferenczy: *Alexandru Bank.*

Sergiu Ovidiu Luscalov: *After 1975, the renovated building of the cooperative's commercial complex, "Zimbrul", where the town leadership and the representatives of the army were passing by: colonel Rotundu, party activists, Fanatan, Ulici, Zagorski, Calogherato, colonel Moș-GP, colonel Ciobanu, garrison commander! In the third row, Sandu Tiplea, from culture center! It's a march, I think, to the Soviet monument to a procession, they seem too sad! On side of the Zimbru building, the flags are wrongly displayed, as a rule they should have had the Romanian flag followed by the red flag of the party, and here you can see two Romanian flags, without the party flag. I think it was in October, an autumn day and a celebration of the Romanian army. If I'm wrong I appoligise.*

Anuță Anna: *A photo how the area looked during communism. You can see how there was plenty of lime back then and the people who worked on the urban development didn't just steal it and sell it for personal profit, they actually painted the walls from time to time! At least the central area was meant to look good during the festivities, because back then the photos were only black and white.*

Anuță Anna: *What year was the photo from, 81? Can you imagine how fast they built all those buildings, I was 1 year old and there were still houses there, and I know I can barely remember those old houses there. These later buildings are all garbage... for 20 years they've been busy with 2 buildings at the Făget area.*

Adela Moldovan: *In 1981 there were no houses, there were residential buildings... The photo must have been taken before the 80s.*

ICOP:

O imagine mai cunoscută, reprezentativă pentru un colț din istoria orașului nostru
(Credit foto: Colecția Müller)

ICOP:

A more familiar picture, it depicts a part of our town's history.
(Photo credit: The Müller Collection)

Gabriel Cociuba: Chagal.....

Sergiu Ovidiu Luscalov: Au trecut zeci și sute de ani peste ea, din dreapta ei încet-încet „vecinele” de construcție au dispărut, rămânând doar ea în picioare, modificată la interior și fațadă, ca să ne spună povestea acestei străzi, în parte dispărută în iureșul noilor construcții! Această clădire, cu mici magazine și o bancă de unde maramureșeanul să scoată bani ca să-i aibă de cheltuială în piața-târg din vecinătatea ei! Astăzi o cunoaștem sub numele de „Zimbrul”, clădire ce a revenit, după ce a fost restaurant și hotel, la activitățile de dinaintea renovării, comerț și tranzacții financiare! Imaginea ei este surprinsă într-o zi de târg, când maramureșeanul de la țară, a venit la „oraș” să cumpere sau să vândă din produsele avute în propria sa ogradă! Fotografia ne readuce în memorie portul și îmbrăcămintea folosită în anii sec. 19-20, așa cum era pe-atunci, purtată de oamenii locului sau veniți din împrejurimile orașului cu diferite treburi! Păcat că acestei clădiri spațioase, nu i s-a dat altă destinație, ea fiind încă o amintire frumoasă a trecutului pe care anii trecuți peste ea, nu a doborât-o, fiind trainică și astăzi!

Dorina Cobzac: Când eram mică ziceam la părinți să mergem la ușile negre în colț era Negrea căci făcea foto. Câtă nostalgie!

Anna Gruber: Foarte frumoasă poza... portul maramureșean adevărat... cu zadie în dungii... și traistă cu pătrățele...

In search of the lost city. Sighet - people, places, stories: A more familiar picture, it depicts a part of our town's history. Photo credit: The Müller Collection

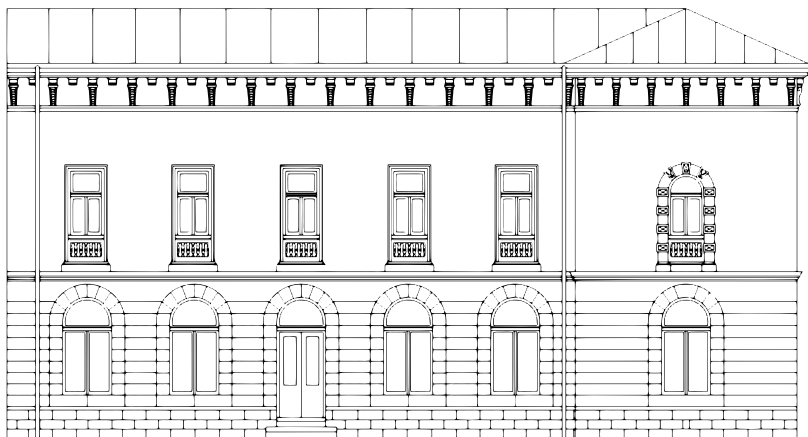
Gabriel Cociuba: Chagal.....

Sergiu Ovidiu Luscalov: Tens and hundreds of years have passed this building, from its right side slowly and slowly its neighboring buildings have disappeared, leaving only the last one standing with modified interiors and facade, ready to tell us the story of this street, partly lost in the rush of new constructions. This building had small shops and a bank from which the people of Maramureș could take out money to spend in the market-fair next door! Today we know it as the "Zimbrul", a building which, after having been a restaurant and a hotel, has returned to its former activities, commerce and financial transactions. Its image is captured on a trade day, when the Maramureș traders from the countryside came to town to buy or sell products from their own gardens. The photo reminds us of the clothing used during the 19th - 20th century, worn by local people or people who came from the surrounding villages for various jobs. Too bad that this building was never given a more deserving purpose, it is still a beautiful memory of the past, the years passed over it but they did not bring it down, it's still standing today!

Dorina Cobzac: When I was little I used to tell my parents to go to the place with the black doors on the corner; the were black because photos were being taken. How nostalgic!

Anna Gruber: Very nice picture....the real Maramureș fashion... with striped "zadie" ... and a square bag...

ICOP:

Transformările orașului nostru au avut ca țintă, uneori, doar colțuri sau părți dintr-o clădire care a fost totuși păstrată. Din fericire.

ICOP:

The rebuilding of our city have sometimes only targeted parts of buildings, that's why sometimes certain corners have been preserved. Fortunately.

Ioan Onisa: Unde este ?

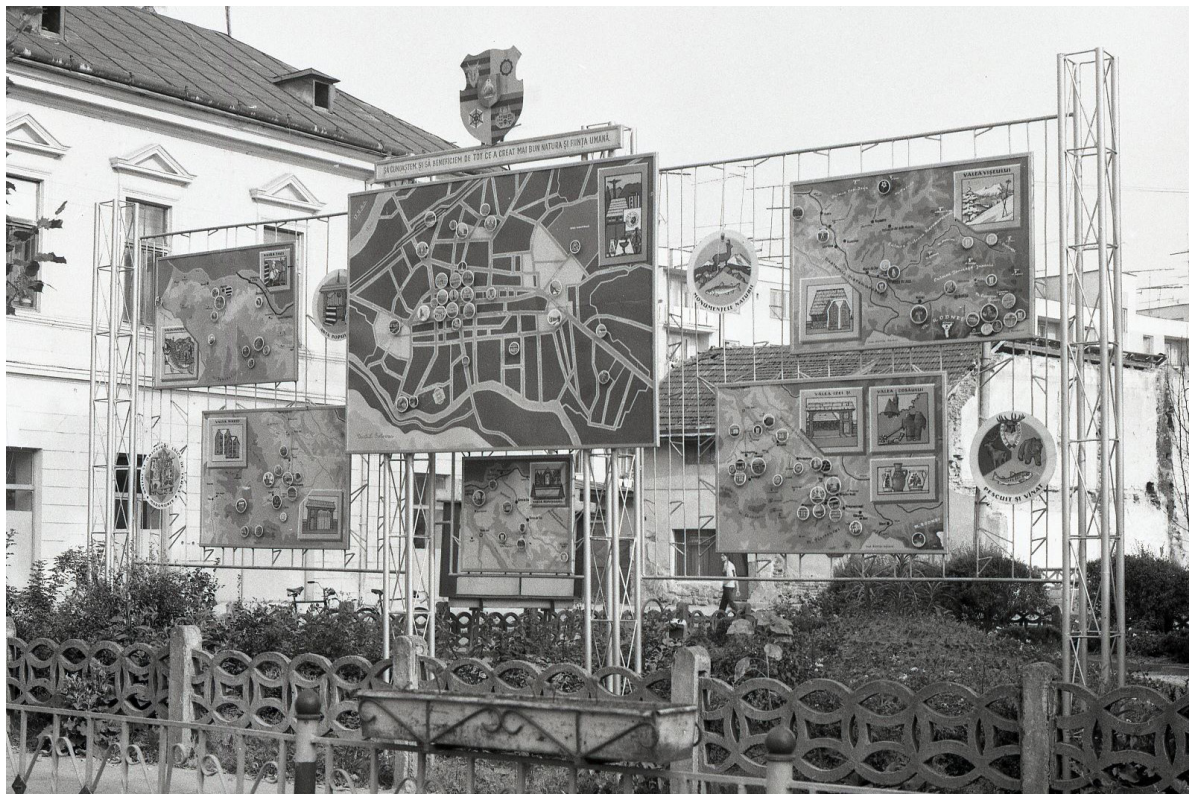
În căutarea orașului pierdut. Sighet - oameni, locuri, povești: Ioan Onisa, vis-a-vis de Excelent, Banca Raiffeisen...

Sergiu Ovidiu Luscalov: Cred că este clădirea în care a funcționat localul „Lacto-vegetarian” și renovată își duce traiul și astăzi! Nu-mi prea amintesc de perioada când birtul din ea purta denumirea, „Viseu”, cred că eram de vârstă mică ca să-l frecventez! Cu siguranță, birtul era pe măsura buzunarului sigheteanului care se afla cu treburi pe această stradă, mărginită cu mici magazine și ateliere meșteșugărești, cu depozite și localuri unde se servea alcool și mâncăruri obișnuite a fi servite în graba consumatorului! Cred că acest birt, avea și clienți, era aproape de centrul orașului, era un vad comercial și arăta frumos! Mă frapează faptul că nu-mi amintesc ce era la etaj, balcon sau terasă că acel grilaj din fier forjat încearcă să ne spună ceva! Clădirea era trainică, se preta la arhitectura clădirii din lateralul ei cunoscută sub numele de „Reduta” ! O clădire, care dacă ar putea să vorbească ar spune multe despre istoria locului, pe unde au trecut mulți oameni care astăzi sunt doar amintiri și nu ne mai pot povesti despre acest imobil locuit și-atunci și-acum! Renovarea clădirilor vechi, nepăstrând inițialul construcției a văduvit orașul de parte din frumusețile lui, mai ales în această zonă centrală, des circulată!

Ioan Onisa: *Where is this?*

In search of the lost city. Sighet - people, places, stories: *Ioan Onisa, across the street from today's "Excelent" and Raiffeisen Bank.*

Sergiu Ovidiu Luscalov: *I think it's the building where the "Lacto-vegetarian" restaurant used to be and, it has been renovated and still stands today! I don't really remember the time when the pub inside was called "Viseu", I think I might have been too young to go there! Surely, the tavern services were priced according to the deeper pockets of the average Sighetean that had business on this street, it was surrounded by small shops and craft workshops, with warehouses and places where alcohol and food were quickly served to consumers in a hurry! I think this tavern, was close to the town centre on a shopping street and looked very presentable! I regret that I can't remember what was upstairs, that balcony or terrace with the iron grill is trying to tell us something! The building was sturdy, it lent itself to the architecture of the building next to it known as "Reduta". If that building could speak it would tell us a lot about the history of the place, where many people passed through who today are only memories and can no longer tell us about this area. This renovation of old buildings that does not preserve the original look, has robbed the city of its beauty, especially in this central and much traveled area.*

ICOP:

Mai ține minte cineva locul ăsta? În spatele lui, peste drum, se vede ultima casă înainte de demolare, pe fundal - blocurile din noul cartier.

ICOP:

Does anyone still remember this place? Behind it, across the road, you can see the last house before demolition, in the background you can see the buildings of the newly established neighborhood.

Jana Maria: Cred că e panoul de pe gardul Bisericii Ucrainene, în fața magazinului alimentar zis a lui Prodan, în spate cred, că se începea construirea cartierului Traian. Pe panou sunt străzile, e o hartă urbanistică din aceea perioadă!

Zoli Iliesi: Acest panou, de pe poza amplasată pe gardul părculețului de lângă biserica ucraineană. Acest panou indică așezarea geografică a orașului nostru, râurile, Dealurile Doboieșului, Dealurile Solovanului și înălțimile vârfurilor, denumirea străzilor, amplasarea fabricilor etc. Era benefică deoarece orice străin se putea ghida de pe acest panou!!!

Sergiu Ovidiu Luscalov: Oglinda Sighetului, harta cu punctele cele mai importante din oraș lucrare de, artă" comunistă amplasată în părculețul din imediata apropiere a bisericii ucrainene și aproximativ aproape vizavi de Primărie și comitetul municipal PCR! Așa se vedea panourile cu publicitate, mari, cu mult fier, executate fără gust artistic, doar să atragă priviri!

Lucian Lucian: mi-aș dori înapoi regimul comunist! Atunci era ordine și disciplină, se construia, se producea, se muncea, se învăța, respectul și cuvântul dat erau ordine de lege! Am avut și eu visuri capitaliste pro occidentale dar m-am convins până peste cap ce înseamnă capitalismul hoție, corupție, muncă plătită în bătaie de joc, golănie, dezordine, nesiguranță, neînvățătură în școli și totală indisciplină cu profesori batjocoriți de elevi și amenințați de părinți, droguri, prostituție, trădare de țară de la cel mai înalt nivel, industrie și agricultură distruse, păduri tăiate și vândute străinilor în special austriecilor, practic am devenit o colonie! Toate astea înseamnă capitalism occidental pe care l-am vrut toți acum îl avem din plin!

Jana Maria: I think it's the sign on the fence of the Ukrainian Church, in front of Prodan's grocery store, behind it I think the construction of the Traian neighborhood was starting. That panel shows the streets, it's a city map from that period.

Zoli Iliesi: The panel from the photo on the fence of the little park next to the Ukrainian church. This panel shows the geographical location of our town, the rivers, the Doboieș Hills, the Solovan Hills and the heights of their peaks, the names of the streets, the location of the factories, etc. It was a useful guide for anyone new in town.

Sergiu Ovidiu Luscalov: The mirror of Sighet, the map with the most important landmarks, a communist work of "art" located in the small park next to the Ukrainian church and opposite the Town Hall and the Municipal Committee of the Communist Party! This is how the large iron-bound advertising billboards looked, created without any artistic taste, their only purpose was to be visible.

Lucian Lucian: I would like the communist regime back! Back then there was order and discipline, there was building, producing, working, learning, respect was law! I too had pro-Western capitalist dreams, but I became convinced what capitalism actually meant: thievery, corruption, hard work paid with mockery, embezzlement, disorder, insecurity, lesser education in schools and lack of discipline, teachers mocked by pupils and threatened by parents, drugs, prostitution, betrayal of the country's interests at the highest level, industry and agriculture destroyed, forests cut down and sold to foreigners, especially Austrians, we practically became a colony! All of this is the western capitalism which we all wanted and now we have it in full!

ICOP:

Continuăm cu această parte nu tocmai frumoasă a transformărilor orașelului nostru. Fotografiatul putea crea probleme mari cu anumite instituții ale statului, mulțumim domnului Ioan Grad pentru ajutorul oferit în înțelegerea acestei perioade.

ICOP:

Next we have this not so nice part of the transformation of our little town. The photograph could have created considerable trouble with some state institutions, thanks to Mr. Ioan Grad for helping us better understand this period.

Lucian Lucian: Începutul construirii cartierului de pe strada Basarabiei, pe atunci se numea strada Vișeului! Pe cealaltă parte a străzii se vede sinagoga! Poza e de la sfârșitul anilor 70 începutul anilor 80!

Sergiu Ovidiu Luscalov: Parte din strada Vișeului, astăzi Basarabiei, a căzut în „mica demolare"! În plan îndepărtat se vede sinagoga evreiască, unde în vecinătatea ei au mai rămas în picioare câteva case care încă rezistă și astăzi! Pe locul acesta pustiit în iureșul demolărilor s-au construit blocurile de astăzi din cartierul Traian, blocuri destul de frumoase ca aspect și confort locuibil, blocuri cu intensă activitate comercială la parterul clădirilor, respectând tradiția acestor locații care au constituit un vad comercial important al orașului! Casele mai mici de pe această stradă au lăsat locul pentru construcția noilor clădiri de tip bloc, care au la parter magazine, dând naștere unei zone destul de frumoasă, circulată intens și astăzi!

Emil Bercezi: Fiind un puternic vad comercial, locuit în majoritate de evrei, în timpul demolărilor s-au născut diferite legende, că s-ar fi găsit mici comori, mai ales că într-o anumită măsură, la lucrări au participat deținuți, zona fiind sub control strict, adâncind misterul poveștilor care se răsufală. O fi fost și propagandă a vremurilor. Majoritatea clădirilor rămase de la proprietari evrei au fost naționalizate și închiriate populației din noul val al socialismului. Se recunoșteau ușor, având eticheta E.G.C.L.(I.G.O.) gospodărirea orașului, care administrau spre închiriere aceste clădiri.

Lucian Lucian: E.G.C.L. se ocupa cu mai multe, și cu închirierea locuințelor naționalizate și cu gospodărirea orașului, amenajarea parcurilor și spațiilor verzi de pe aleile blocurilor în colaborare cu asociațiile de locatari, cu salubritatea, cu transportul local de călători (autobuze) până în 1980, când acestea au fost preluate de I.J.T.L. Baia Mare, dar au revenit la E.G.C.L. după 1989, cu canalizarea și distribuția apei potabile și cu termoficarea! Din E.G.C.L. s-au format societățile de azi URBANA, HERODOT, MARA NORD, ACATERM (dispărut) în loc a venit VITAL Baia Mare ca distribuitor al apei potabile și întreținerea canalizării!

Sergiu Ovidiu Luscalov: În completare, cu activități nementionate; pompe funebre, coșerit, reparații curente la casele I.G.O., taximetre, instalații de apă și canal și întreținerea lor, tâmplărie și geamuri pentru locuințe, stație de betoane pentru populație, desfacere materiale recuperate din demolări, etc.

Lucian Lucian: bine, de taximetrie am uitat, de instalații de apă am pomenit am spus de distribuția apei, a canalizării și a încălzirii, sigur că ei gestionau și instalațiile da și coșeritul tot la ei era, stația de betoane din câte știu era a T.C.M-ului (Trustul de Construcții Montaj) cei care au construit blocurile, asta era altă întreprindere, nu E.G.C.L.!

Sergiu Ovidiu Luscalov: I.G.O. avea propria stație de betoane din cadrul secției de construcții și reparații curente!

Robert Zolopcsuk: Unde se vede fundația blocului a fost sinagoga veche sefardă cunoscută ca și sinagoga Kahan, a doua sinagoga construită în oraș Rețin foarte bine, mama mea m-a dus să văd interiorul sinagogii până mai exista. În interior pereții au fost pictați, cu draperii mov cu franjuri aurii, legați cu sfoară aurie. Rețin bine compartimentarea sinagogii, încăperile și unele de dimensiuni interesante, scările care duceau la etaj. Ce m-a uimit ca si copil, miile de cărți adunate din sinagogile din toate satele de lângă oraș Aceste cărți au fost distruse de buldozerele care au nivelat terenul. Parcă și acum văd în fața ochilor, ca peste câteva zile nu a mai fost sinagoga și pământul era plin cu cărți sfărmate și pagini și suluri rupte pe care le sufla vântul. A fost una dintre

cele mai mari distrugerii culturale din Sighet, fiind distrusă o mare parte din cultura iudaică a orașului și județului.

Zoli Iliesi: Str. Vișeului cum s-a numit înainte, și actuala Str Basarabiei. Se vede Sinagoga actuală, cealaltă Sinagogă aproape vizavi cu sinagoga actuală. Țin minte că lângă Sinagoga demolată, în curte era și un abator unde evreii duceau găinile la tăiat. Sakter-ul, când tăia găina cu un brici foarte ascuțit nu făcea decât o singură tăietură pe gâtul găinii, dacă trebuia să mai facă o tăietură, evreii nu mai mâncau găina, ziceau ca nu e coșer. În general, Str. Evreiască și a Vișeului erau un vad comercial cu micile magazine și ateliere meșteșugărești!

Lucian Lucian: *The beginning of the construction for the Basarabiei Street, then called Vișeului Street. On the other side of the street you can see the synagogue. The picture is from the late 70s early 80s.*

Sergiu Ovidiu Luscalov: *Part of Vișeului Street, today Basarabiei Street, fell victim to the "small demolition"! In the distance you can see the Jewish synagogue and next to it a few houses that are still standing today. On this place flattened by demolition frenzy, the buildings of today's Traian Street were built quite nicely in terms of appearance and living comfort, there was intense commercial activity on the ground floor of the buildings, in a way respecting the tradition of these locations that were an important commercial area of the city. The smaller houses on this street gave way to the construction of new residential buildings with shops on the ground floor, giving rise to a rather beautiful area that is still heavily trafficked today.*

Emil Berczi: *Being a strong commercial area inhabited mostly by Jews, during the demolition various legends were born, about how small treasures were found, the fact that prisoners participated in the works and that the area was under strict control, fueled mystery of the stories. It may also have been propaganda of those times. Most of the remaining buildings from the Jewish owners were nationalized and rented out to the population in the new wave of socialism. They were easily recognizable, having the label E.G.C.L.(I.G.O.) the institution managed the renting of these buildings.*

Lucian Lucian: *The E.G.C.L. was in charge of many things including renting out nationalised housing and city management, landscaping parks and green spaces along the alleys of the blocks in collaboration with the residents' associations, sanitation, local passenger transport (buses) until 1980, when they were taken over by the I.J.T.L. Baia Mare; it returned to the E.G.C.L. after 1989, sewage and drinking water distribution and heating. E.G.C.L. later split into today's companies known as URBANA, HERODOT, MARA NORD, ACATERM which would later turn into VITAL Baia Mare as distributor of drinking water and sewerage maintenance!*

Sergiu Ovidiu Luscalov: *Other activities they were responsible for were: funeral services, chimney sweeping, maintenance of I.G.O. houses, taxi services, water and sewage installations and their maintenance, carpentry and windows for housing, concrete services for the population, disposal of materials recovered from demolitions, etc.*

Lucian Lucian: *Well, I forgot to mention the taxi services, but I did mention water installations, I said water distribution, sewerage and heating, of course they also managed the installations, but the chimney sweeping was also theirs. the concrete services. as far as I know. belonged to T.C.M. (Trustul de Constructii Montai) who*

built the buildings, that was another institution, not E.G.C.L..

Sergiu Ovidiu Luscalov: *I.G.O. had their own concrete services within the construction and maintenance section.*

Robert Zolopcsuk: *Where you can see the foundation of the building was the location of the old Sephardic synagogue known as the Kahan synagogue, the second synagogue built in the city, I remember very well how my mother took me to see the inside of the synagogue while it was still standing. Inside the walls were painted, with purple curtains with gold fringe, tied with gold string. I still remember the partitioning of the synagogue, some of the rooms had interesting sizes and the stairs leading upstairs. What amazed me as a child were the thousands of books collected from the synagogues in all the neighboring villages. These books were destroyed by the bulldozers that were leveling the ground. I can still remember seeing before my eyes that a few days later there was no synagogue anymore and the ground was full of shattered books and torn pages and scrolls some of which were blowing in the wind. It was one of the greatest cultural destructions in Sighet, a great part of this city's and this country's Jewish culture was lost.*

Zoli Iliesi: *Vișeului Street as it was called before, today it's Basarabiei Street. You can see the today's Synagogue, the other Synagogue is across the street from it. I remember that next to the demolished Synagogue, in the courtyard there used to be a slaughterhouse where the Jews would take chicken to slaughter. The Sakter, with a very sharp razor could only make one cut on the neck of the hen, if another cut was needed the Jews would not eat the hen as it was not a kosher. In general, Jewish Street and Vișeului Street were shopping streets with small shops and craft workshops.*

ICOP:

O stradă care urmează a fi transformată, o ultimă imagine pentru care aducem mulțumiri domnului Barta Dumitru.

ICOP:

A street that is about to change forever, this is the last photo of it for which we thank Mr Barta Dumitru.

Magda Tőrös: Nu recunosc locul, știe cineva ce stradă ?

Robert Zolopcsuk: Strada Basarabiei de astăzi.

Slujeru Gvaller Tunde: Str. Vișeului.

Andrei Mihai Tatár: Vizavi, sediul evreilor și biserica.

Sándor Süket: A valamikor szép éveket megélt sakteráj (sakteréj), ahol a majorságot vágják. Ennek az utca sarkán a város felé részén, ott szokott állni egy két konflis vagy fiáker. A konflis egylovas fogatú, kétszemélyes utas ülésel, amelyet harmonikaszerű ernyővel szereltek fel. Apropos taxi Az is volt, a katolikus templom előtti kis utcában, ha minden igaz egy Pobeda szovjet autótípus meg egy Warszawa (varsava) egy lengyel autómárka.

Magda Tőrös: 70 éves vagyok szinte 50 éve elkerültem hazulról. A fiáker nem ismeretlen az egyik taxis Biro volt a szomszédunk Bruckstein Fredivel jártam zsinagogában ,temetésekre amikor a sakter már nem volt a nagymamája Cikk neni apammal vagatta le a majorságot. Koszonom sokan nem tudják én sem ismertem fel pedig meg jártam is ott nem egyszer .

Nistor Margareta-Maria: A szomszédnenivel jártam ide -sakterhez, a következő hazban lakot egy fagyaltos ha jól emlékszem vissza Galacrol jött.

Magda Tőrös: a torok fagyaltos Szalla bacsikent mutatta be apam. A masikat Juhasz bacsikent annak a pipacukorkaira emlékszem a fagyú izere már nem.

Nistor Margareta-Maria: Igen ismertem Szallabacsit o a tuzoltosag mellett Juhaszbacsi a mostani ukran parokia kapujanal arult .Akirol én irtam nem idevalosiak voltak a ferfinak a szajanal volt egyforradas.

Sergiu Ovidiu Luscalov: Amintiri de pe strada Vișeului, astăzi Basarabiei! Au dispărut casele de pe stânga și dreapta intrării în stradă si odată cu ele și sinagoga din prim-planul imaginii! Casele nu erau grandioase, erau pe măsura celor care le ocupau, meșteșugari și comercianți, în mare parte populație de etnie evreiască! Cred că în casa joasă din partea dreaptă a străzii am fost, vizitându-i incinta ce avea o curte sărăcăcioasă, iar în partea din spate locuia un prieten de-al meu, B.A. era prin începutul anilor 60!

Iuliana Mois: Acum cartierul Traian, au mai rămas casele de pe colt la ieșire în stradă!

Robert Zolopcsuk: Strada a fost una dintre cele mai renumite din Sighet. Se poate vedea că a fost realizată pe baza unui plan de sistematizare, clădirile având un aliniament drept, mai rar întâlnit în oraș. La 1885-1886 se construiește sinagoga sefardă din imagine și imediat sunt ridicate imobile în jurul ei, locația având un statut înalt în rândul locuitorilor evrei .La timpul construcției aceste case ridicate din piatră au fost foarte frumoase și au reflectat o perioadă valoroasă din istoria arhitecturii din localitate. Este frumos pavajul străzii și bordura de piatră a trotuarelor, chiar și așa în totală distrugere se vede ordine ...

Maria Ferenczy: A megmaradt házban volt a Juliska néni zöldséges,nagyon szeretünk hozzá járni vásárolni.

Sándor Süket: Pe vremuri a fost Kocsis utca, apoi a fost botezată de către șleacta comunistă strada Vișeului (departe de văile Vișeului), după care au venit la putere cei ce vor să șteargă tot ce a fost odată adevăratul Máramarossziget (Sighetu-Marmației) și strada a fost rebotezată strada Basarabiei, nume care nu are nimic comun cu fosta stradă a birjarilor.

Magda Tőrös: *I don't recognize the place, does anyone know which street this is?*

Robert Zolopcsuk: *Today's Basarabiei Street.*

Slujeru Gavaller Tunde: *Vişeuului Street.*

Andrei Mihai Tatár: *Opposite the Jewish headquarters and their church.*

Sándor Süket: *The sakteráj (sakteréj), the slaughterhouse. On the corner of this street, in the part towards the town, there used to stand two conflis or fiáker. The conflis is a single-horse carriage with two passenger seats fitted with an accordion-like umbrella. Speaking of taxis there were also, in the little street in front of the Catholic Church, a Pobeda Soviet car and a Warszawa (varsava) a Polish car brand.*

Magda Tőrös: *I'm 70 years old, I've been away from home for almost 50 years. One of the taxi drivers was Biro, our neighbour, I used to go to funerals with Fredi Bruckstein when he was no longer with his grandmother. I'm sorry, many of you don't know, I didn't recognize him either, even though I've been there more than once.*

Nistor Margareta-Maria: *I came here with my sister, and there was an ice-cream parlour in the next house, if I remember correctly, back from Galacro.*

Magda Tőrös: *My father introduced me to the ice-cream maker Szalla Bacsiken. I remember the other ones were made by Juhasz Bacsikent and I remember the peppercorns of that one, but not the ice cream thing.*

Nistor Margareta-Maria: *Yes, I knew Szallabacsi, he was next to the tuzoltosag Juhaszbacsi the current Ukrainian Parish. The people I wrote about were not from here, they were in the same village as the ferfi.*

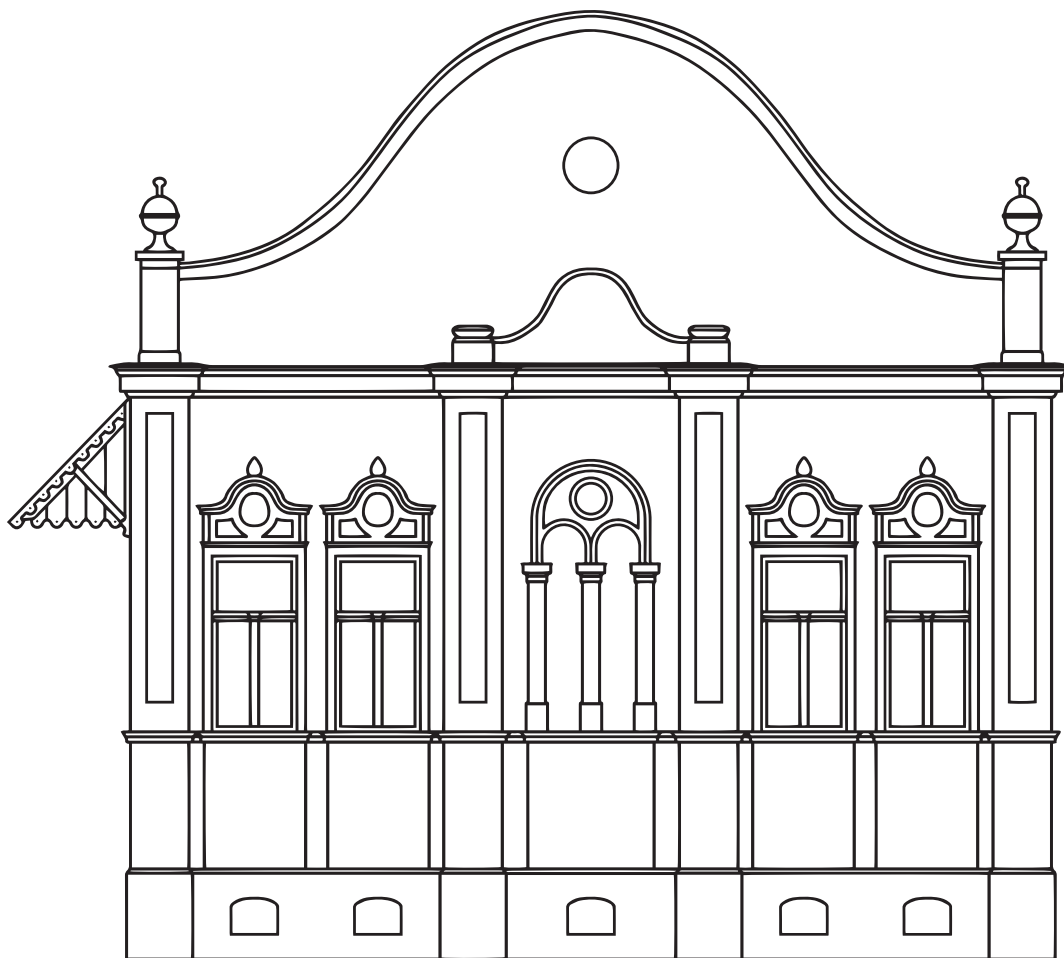
Sergiu Ovidiu Luscalov: *Memories from Vişeuului Street, today Basarabiei! Gone are the houses on the left and right of the street entrance along with the synagogue in the foreground! The houses were not grandiose, they matched their inhabitants which were craftsmen and merchants, mostly Jewish. I think I was once inside that short house on the right side of the street, it had a shabby courtyard, behind it lived a friend of mine, B.A. this was in the early 60's.*

Iuliana Mois: *Now the Traian neighborhood, the houses on the corner at the street exit still stand today.*

Robert Zolopcsuk: *The street was one of more famous ones in Sighet. It's clear that they were built according to a systematization plan, the buildings are all aligned, which is rare in the city. The Sephardic synagogue in the picture was built in 1885-1886 and other buildings were erected around it, the location being held at a high status among the Jewish citizens. When they were new these stone-built houses were very beautiful and reflected an important period in the architectural history of this town. The street's pavement and the stone curbing of the sidewalks are beautiful, even here in the picture when they were being destroyed, you can still see their orderliness.*

Maria Ferenczy: *The remaining house belonged to the greengrocer Aunt Gretel, we really liked to go there to shop.*

Sándor Süket: *It used to be known as Kocsis utca (Coach driver's Street), then it was named Vişeuului Street (far from the Vişeu valleys) by the communist clique, then those who'd want to erase everything that once was the real Máratulmarossziget (Sighetu-Marmaţiei) came to power and the street was renamed Basarabiei Street, a name that has nothing to do with the former street of the "coach drivers".*

Sergiu Ovidiu Luscalov: Sediul I.G.O., aici am lucrat în perioada 72-75, aveam biroul la etaj, acolo unde este geamul deschis! Aici mi-am cunoscut viitoarea soție, aici am muncit cu drag, deși eram tânăr, de-abia venit din armată; această întreprindere m-a ajutat să-mi găsesc un rost în viață. Despre această clădire, astăzi retrocedată, am numai amintiri frumoase, mi-a fost deschizător de drumuri în câmpul muncii, când trec pe lângă ea simt o emoție și totodată o părere de rău, că deși renovată zace nefolosită la etaj!

Constantin Farte: Cu părere de rău, mie această clădire îmi aduce aminte de un episod nefast din tinerețe. Într-una din vacanțele de vară 70-71 am lucrat ca zilier în construcții angajat la acest I.G.O. Muncă grea, încărcat camioane cu nisip, la lopată, pe malul Izei, degajat moloz de la demolări, tot cu lopata, doi la un camion, vai de zilele noastre. Dar trăgeam tare punându-ne nădejdea în banii promiși. Am lucrat atâtea zile cât să facem cam 1400 de lei, cât costa o semicursieră rusească. Dar, surpriză și oroare deopotrivă: niște nenorociți de birocrați și-au bătut joc de munca noastră. Cu banii primiți, cam un sfert din cât socotisem noi că ni se cuvine, abia mi-am cumpărat o pereche de pantaloni și două cămăși. Dar, vorba românului, despre morți, numai de bine...

Magda Törös: I.G.O-ul, cumnatul și fratele meu au lucrat aici, apoi o consignație e pe colț, intră o farmacie.

Miki Căstăian: Tot acolo a fost mai târziu... ACATERM..., am lucrat din 1994... 2004 ca electrician !!!

Grigore Stet: Fosta locație a Școlii pentru culturalizarea poporului român ce funcționa pe lângă Biserica Greco Catolică.

Robert Zolopcsuk: Poarta de fier forjat în stil baroc este de la intrarea în curtea Liceului Reformat din Sighet, unde în perioada de după război a funcționat fabrica "Ilie Pintilie". După demolarea unor clădiri, fabrica s-a mutat în locația din imagine, unde a fost montată poarta Liceului Reformat.

Lucian Lucian: Sediul fostului E.G.C.L., mai vechi I.G.O.!

Gabriella Kramer: I.G.O., pe urmă a fost E.G.C.L., acolo am lucrat la Spațiul Locativ între anii 1980-1990!

Sergiu Ovidiu Luscalov: I.G.O. headquarters, I worked here in 72-75, my office was upstairs, where the window is open! This is where I met my future wife, where I worked with pleasure, even though I was young and fresh out of the army; this company helped me to find a purpose in life. I have only beautiful memories related to this building, which has now been retro-ceded, it opened a path for me in my field of work, whenever I pass by it I get emotional and at the same time I feel sorry that, although it has been renovated, the upstairs are unused.

Constantin Farte: I'm sorry to say that this building reminds me of an unfortunate episode in my youth. During one of the summer holidays in 1970-71, I worked as a day labourer in constructions for I.G.O. It was hard work, loading lorries with sand, shoveling on the banks of the river Iza, clearing rubble from demolitions still with only a shovel, there were two of us to one lorry, really rough days. But we worked hard counting on that promised money. According to our number of worked days we should have made about 1400 lei, the cost of a Russian touring bicycle. To our surprise and horror alike some bastard bureaucrats made a mockery of our work. With the money we received, which was about a quarter of what we thought we were entitled to, I could

barely buy a pair of trousers and two shirts. But, as the Romanian saying goes, you can only speak well of the dead...

Magda Tőrös: The I.G.O. headquarters, my brother-in-law and my brother worked here, after this there was a consignment shop around the corner and after that a pharmacy.

Miki Căstăian: It was where .ACATERM. would later have their headquarters, I worked there during 1994-2004 as an electrician.

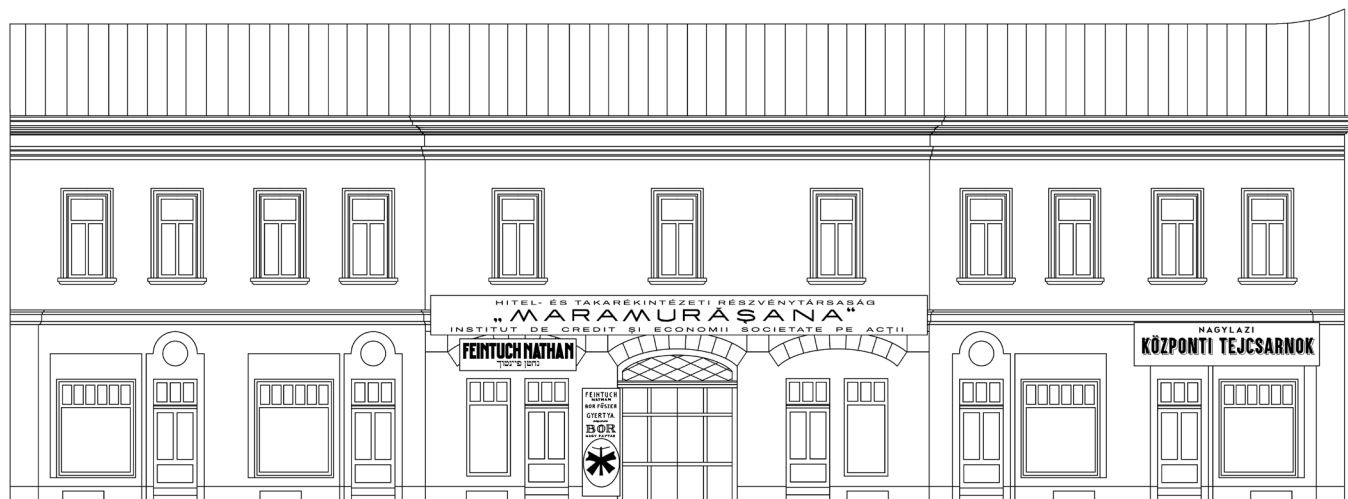
Grigore Stet: The former location of the School for the cultural education of the Romanian people that was established next to the Greek-Catholic Church.

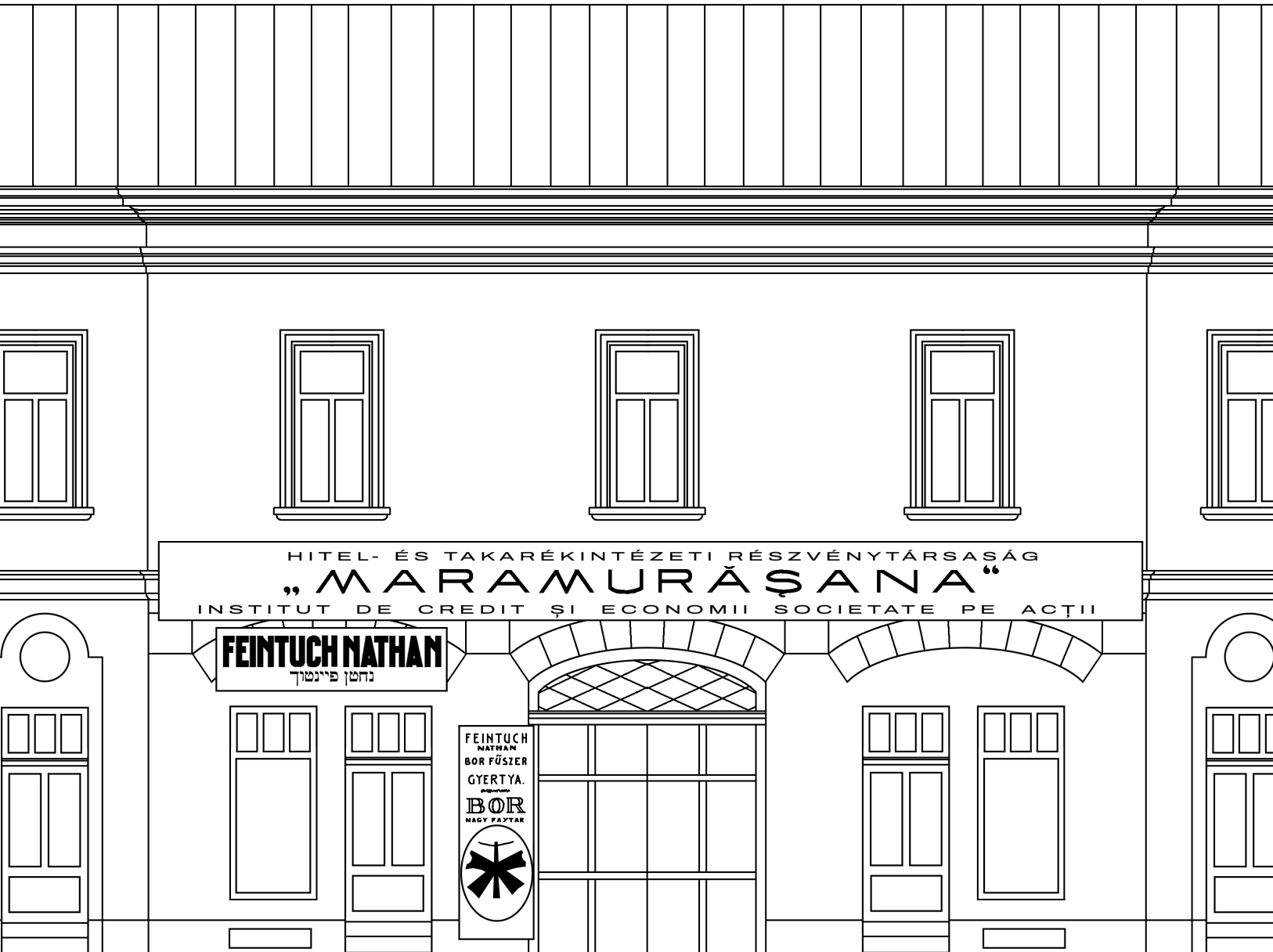
Robert Zolopcsuk: That baroque iron gate was from the entrance to the courtyard of the Reformed High School in Sighet, where after the war the "Ilie Pintilie" factory operated.

After some demolitions, the factory moved to the location in the photo, where the gate from the Reformed High School was installed.

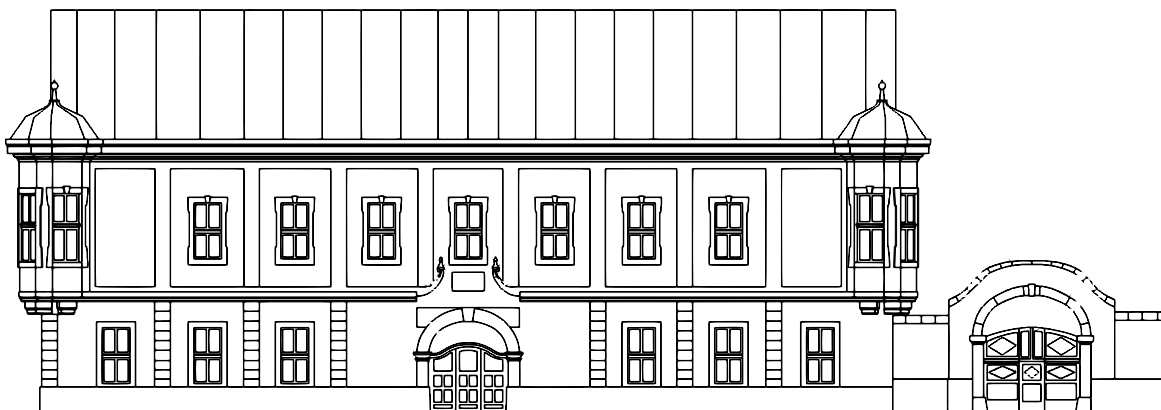
Lucian Lucian: The headquarters of the E.G.C.L., formerly known as I.G.O.

Gabriella Krammer: It was I.G.O., then it was E.G.C.L., I worked there at the Housing department between 1980-1990!

Alex Cosovan: Liceul maghiar. Intrarea str. Bradului.

Lucian Lucian: da, numai că atunci când a fost făcută poza str. Bradului nu exista!

Danciu Adrian: Fosta clădire a UFET-ului, actualul Liceu maghiar. Nu exista strada Bradului (cred ca așa îi spune?) încă.

Adio Oros: ce era UFET?

Danciu Adrian: Unitatea Forestieră de Exploatare și Transport.

Lucian Lucian: așa îi spune, dar când a fost făcută poza asta încă nu exista! În față e sediul fostei U.F.E.T., actual Liceul Lovey Clara (liceu maghiar)!

Krisztofer Levente Orosz: Clădirea liceului maghiar, construit în secolul XVIII, fosta proprietate a contelui Haller László, înmormântat în cripta bisericii romano catolice din Sighet.

Robert Zolopcsuk: Postarea este făcută pe baza unei fotocopii. Fotografia originală este într-o colecție privată ...În imagine se vede castelul de vânătoare al contelui Haller, guvernator al Transilvaniei și prim comite pe viață al Maramureșului. Clădirea din stânga a fost construită de familia conților Teleki și în ea a locuit, cu familia, administratorul domeniilor conților Teleki din Maramureș, demolată, și în locul ei, astăzi, se află strada Bradului. La 1848-1849 în această clădire a fost comandamentul Gărzii Naționale de Apărare din Sighetul Marmației (Maramarosszigeti nemzetorseg torzskara es tuzersege) sub comandamentul lui Peterffy Andras alezredes.

Sergiu Ovidiu Luscalov: Imaginea de astăzi a acestei locații este schimbată total, în locul casei a apărut un bloc și între el și clădirea istorică cu o arhitectură excepțional de frumoasă s-a deschis o străduță cu câteva vile care nici pe departe nu se poate compara cu această clădire în care, în prezent funcționează liceul maghiar! Clădirea, și astăzi arată excepțional, amintește de trecutul istoric apropiat păstrând în mare parte din frumusețile orașului vechi! În 1968, am fost și în interiorul ei, în vacanța de vară m-am angajat la U.I.L., pentru două luni și a trebuit să-mi fac formele la sediul U.F.E.T-ului, de unde mai rețin puține amintiri, dar am și astăzi în memorie unele imagini; interiorul era fascinant, cu arcade și camere spațioase, nemodificate mult față de construcția inițială, ce avea și are ziduri groase, precum o fortăreață, răcoroase și întunecoase! Este totuși o bucurie că această clădire nu a intrat în planul demolărilor din perioada comunistă păstrându-se și în prezent!

Zoli Iliesi: Clădirea actuală care mai există, fostul sediu al I.F.E.T-ului, actual liceul maghiar Lovey Klara; casa de vizavi este o casă care s-a demolat și a fost făcut blocul actual, înainte de Biserică sau Catedrală!!!

Eva Marianna Takacs: O poză veche foarte frumoasă, mă bucur să văd și să aud despre vechiul nostru oraș și este lac. Sunt recunoscător și mulțumesc Palika.

Antal Albu: Grác Lacies locuia în clădirea din colț.

Alex Cosovan: The Hungarian High School with its entrance from Bradului Street.

Lucian Lucian: Yes, except that when the picture was taken, Bradului Street didn't exist.

Danciu Adrian: The former UFET building, the current Hungarian High School. There was no Bradului Street at the time (I think that's what they call it now?).

Adio Oros: What was UFET?

Danciu Adrian: *Forestry Exploitation and Transport Unit.*

Lucian Lucian: *Yes that's what they call the street now, but when this picture was taken it didn't exist. That's the former U.F.E.T. headquarters, now Lovey Clara High School (Hungarian high school).*

Krisztofer Levente Orosz: *Hungarian high school's building, built in the 18th century, former property of Count Haller László, buried in the crypt of the Roman-Catholic church in Sighet.*

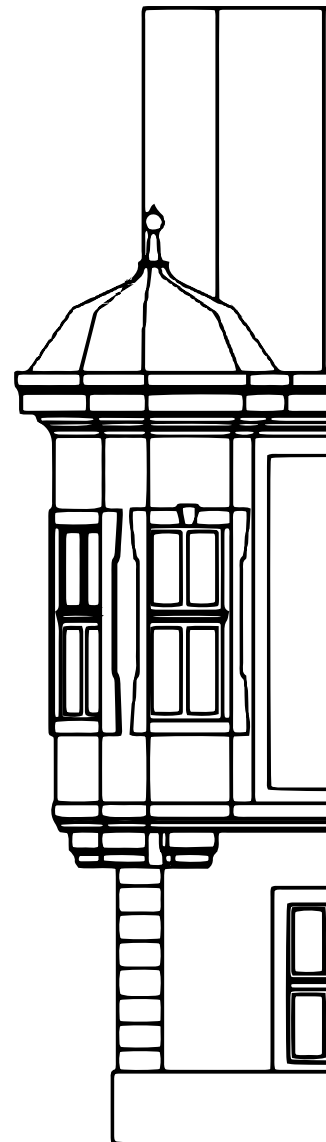
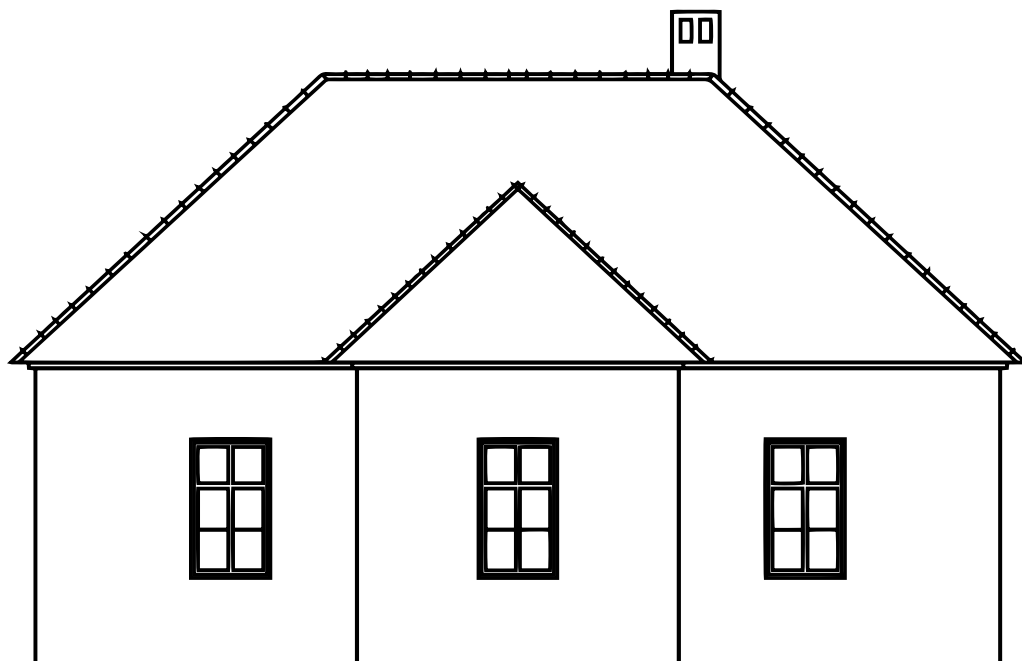
Robert Zolopcsuk: *This must be a photocopy. The original photo is in a private collection. The picture shows the hunting castle of Count Haller, Governor of Transylvania and ruler (for life) of the county of Maramures. The building on the left was built by the Count Teleki family, in it lived the administrator of the Teleki Counts' estates in Maramures together with his family. It was demolished and today it is replaced by Bradului Street. In 1848-1849 this building was the headquarters of the National Defence Guard of Sighetu Marmăției (Maramarosszigeti nemzetőrség torzskara és tuzersege) under the command of Peterffy András alezredes.*

Sergiu Ovidiu Luscalov: *The image presented here is completely changed today, the house was replaced by a residential building and between it and the historical building with an exceptionally beautiful architecture, today there is a small street with a few villas, which cannot hold a candle to that building where the Hungarian high school is currently operating. The building, even today looks exceptional and is reminiscent of the beauty of the old town. In 1968, I was also inside it; during my summer vacation I was employed at the U.I.L. for two months and I had to make my forms at the U.F.E.T. headquarters. I still have some images in my memory; the interior was fascinating, with arches and spacious rooms that was not changed that much from the original construction, which had and still has thick fortress-like walls that made everything cool and dark. I'm glad that this building did not fall to the demolition plan of the communist period and is still preserved today.*

Zoli Iliesi: *This building still exists, the former I.F.E.T headquarters, now the Lovey Klara Hungarian High School; the house next to it was demolished being replaced by today's residential building after which the Orthodox Church or Cathedral can be found.*

Eva Marianna Takacs: *A very nice old photograph, I am glad to see and read about our old town. I am grateful, thank you Palika.*

Antal Albu: *Grác Lacies used to live in the building on the corner.*

Muzeul Maramuresan - Sighetu-Marmatiei

ICOP:

Am descifrat pe colțul clădirii anunțul „Rastel de biciclete păzit”. În dreptul bicicletelor, paznicul. N-am reușit să descifrăm prețul sau timpul pentru care erau asigurate cu pază.

ICOP:

We managed to make out the sign on the corner, it says “Guarded bike rack”. You can also see the guard right next to the bikes. We couldn’t decipher the fee or the time for which they were guarded.

Eva Giran: În ce stare bună este clădirea!

Zoli Iliesi: Această clădire este clădirea, sau cum s-a numit înainte, REDUTA. În această clădire, văzut din spate, se află și la ora actuală cinematograful Mara, sau fostul Muncitoresc. Poza este destul de veche, încă de când pe marginea trotuarelor era puși stâlpi cu lanțuri pentru a asigura protecția pietonilor. Se mai vede un rastel pentru biciclete, unde oamenii își lăsau bicicletele, normal, contracost pentru că rastelul era păzit. Clădirea se vede destul de bine întreținută!!!

Sergiu Ovidiu Luscalov: Colțul din spate a Redutei, fostul cazinou al armatei, clădire ce dăinuiește din vremuri îndepărtate pentru a ne povesti despre cum a fost odinioară! Bicicletele de ieri, parcate și păzite, astăzi nu mai au loc de mașini! Dacă „ieri” erau un mijloc de transport căruia i s-a dat importanța cuvenită, astăzi si-au pierdut din importanța lor, înlocuite fiind cu mașini ce sufocă centrul vechi, înecându-ne în nocivitatea gazului de eșapament! Clădirea își păstrează și astăzi parte din rolul civic ce l-a avut pe la începuturi. Este un obiectiv cultural plin cu istorie, păstrând în mare parte frumusețile arhitecturale, dar cu părere de rău trebuie să spun că în exteriorul ei, trecerea anilor își spune cuvântul!

Robert Zolopcsuk: Clădirea " Vigado " construită la inițiativa Primăriei Sighet, finalizată în anul 1889, după planurile arhitecților Kreiszel Geza și Gerster Bela din Budapesta. Realizată în stil eclectic, de o frumusețe aparte, a marcat profund aspectul centrului orașului. În clădire au fost ținute, peste 20 de ani, ședințele Consiliului local din Sighet, până la construirea noii Primării. La parter au fost magazine, printre cele mai celebre, berăria Dreher, magazinul de pantofi Silberstein Simon, măcelăria Bottyan Gyula. La etaj a fost Casinoul ofițerilor armatei Austro-Ungare. Sala festivă din interior a fost foarte splendid ornamentată, cu stucaturi neorococo aurite, cu oglinzi venețiene bogat aurite și candelabru de bronz, spre uimirea celor de odinioară. Intrarea de pe fațada vestică se făcea printr-un hol cu stâlpi și trepte de marmură roșie. Timpul și-a spus cuvântul asupra clădirii sau mai bine zis neglijența generațiilor care au urmat...

Eva Giran: *The building is in a very good state!*

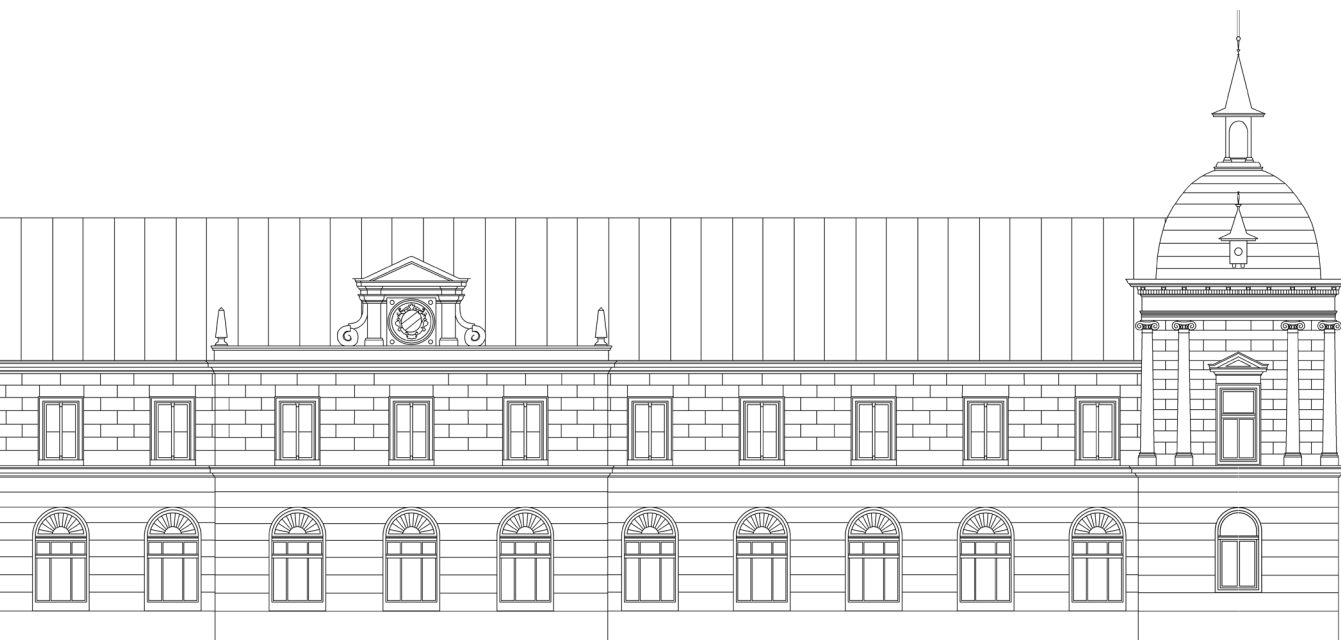
Zoli Iliesi: *This building is the REDUTA. In this building, seen here from the back, is where today's Mara Cinema operates, formerly the Workers' Cinema. The picture is quite old, from when the sidewalks had chain posts to protect pedestrians. You can also see a bicycle rack, where people used to leave their bikes, of course for a fee because the rack was guarded. The building looks pretty well maintained.*

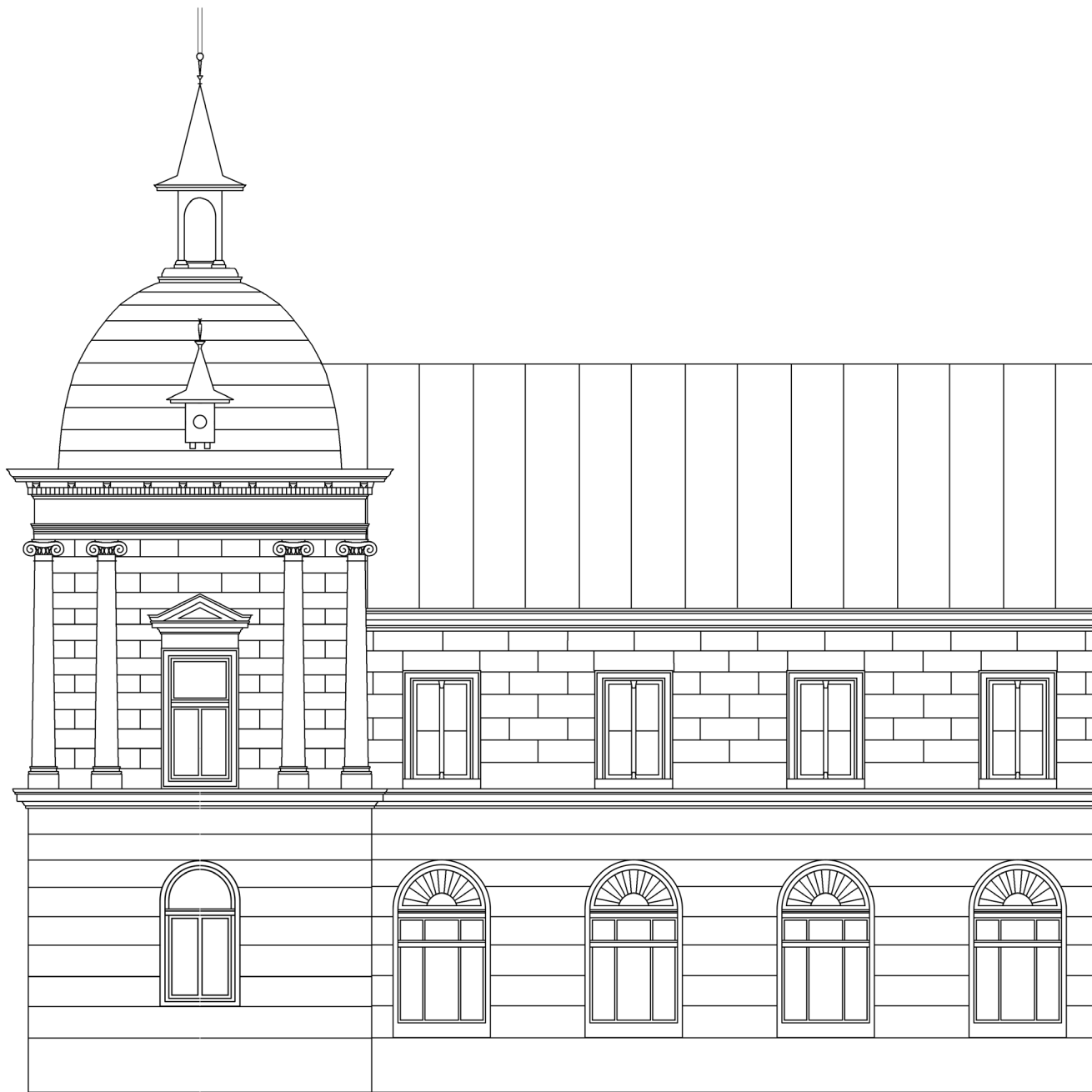
Sergiu Ovidiu Luscalov: *The back corner of the Reduta building, the former army casino, a building that still stands from times long gone to tell us about how things used to be. Those bikes from the past, parked and guarded, today would have no room because of all the cars. Back then they were a means of transport that was given its due importance, today they have lost their importance and are replaced by cars that suffocate the old centre, drowning us in exhaust fumes! The building still retains some of its civic role from its early days. It is a cultural landmark steeped in history, retaining much of its architectural beauty, but sadly I have to say that on the outside, the passage of time has taken its toll.*

Robert Zolopcsuk: *The "Vigado" building built at the initiative of the Sighet City Hall, finished in 1889, according to the plans of architects Kreiszel Geza and Gerster Bela from Budapest. Built in an eclectic style, it*

stands from times long gone to tell us about how things used to be. Those bikes from the past, parked and guarded, today would have no room because of all the cars. Back then they were a means of transport that was given its due importance, today they have lost their importance and are replaced by cars that suffocate the old centre, drowning us in exhaust fumes! The building still retains some of its civic role from its early days. It is a cultural landmark steeped in history, retaining much of its architectural beauty, but sadly I have to say that on the outside, the passage of time has taken its toll.

Robert Zolopcsuk: *The "Vigado" building built at the initiative of the Sighet City Hall, finished in 1889, according to the plans of architects Kreiszel Geza and Gerster Bela from Budapest. Built in an eclectic style, it has a particular beauty and has left its mark on the appearance of the town centre. For over 20 years, the building was the venue for meetings held by the Sighet City Council until the new Town Hall was built. On the ground floor there were famous shops like the Dreher brewery, the Silberstein Simon shoe shop, the Bottyan Gyula butcher's shop. Upstairs was the Austro-Hungarian Army Officers' Casino. The festive hall inside was very splendidly decorated, with Neo-Rococo gilded structures, richly gilded Venetian mirrors and bronze chandeliers, much to the amazement everyone from those times. The entrance from the west façade was through a hall with red marble pillars and steps. Time, or rather the neglect of the generations that followed, has taken its toll the building.*

ICOP:

Un colț trist al Sighetului, într-o iarnă îndepărtată. Azi, puțin mai înviorat.

ICOP:

A sad corner of Sighet in a distant winter. Today it's a little more cheerful.

Alexandru Nagy: Curtea Veche, dinspre fosta str.Lenin, azi str,22 decembrie; se vede vârful bisericii reformate.

Zoli Iliesi: Ansamblul de clădiri în care s-a aflat prefectura, școală Forestieră, clădirea se vede de pe strada fosta Lenin. Pe cealaltă parte se află, momentan, pe strada Mara, o curte mare cu locuințe, sediul Vital, diferite mici magazine. În față este Curtea Veche. Fotografia, destul de veche, arată o imagine destul de tristă cu geamurile locuințelor, se vede și vârful turlei bisericii reformate!!!

Sergiu Ovidiu Luscalov: Bătrâna Dacie, rulează pe lângă lateralul din dreapta clădirii vechi a Prefecturii ce a adăpostit arhivele statului și, mai târziu, o școală, ca în prezent, mare parte a încăperilor de la stradă să fie transformate în spații comerciale sau de locuit! Clădirea, astăzi găzduiește restaurantul „Curtea Veche”, săli de jocuri, spații comerciale, locuințe și sediul unei instituții, în mare parte păstrând vechea arhitectură ce atrage prin vechimea ei! Această clădire de referință din Sighet, dă o impozanță mai mare centrului vechi secular, ce place privirilor fiind admirată pentru ceea ce a fost și ceea ce este și astăzi, o porțiune cu o clădire maiestuoasă aparținând vechiului oraș emblematic al Maramureșului vechi și nou! Mulți trecem zilnic pe lângă ea și nu o băgăm în seamă, ea reprezintă parte din istoria Sighetului, o clădire importantă cu curți interioare, beciuri și săli ce vorbesc despre capitala Maramureșului atât de drag nouă, celor care ne mai bucurăm încă de partea veche a orașului!

Gicu Siman: Este neschimbată din prima jumătate a secolului trecut.

Lucian Lucian: Era mai multă liniște în oraș pe vremea aceea! Aș prefera Sighetul de atunci față de Sighetul de azi!

***In search of the lost city. Sighet - people, places, stories:** A sad corner of Sighet in a distant winter. Today it's a little more cheerful.*

***Alexandru Nagy:** Curtea Veche, coming from the former Lenin street, today 22nd December Street; you can see the top of the Reformed Church.*

***Zoli Iliesi:** The group of buildings in which housed the prefecture and the Silviculture School; the view is from the former Lenin Street. On the other side is Mara Street, there is a large courtyard with housing spaces, "Vital" headquarters and various small shops. In front is "Curtea Veche". The photo, which is quite old, shows a rather sad image of the windows of those dwellings, you can also see the top of the reformed church tower.*

***Sergiu Ovidiu Luscalov:** The old Dacia car, driving along the right side of the old Prefecture building that housed the state archives and, later, a school, as today, most of the rooms on the street have been converted into commercial or living spaces. Today the building is home to the "Curtea Veche" restaurant, some games rooms, commercial spaces, housing and the headquarters of an institution, mostly preserving the old attractive architecture. This landmark building in Sighet, makes the old secular center seem more imposing, very pleasant to look at still being admired for what it was and what it is today, a majestic building belonging to this old emblematic town of the old and new Maramures. Many of us pass by it every day and do not pay any attention to it, it represents part of Sighet's history, an important building with inner courtyards, cellars and halls that*

remind us of when this was the capital of Maramures so dear to us, those of us who still enjoy the old part of the town.

Gicu Siman: *It is unchanged since the first half of the last century.*

Lucian Lucian: *The city was quieter back then. I would prefer that Sighet to the Sighet of today!*

Muzeul Maramuresan - Sighetu-Marmatiei

Alexandru Nagy: O parte din fosta prefectură (Curtea Veche), în dreapta, strada, fostă, Lenin.

Robert Zolopcsuk: Încă se poate vedea gardul de fier forjat în stil neogotic din jurul bisericii reformate, confiscat de "...", cu care ulterior a fost împrejmuită piața de alimente și școala din Rozavlea...

Tibi Radvanszky: Noi încă am prins faptul că în loc de taxi erau trăsură în centru și ce mândru eram când ne plimbam cu ele.

Tibi Radvanszky: Și maniera în care duminica, când ieșeam la plimbare, trebuia să fim îmbrăcați ca scoși din cutie.

Sergiu Ovidiu Luscalov: Așa, încă arăta strada V.I.Lenin ce te ducea dinspre spatele bisericii reformate spre centrul orașului, o stradă cu multă verdeață, pomi și clădiri din care unele au dispărut lăsând locul altora mai impunătoare! Brișca cu copertina rabatabilă ne legăna în drumul ei dinspre gară sau din Bojurgău spre alte locuri mai îndepărtate din orașul a cărui frumusețe era vestită![...] Aceste amintiri, niciodată nu se uită, frumusețea lor dăinuie de zeci de ani trecuți și parcă încă și astăzi provoacă regrete după vremurile copilăriei și tinereții noastre!

Berniczki Michy Mihai: Pe partea stângă, unde actualmente se află C.A.R.P-ul, am domiciliat între anii 1966-1969. După clădire urma Centrul de Protecția Plantelor, actualmente APIA, urmată de Parohia Ortodoxă în componența căreia se află o sala de rugăciune având o clopotniță în curte, actualmente Catedrala Ortodoxă, urmată de prima construcție cu etaj din oraș, cunoscută ca, în ultimii ei ani de existență, "Romana"...

Eva Giran: Eu încă am prins acele vremuri cu trăsură în Sighet

Maria Magdalena Sabadas: Câtă verdeață!

Zoli Iliesi: Sighetul de altădată, orașul nostru denumit cândva cel mai frumos oraș al nordului, a rămas cu trista amintire că a fost cândva odată. Fotografia este făcută demult, este vechea stradă Lenin, plină cu verdeață care în fiecare zi emana un aer proaspăt respirabil. Partea stângă a imaginii arată C.A.R.P-ul, Protecția Plantelor, locul unde a fost capela ortodoxă și celelalte clădiri până la biserica catolică, în plan îndepărtat se vede și Reduta sau cinematograful, se vede birja sau cum numeam noi fiacar. În partea dreaptă se vede fosta Prefectură, în locul parcării din fata C.A.R.P-ului încă este șanțul. Multă verdeață, clădirile bine îngrijite!

Alexandru Nagy: Part of the former prefecture (Curtea Veche) and on the right is the former Lenin Street.

Robert Zolopcsuk: You can still see the neo-gothic iron fence around the reformed church, it was confiscated by the "... " and then it was used to enclose the food market and the school in Rozavlea.

Tibi Radvanszky: We still caught the times when instead of taxis there were carriages in the centre; how proud we were when we would ride in them.

Tibi Radvanszky: And how on Sundays, when we would go out for a walk, we had to be properly dressed.

Sergiu Ovidiu Luscalov: That's how V.I.Lenin Street still looked, running through the back of the Reformed Church up to the city centre, a street with lots of greenery, trees and buildings, some of which have disappeared making room for more imposing ones. The carriage with its folding roof used to carry us on its way from the railway station or from Bojurgău to other more distant places of this famously beautiful city. These memories can never be forgotten, their beauty has lasted for decades and still make us long for the times of our childhood

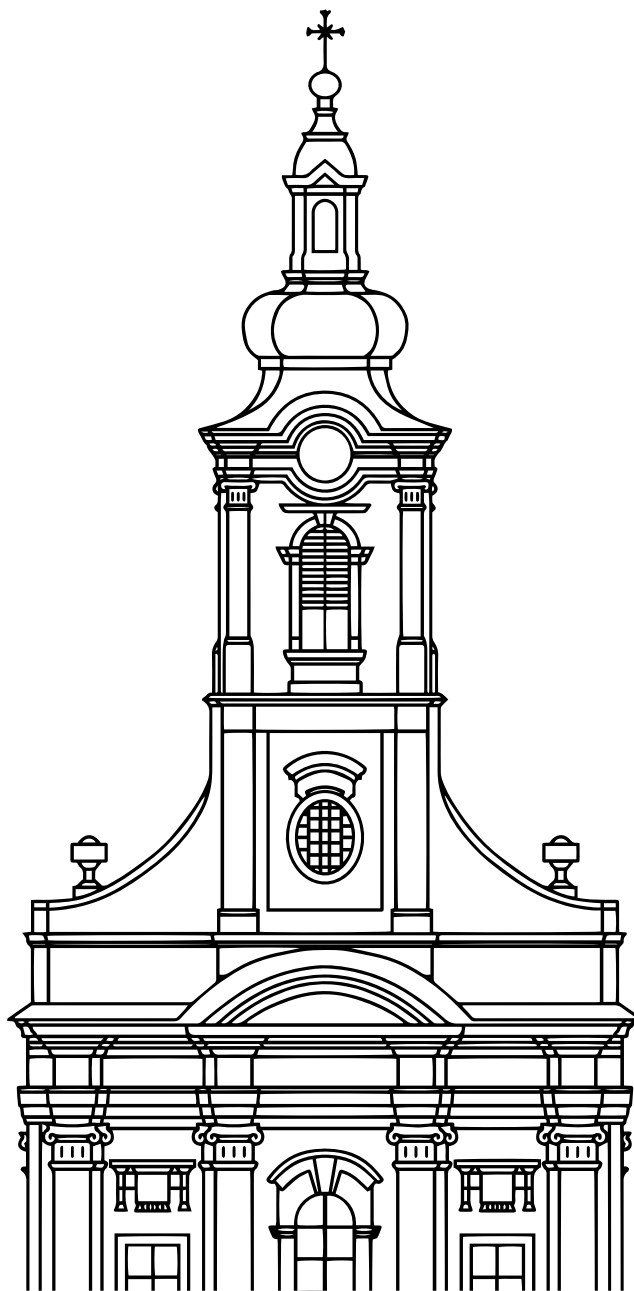
and youth.

Berniczki Michy Mihai: *On the left side, where the C.A.R.P. is currently located, is where I lived between 1966 and 1969. Past this building you could find the Plant Protection Centre, now the APIA headquarters, followed by the Orthodox Parish, which included a prayer hall with a bell tower in the courtyard, today that's the Orthodox Cathedral, followed by the first two-storey building in town, known as "Romana" in its later years.*

Eva Giran: *I too managed to catch those years when carriages roamed the town.*

Maria Magdalena Sabadas: *How green!*

Zoli Iliesi: *The Sighet of old, our town was once called the most beautiful town in the north, but now all that is left is the sad memory that it once was something special. The photo is taken a long time ago, it is the old Lenin Street, full of greenery that used to give us our daily fresh breathable air. The left side of the picture shows the the other buildings leading up to the Catholic church; in the far shot you can also see the Reduta or the cinema building, you also can see a carriage. On the right side you can see the former Prefecture, in the parking place in front of the C.A.R.P. building the ditch is still present to this day. Lots of greenery and well kept buildings.*

ICOP:

O zonă ușor de recunoscut, totuși cu ceva diferențe.

ICOP:

An easily recognizable area, but still there are some differences.

Berniczki Michy Mihai: Începutul anilor '90, în peisaj a apărut Catedrala Ortodoxă.

Zoli Iliesi: Str. Lenin în fotografie se vede colțul fostei prefecturi, C.A.R.P.- Casa de ajutor reciproc a pensionarilor, colțul Catedralei, Protecția Plantelor și locul de parcare din fața C.A.R.P. Poza este destul de veche cu peisaj de iarnă!

Alexandru Nagy: Str. fostă Lenin, se văd turnurile catedralei în construcție, în stânga casa cu etaj a profesorului Tatai.

Zoli Iliesi: Imaginea făcută de pe str. Lenin, în fotografie se vede, C.A.R.P.- Casa de ajutor reciproc a pensionarilor, clădirea cu protecția plantelor, clădirea cu etaj unde la parter există și acum spațiu comercial, un pic din tutungeria de pe colț, Biserica Ortodoxă în construcție sau vestita catedrală, mai în plan îndepărtat și o mică parte din Biserica Catolica. Poza este destul de veche, din anii 80!!!

Eudochia Ananie: catedrala s-a făcut după revoluție cred.

Zoli Iliesi: Stimată doamnă, Catedrala Ortodoxă a luat naștere în data de 09. 01 1985, deci are 48 de ani.

Sergiu Ovidiu Luscalov: În peisajul sighetean, în preajma bisericilor catolice și a celei reformate, între ele se înalță zidurile Catedralei Ortodoxe, un lăcaș de cult ce s-a construit pe locul capelei din incinta Protopopiatului Bisericii Ortodoxe, la care și-au adus un mare aport financiar credincioșii din această parte o orașului! [...]Cred ca singura clădire care a întâmpinat piedici la construcție a fost Catedrala Ortodoxă, ridicată în anii roșii ai comunismului, care se opunea construcțiilor de biserici. Cu toate acestea, Catedrala s-a ridicat și a fost sfințită în prezența patriarhului Bisericii Ortodoxe din România spre bucuria credincioșilor din localitate și împrejurimile Sighetului, ce aparțin Maramureșului Voievodal!

***Zoli Iliesi:** Lenin Street, in the photo you can see the corner of the former prefecture, C.A.R.P.- Mutual Aid House for Pensioners, the corner of the Cathedral, Plant Protection and the parking place in front of the C.A.R.P. building, The photo is quite old with winter landscape.*

***Alexandru Nagy:** The former Lenin Street, you can see the cathedral towers under construction, on the left the is the one-storey house of Professor Tatai.*

***Zoli Iliesi:** The picture is taken from Lenin Street, in the photo you can see C.A.R.P. - House of Mutual Aid for Pensioners, the building with plant protection, t one-storey building where on the ground floor there are still commercial areas, part of the tobacco shop on the corner, the Orthodox Church under construction, further away you can see a small part of the Catholic Church. The picture is quite old, from the 80s.*

***Eudochia Ananie:** The cathedral was finished after the revolution I think.*

***Zoli Iliesi:** Dear Madam, the Orthodox Cathedral was finished on 09.01.1985, so it is 48 years old.*

***Sergiu Ovidiu Luscalov:** Sighet's landscape, between the Catholic and the Reformed churches, the walls of the Orthodox Cathedral rise, a place of worship built on the site of the chapel of the Orthodox Church's Deanery, for which the orthodox christians of this part of the city have made a significant financial contribution. I think the only building that encountered any obstacles in its construction was the Orthodox Cathedral, built during the red years of communism, when the regime was opposed to the construction of churches. Nevertheless, the Cathedral was built and opened in the presence of the Patriarch of the Orthodox Church of Romania to the joy of the local faithful people and the surroundings of Sighet.*

ICOP:

Casa face parte dintr-o serie de case dispărute, fotografiate - pentru că figurau pe lista sistematizărilor - înainte de demolarea lor. Mulțumim Direcției Județene a Arhivelor Naționale pentru sprijinul acordat.

ICOP:

This house is part of a series of missing houses photographed right before their demolition because they were on the systematization list. Thanks to the National Archives for their support.

Diana Mihnea: Oare în schița de sistematizare se prevedeau și demolările făcute pe locul catedralei ortodoxe? Si daca da, oare ce voiau sa pună acolo?

Zoli Iliesi: Această clădire s-a aflat pe strada evreilor sau Deportaților cum s-a numit ulterior. S-a aflat în apropierea clădirii în care era Zimbrul. Știu că în clădire a locuit o cunoștință. Nu spun 100% dar cred că bine spun!!!

Spiridon Pralea: bine spuneți. Acum o sută de ani era cunoscută sub numele de curtea Schreter/Schréter udvar (o curte mare unde staționau căruțele).

Krisztofer Levente Orosz: dacă nu mă înșel, această stradă cândva se numea și strada Korzó/Corzo, sau str. Hollósy Simon.

Spiridon Pralea: Magyar utca/Dorobanților/Theodor Herzel/Hollosy Simon/Deportaților/Traian.

Sergiu Ovidiu Luscalov: Au dispărut și clădirile de pe strada Deportaților, în schimb au apărut Daciile 1300, care astăzi sunt și ele pe cale de dispariție, din când în când, ca piesă de muzeu mai admiram câte una prin oraș Clădirea aceasta seamănă, ca mai toate clădirile de pe această stradă, înaltă cu un etaj locuibil, iar la parter ateliere sau mici magazine, având curțile spațioase cu multe acareturi! S-au făcut una cu pământul, în locul lor au apărut blocurile din cartierele Traian și Vișeuului!

Robert Zolopcsuk: Această stradă a avut denumirea de "Balvany utca" înaintea tuturor denumirilor amintite mai sus. Nume nu întâmplător dat străzii...

***In search of the lost city. Sighet - people, places, stories:** This house is part of a series of missing houses photographed right before their demolition because they were on the systematization list. Thanks to the National Archives for their support.*

***Diana Mihnea:** Did the systematization plans ever include the demolitions that took part where the Orthodox cathedral stands today? And if so, what were they going to put there?*

***Zoli Iliesi:** This building was on the Jews' Street or Deportees' Street as it was later called. It was near the building where the Zimbru was. I know because an acquaintance lived in that building. I'm not 100% sure but I think it's correct.*

***Spiridon Pralea:** well said. A hundred years ago it was known as the Schreter/Schréter udvar courtyard (a big courtyard where carts would stop).*

***Krisztofer Levente Orosz:** If I am not mistaken, this street was once called Korzó/Corzo Street, or Hollósy Simon Street.*

***Spiridon Pralea:** It was known as Magyar utca / Dorobantilor / Theodor Herzel / Hollosy Simon / Deportatilor / Traian.*

***Sergiu Ovidiu Luscalov:** The buildings on Deportees' Street have also disappeared, after came the Dacia 1300 cars, which today are also on their way to extinction; from time to time you can see one around town and admire it as a museum piece. This building looks like most of the buildings on that street, tall and livable upper floors with workshops or small shops on the ground floor and with spacious courtyards. They were all erased and their place was taken over by the buildings on the Traian Street and Vișeuului Street.*

***Robert Zolopcsuk:** This street was also named "Balvany utca" before all the names mentioned above.*

Muzeul Maramuresan - Sighetu-Marmatiei

ICOP:

O imagine de colecție!

ICOP

A photograph worthy of to be on display!

Mihai Rachis: Cred că-i veche tare !!

Bojoga Aurica: Super!

Mironescu Toma: În curtea unde este C.A.R.P. , în anii 60, era grajdul pentru caii de la trăsura primăriei .

Nelu Derda Nelu Derda: Îmi aduc aminte că unde era barul Zahana erau trăsuri cu care te deplasai unde doreai în oraș.

Zoli Iliesi: Fotografie veche, cred ca de prin anii 50, se vede birja noi fiacar l-am numit pe vremea de atunci demult apuse. Clădirile, Biserica Catolică oameni cu bicicleta, pe marginea drumului trecători, este vorba de str. Lenin. În plan îndepărtat clădirea Cinematografului un pic din fosta prefectură, birjarul îmbrăcat țărănește si călătorul cu birja!!!

Sergiu Ovidiu Luscalov: Sighetul, când era „oraș”, o fotografie din vremurile de mult trecute având imortalizat o parte din centrul civic, cu oamenii locului, cu mijloacele de transport cu, care se deplasau sighetenii în diferite zone puțin mai îndepărtate! Brișca trasă de doi superbi căluți, leagănă în deplasarea sa, doi localnici îmbrăcați în haine de epocă, ce lasă în urma lor, biserica catolică, cazinoul si s-ar părea că si castanii ajunși la maturitate ce tronau în parcul din spatele Prefecturii vechi! Mândrul birjar, îmbrăcat în haine ce reprezentau portul popular, privește atent în față, căutând viitorul, știind că în curând aceste atelaje vor fi istorie! O imagine completă în care mai apar și localnici cu biciclete, un alt mijloc de locomoție des folosit pe străzile orașului! Superba fotografie de epocă, o fotografie ce reprezenta în mare arhitectura și construcțiile din partea centrală! Nu se vede în fotografie fiind ascunsă de către brișcă, vechea poartă din prelungirea clădirii muzeului de astăzi, poartă care în mare parte își păstrează si astăzi formatul primit cu sute de ani în urmă, având o importanță istorică și culturală de mare valoare! Fotografia demonstrează că orașul avea o importanță deosebită înainte de anii roșii ai comunismului, era un centru economic, cultural, având instituții principale, care-l făcea renumit în zona Ardealului de nord, pe teritoriul Maramureșului istoric ce cuprindea și un teritoriu vast din partea dreaptă a Tisei!

Sergiu Ovidiu Luscalov: Rectificare; mărimd fotografia am tras concluzia că acel castan ce se vede în fotografie, nu era situat în parc, ci undeva în preajma Bisericii Catolice. Din parc se vede doar un mic colț încă fără gardurile ce mai târziu îl împrejmuiiau, ceea ce denotă o vechime mai mare a fotografiei!

Ioan Drimuș: Pe fațada clădirii din stânga se vede o placă din marmură care pare a fi o placă comemorativă. Oare ce a vrut să spună?

Adrian Bența: Frumoasa imagine, cel mai mult îmi plac bicicliștii, toți la cravată...

Robert Zolopcsuk: Pentru datarea imaginii, reperul cel mai relevant este casa din stânga imaginii unde astăzi se află casa cu etaj în care a locuit profesorul de biologie Tatai Miklos.

Anna Gruber: O poză minunată!

In search of the lost city. Sighet - people, places, stories: A photograph worthy of to be on display!

Mihai Rachis: It must be very old!!!

Bojoga Aurica: Cool!

Mironescu Toma: In the C.A.R.P. yard, in the 60s was the stable for the horses that pulled the town hall's carriage.

Nelu Derda Nelu Derda: I remember that there used to be carriages where the Zahana bar used to be, you could ride them to wherever you wanted to in town.

Zoli Iliesi: An old photo, I think from the 50s, you can see the carriage that we would call “fiacar” in those days. The buildings, the Catholic Church, the people using bicycles and the passers-by on the side of the road, it's Lenin Street. In the distance are the Cinema building and a part of the former prefecture building, the coach driver is dressed in peasant clothing.

Sergiu Ovidiu Luscalov: Sighet when it could be considered a "city", a photo from long ago that immortalizes a part of the civic center, with its local people, with the means of transport. The carriage is pulled by two superb horses, transports two locals dressed in period clothes, leaving behind them, the Catholic church, the casino and the fully grown chestnut trees from the park behind the old Prefecture. The proud coach driver, dressed in traditional clothes, looks carefully ahead, searching for the future, knowing that soon these coaches will be part history! A complete image which also includes locals with bicycles, another means of transport often used on the streets of the city. A beautiful vintage photograph, it presents the architecture and buildings in the central part of town. Not seen in the photo because the coach is the old gate belonging to the extension of today's museum building, a gate that for the most part still retains its form from hundreds of years ago, it has an important historical and cultural value! The photo demonstrates that the town held a greater importance before the red years of communism, it was an economic and cultural centre, it was home to important institutions, which made it famous in the area in northern Ardeal, in the old historical Maramures region, which at the time included a vast territory on the right side of the Tisa river.

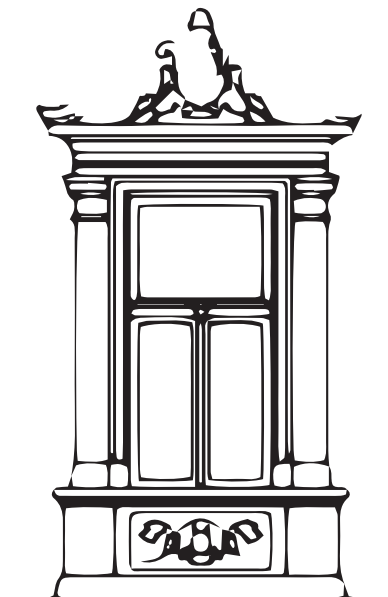
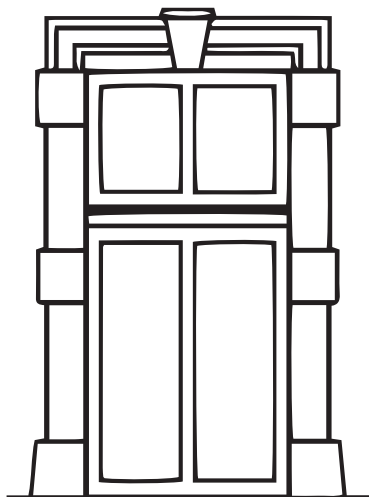
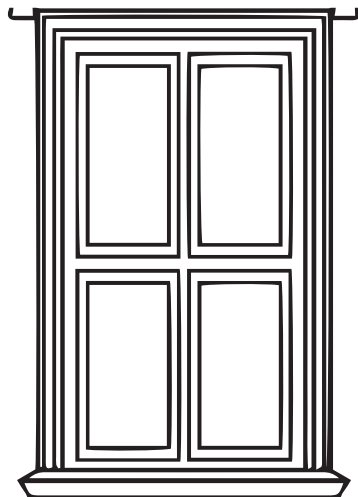
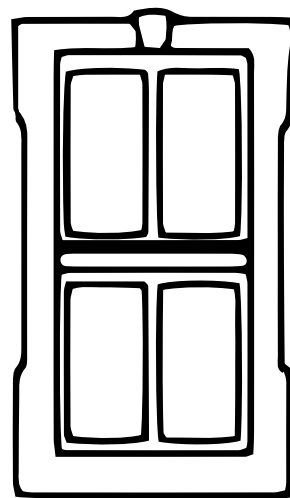
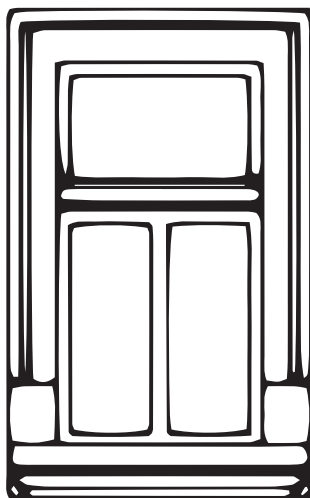
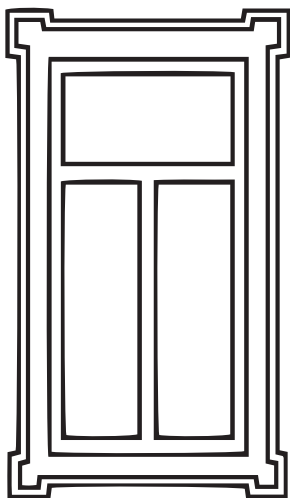
Sergiu Ovidiu Luscalov: Correction, by enlarging the photo I realized that the chestnut tree shown in the photo was not located in the park, but somewhere near the Catholic Church. You can only see a small corner of the park, still without the fences that later would later surround it, the photograph must be much older than I thought!

Ioan Drimuș: On the side of the building on the left you can see a marble commemorative plaque. I wonder what was written there.

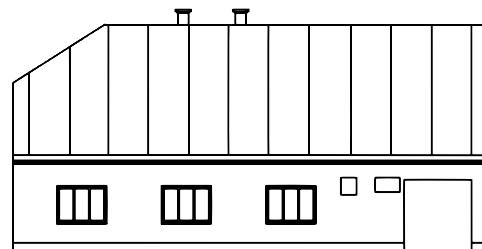
Adrian Bența: Nice picture, I really like the cyclists all wearing suits and ties.

Robert Zolopcsuk: The most relevant landmark for correctly assessing the age of the photo is the house on the left of the image which today is the one-storey house where biology teacher Tatai Miklos lived.

Anna Gruber: A wonderful picture!

ICOP:

Panoramic realizat de domnul Ioan Grad, căruia îi mulțumim pentru sprijinul necondiționat oferit în acest proiect al Muzeului Maramureșan

ICOP:

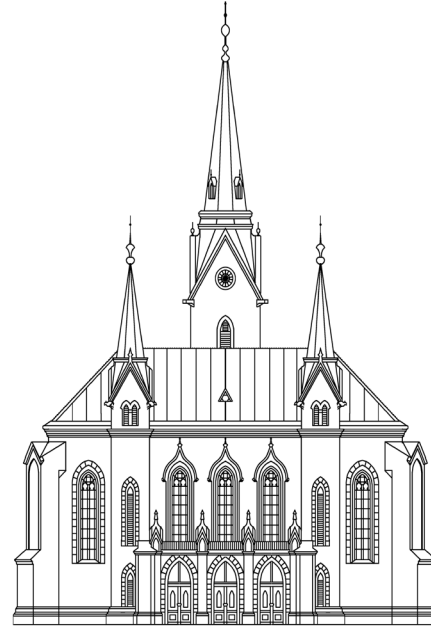
A Panoramic photo created by Mr. Ioan Grad, we thank for his unconditional support for this project.

Robert Zolopcsuk: Fotografie realizată în ultimii ani de comunism. Se poate vedea că a fost confiscat din terenul aferent bisericii reformate și transformat în parcare. Acest lucru nu ar fi fost posibil, biserica fiind monument categoria A, nefiind permisă nici o modificare la întreg ansamblul, nemaivorbind de noțiunea respect de proprietate. Trist că nici până astăzi nu a fost retrocedat acest teren bisericii reformate...

Ioan Drimus: Uite că am găsit: "Lucrările de construire a bisericii au început în anul 1985 și au fost finalizate în 1988. Proiectul a fost gândit și realizat de către arhitectul Constantin Pena din Baia Mare". Eu chiar nu știam! În acea perioadă eu lucram la alte proiecte și nu eram în Sighet. Veneam doar din când în când în weekend.

***Robert Zolopcsuk:** A photograph taken in the later years of communism. You can see that part of the land next to the reformed church was turned into a parking lot. This would not have been possible today, as the church is a category A monument, and no alterations to the whole complex were allowed, not to mention the notion of respect for property. Sad that even today this land has not been returned to the reformed church.*

***Ioan Drimus:** I found an interesting fact: "Construction work on the church began in 1985 and was completed in 1988. The project was designed and built by the architect Constantin Pena from Baia Mare". I wasn't aware. At that time I was working on other projects and was not in Sighet. I only came here every now and then on weekends.*

ICOP:

Un moment greu pentru istoria
acestei clădiri emblematice.

ICOP:

*A difficult period for the history
of this iconic building.*

Maria Ferenczy: Biserica reformată ?

Lucian Lucian: da. Biserica Reformată după incendiul din 1931.

Emil Berczi: Dacă este biserica reformată, clădirea din dreapta (pare impunătoare) care ar fi?

Lucian Lucian: clădirea din dreapta din care se vede puțin colțul e actualul C N. Regele Ferdinand (Liceul Pedagogic) iar în poză e Biserica Reformată după incendiul din 1931 când a ars fleșa turnului mare și o parte din acoperișul bisericii!

Lucian Lucian: din vechea biserică se păstrează doar partea de jos a turnului mare, iar actuala biserică a fost construită după 1859 când vechea biserică a fost afectată de un incendiu devastator, după care s-a hotărât demolarea zidurilor care nu mai prezentau garanție în afara unei părți din turnul mare ce a rămas în picioare până astăzi!

Lucian Lucian: Cu diferența că atunci când a fost făcută poza, între clădirea actualului C.N. "Regele Ferdinand" și Biserica Reformată nu era stradă, ci parcul Bisericii Reformate fiindcă și clădirea C.N. "Regele Ferdinand" și partea cealaltă unde e sala "Studio" erau ale bisericii, acolo fiind Liceul Reformat și Facultate de Drept!

Gicu Siman: Cu adevărat o poză istorică. Astăzi se pot asculta concerte de orgă. Păcat că sunt rare.

Török Stefan: E grozav, așa ceva nici că am văzut!

In search of the lost city. Sighet - people, places, stories: A difficult period for the history of this iconic building.

Maria Ferenczy: *The Reformed Church ?*

Lucian Lucian: *Yes. The Reformed Church after the 1931 fire.*

Emil Berczi: *If it is the Reformed Church, then what is the building on the right (looks imposing)?*

Lucian Lucian: *The building on the right of which you can see the corner is the current Regele Ferdinand Highschool (Pedagogic High School) and this picture shows the Reformed Church after the fire of 1931 when the big tower and part of the church roof burnt down!*

Lucian Lucian: *From the old church only the lower part of the big tower is preserved, the present church was built after 1859 when the old church was affected by a devastating fire, after which the walls needed to be demolished, because they were no longer safe, except for a part of the big tower that is still standing today.*

Lucian Lucian: *The main difference is that, when the photo was taken, between the current building of the "King Ferdinand" Highschool and the Reformed Church there was no street, only the park of the Reformed Church, the building of the "King Ferdinand" Highschool and the other side where the "Studio" hall is, belonged to the church, they were the Reformed High School and the Law School.*

Gicu Siman: *Truly a historical picture. Today you can sometimes listen to organ concerts there. Too bad they are rare.*

Török Stefan: *That's great, I've never seen anything like this!*

Strada Traian, nr. 13A

ICOP:

Postăm o serie de case dispărute, fotografiate - pentru că figurau pe lista sistematizărilor - înainte de demolarea lor.

Mulțumim Direcției Județene a Arhivelor Naționale pentru sprijinul acordat.

ICOP:

We will now display a series of missing houses, photographed (because they were on the systematization urban restructuring plan's list) right before their demolition.

Thanks to the National Archives for their support.

Ilies Stefan, Clădirea de lângă complexul Zimbru, ultima dată, dacă îmi amintesc bine, funcționa un magazin de pâine și unde spre după-masă puteai obține pâine chiar și fără cartelă.

Miki Jurka, atunci exista cartelă ??? Cartela a apărut în anii 80.

Ilies Stefan, Prin anii 60-65 erau cartele de pâine colorate diferit pentru fiecare membru al familiei. Capul familiei primea rația mai mare, urma mama și la sfârșit copilul sau copiii...La o familie de patru persoane, cazul meu, ne revenea 3/4 dintr-o pâine integrală rotundă deci nici măcar o pâine întregă.

Sergiu Ovidiu Luscalov, Da, dar pâinea avea 2 kg!

Maria Ferenczy, Tichetul era la începutul anilor 60 și au fost lipite pe "tabel" cu un fel de ciriz. În magazin la închidere, și eu am ajutat cu frații mei, și am primit o pâine (mag.de pâine Révay).

Spiridon Pralea, mergând pe lângă această clădire se putea ajunge până la strada Mihai Viteazul?

Sergiu Ovidiu Luscalov, Da, era pe strada Vișeuului colț cu Deportaiților, treceam spre sinagogi și ajungeam la strada Mihai Viteazul!

Gavrila Dunca, Era alimentara lui Ștețca.

Robert Zolopcsuk Colțul străzii spre sinagoga sefardă, spre centru. Prima casă a fost cu etaj și a urmat casa din postare, urmată de două case cu etaj. Casa postată este deja demolată parțial și se poate vedea că are doar partea stângă, cea din dreapta fiind demolată anterior. Treceam prin fața ei zilnic, desigur acum... în fotografia anexată, clădirea este încă întregă.

***Ilies Stefan:** The building next to the Zimbru complex, in its later years, if I remember correctly, it was a bread shop and in the afternoon you could get bread even without a ration card.*

***Miki Jurka:** Where there ration cards back then??? The card came out in the 80s.*

***Ilies Stefan:** Around 60-65 there were different coloured bread cards for each member of the family. The head of the family got the biggest ration, then the mother and finally the child or children... For a family of four, in case, we would get 3/4 of a whole round loaf so not even a whole loaf of bread.*

***Sergiu Ovidiu Luscalov:** Yes, but the bread weighed 2 kg back then!*

***Maria Ferenczy:** The card was around in the early 60s and they would glue purchases on the "table". My brothers and I helped when it closed, and we got a loaf of bread (Révay bread store).*

***Spiridon Pralea:** Could you reach Mihai Viteazul street by walking past this building?*

***Sergiu Ovidiu Luscalov:** Yes, it was on the corner of Vișeu Street with Deportees' Street, we would pass by the synagogues and we would reach Mihai Viteazul Street!*

***Popsa Adrian:** After the demolition, this was the location of the bicycle rack around 70-75. The former Dioda store could have been on this site.*

***Gavrila Dunca:** This was Stetca's grocery store.*

***Robert Zolopcsuk:** The street corner leading to the Sephardic synagogue, towards the centre. The first house was a one-storey house and after it followed house in this photograph, followed by another two one-storey houses. This house is already partially demolished here and you can see that only its left side still stands, its right side was demolished earlier. I would walk past it daily, of course here in the photo the building is still whole.*

Strada Traian, nr. 15

ICOP:

Într-o discuție, o doamnă în etate și-a amintit că la colțul respectiv „era o casă cu o singură cameră, unde era un domn ce repara stilouri. Mai încolo (probabil următoarea) era o casă unde exista un cuptor încăpător, unde în fiecare joi evreii aduceau oalele cu ciolent și le lăseau până vineri la fiert (la copt)”. Are cineva idee despre această casă? Știe cineva cine era acel domn reparator de stilouri?

ICOP:

During a conversation with an elderly lady recalled that on this corner “there was a one-room house where there was a gentleman who repaired pens. Further on (probably the next house) there was a house where there was a large oven, where every Thursday the Jews would bring the pots of food and leave them until Friday to boil (bake)”. Does anyone have any more information about this house? Does anyone know who this pen repairman gentleman was?

Robert Zolopcsuk Da, știi cine a locuit în casa de la colț. Era un evreu și îl chema Slomcu, toată lumea la el repara stilourile ... sunt și foarte multe anecdote despre el...

Zoli Iliesi, Strada Traian sau a Deportaților, construcții vechi cum a arătat str. Traian înainte. Nu mai țin minte fiecare casa, dar așa mi se pare ca pe poza nr 1 se vede intrarea pe strada Vișeului, încă nedemolată. Așa cum arată în poze sunt vremuri de mult uitate, mai ținem în minte unele aspecte ca prin ceață!!!

Miki Jurka, acolo în curte, era un birou de copiat acte...

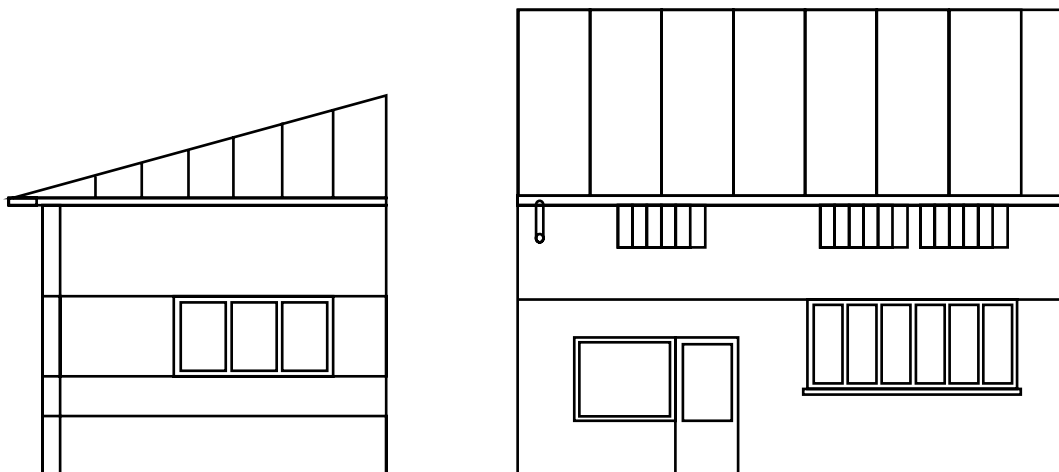
Komlosy Aly Aladar, Așa este acolo mai sus era ZAHANA unde am stat eu și la colț cu Vișeului stăteau birjarii.

Robert Zolopcsuk: Yes, I know who lived in the house on the corner. He was a Jew and his name was Slomcu, everyone brought pens for repair at his house. There are many stories about him.

Zoli Iliesi: Traian or Deportees' Street, old buildings showing how Traian Street used to look like. I don't remember every house, but it looks to me like on picture no. 1 you can see the entrance to Vișeului Street, still intact. These pictures show long forgotten times, we still remember some details but it's very foggy.

Miki Jurka: There in the courtyard, there used to be an office for copying documents.

Komlosy Aly Aladar: That's right up there above was ZAHANA where I lived, on the corner of Vișeului Street is where the coach drivers were.

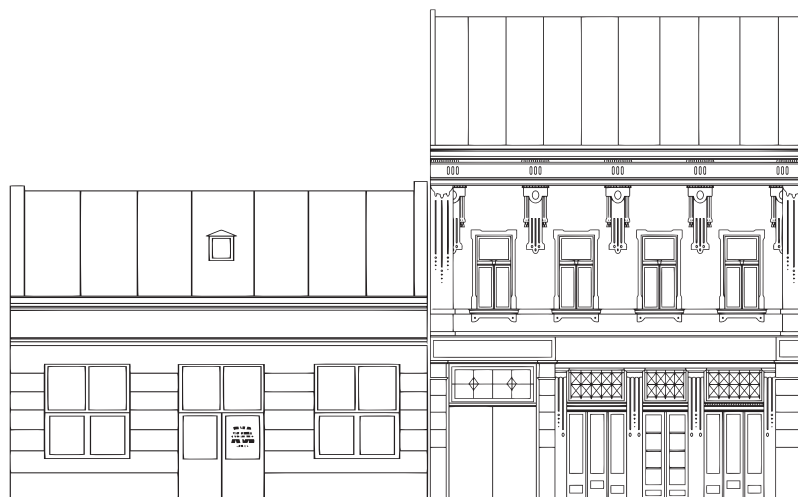

Strada Traian, nr. 17

Strada Traian, nr. 25

Sergiu Ovidiu Luscalov, Oameni, case, amintiri vagi despre ele, rămase în memorie după ce zeci de ani au dispărut din viața noastră! Sunt amintiri dragi, în urmă cu mulți ani am trecut și noi pe acolo! Am intrat în magazine și ne-am cumpărat ceva, pe această stradă se găseau de toate, de la pâine și carne, până la chimicale, electrice, vulcanizare, tinichigerie, tutungerie, locuri de mâncat și băut, etc. Aici era un vad comercial important al orașului, avea tradiție în acest sens, era aproape sau chiar în centrul Sighetului, unde oameni pricepuți făceau bani! Casele au dispărut, s-au ridicat blocuri, dar oamenii nu au dispărut niciodată, acei pe care îi vedem în fotografie sau alții mai noi, îi vedem și astăzi pe strada cu nume trist a „Deportaților”, care ne amintește de multe, de dureri omenești, de privațiuni de libertate, de crime naziste, ca mai târziu să, între în marea demolare și casele de pe partea dreaptă a străzii!

Zoli Iliesi, Ce a fost nu va mai fi niciodată, așa-i firea naturii. Dar noi care am rămas cu nostalgia putem spune cum a fost înainte de a demola strada. Am avut o copilărie fericită fără calculatoare, telefoane mobile, televizoare etc. Dar totuși am fost fericiți chiar dacă lipsurile, că așa erau vremurile, ne-au afectat!!!

Ilies Stefan, Acest magazin a fost pe strada Traian sau „Deportaților”.

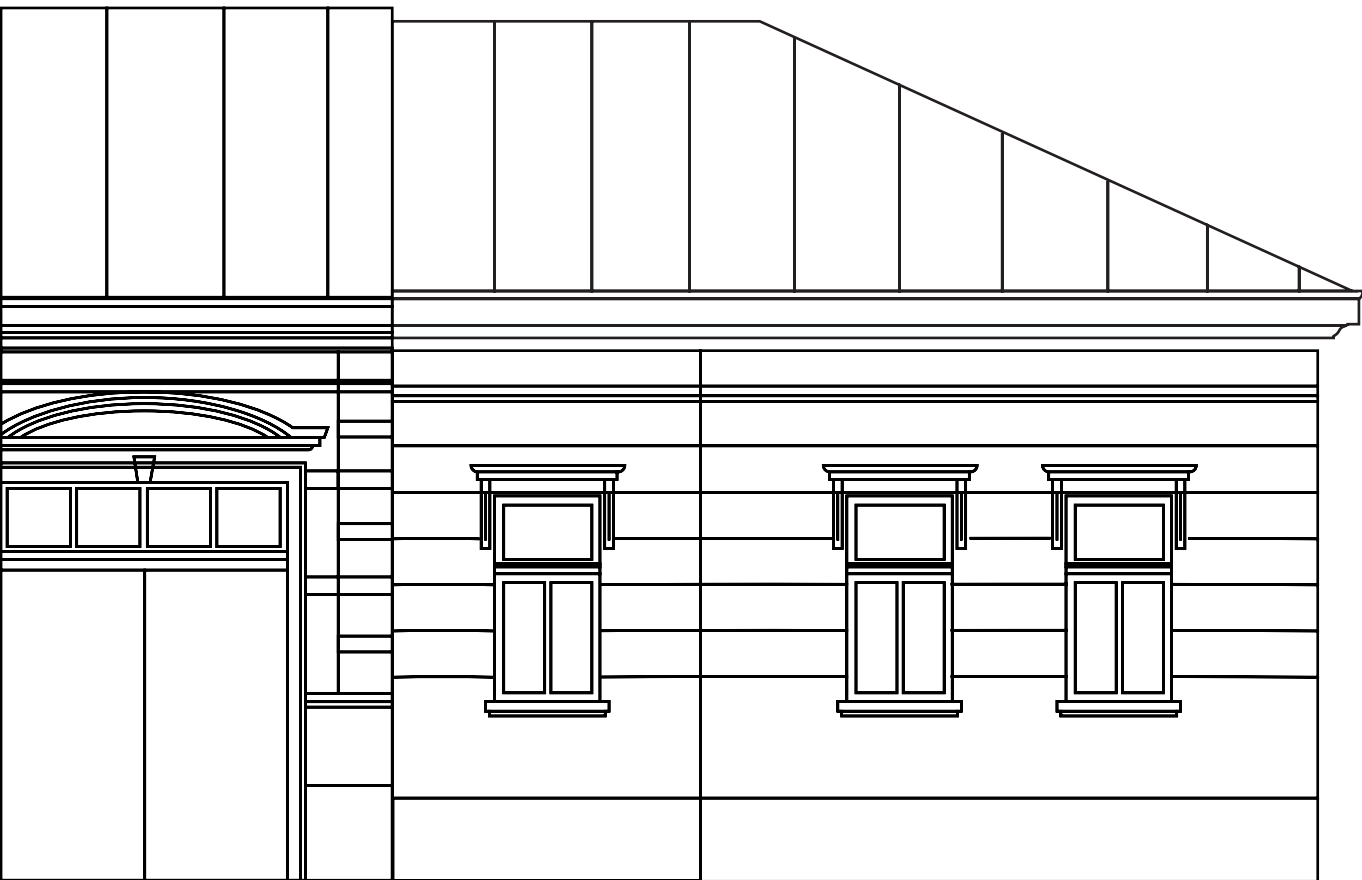
***Sergiu Ovidiu Luscalov:** The people and houses, vague memories of them, we can still remember them after decades of disappearing from our lives! They are dear memories, many years ago we too would pass through these places! We would walk into the shops and buy something, on this street you could find everything from bread and meat, to chemicals, electronics, tire repairs, tin workshops, tobacco shops, places to eat and drink, etc. This was an important shopping street, it had its tradition, it was near or even in the centre of Sighet, where skilled people made a living. The houses disappeared, residential buildings were raised, but the people never disappeared, the ones we see in the photo, we still see them today on the street of the sad name of "Deportees' street", which reminds us of many dark parts of our history, of human pain, of freedom being stolen, of Nazi crimes; later on these houses on the right side of the street were also demolished.*

***Zoli Iliesi:** What was will never be again, that's how this are. But those of us that are left with nostalgia can tell others how it was before the streets were demolished. We had a happy childhood without computers, cell phones, TVs, etc. But we were still happy even though we didn't have many things, that's just how the times were and they left a mark on all of us.*

***Ilies Stefan:** This shop was on Traian Street or “Deportees’ Street”.*

Strada Vișeului, nr. 110

Strada Vișeului, nr. 7

Miki Jurka, De clădirea asta îmi aduc aminte...

Nistor Margareta-Maria, Aici am venit la sacter cu găina.

Rozalia Szekely, Și eu țin minte. Aici era sacteru. Un fel de măcelar!

Zoli Iliesi, Este vorba de Sinagoga de pe Basarabiei, sau fosta str. Vișeului. În curte era un abator unde se sacrificau animalele, dar mai ales găinile. Când sakterul le sacrifică cu o singură tăietură ca dacă se făcea mai multe tăieturi, evreii nu mai consumau carnea!!!

Zoli Iliesi, Și acolo tot Sinagoga era. Știu că noi am locuit cu evrei în curte și aproape în fiecare săptămână ne trimitea la sacter pentru a tăia găină, dacă găseau găina lovită sau cine știe ce știau ei, ne dădea jidanca nouă găina, mult ciolent și pască jidovească am mâncat când stăteam cu ei în curte!!!

Doru Penescu, Sinagoga era vizavi, în curte era încăperea de sacrificare, în clădire erau bănci de școală și rafturi cu foarte multe cărți vechi în ebraică.

Berniczki Michy Mihai, Dacă nu mă înșel, clădirea se afla vis-a-vis cu sinagoga de pe strada Vișeului, demolată aproximativ în anul 1977 și trimisă în America pentru a fi reconstruită.

Sergiu Ovidiu Luscalov, Clădirea în curtea căreia se sacrifică animale de către sacter pentru a avea carne cușer. Se împărțea carnea mai întâi la populația evreiască, ca după aceea ce rămâne să se vândă și familiilor de alte naționalități. Îmi amintesc de doi sakteri, primul era de statură mijlocie și roșu la față, cred că-i plăcea vinul! Al doilea era de statură mică și paremi-se, când populația evreiască s-a micșorat în urma repatrierii, era paznic la Cooperatie, mic dar tare de gură! Clădirea cu abator și curte de sacrificare era pe strada Vișeului pe partea dreaptă cum se merge spre strada Mihai Viteazul!

Ilies Stefan, Paznicul se numea Harry.

Zoli Iliesi, Clădirea care s-a demolat tot Sinagoga era, numai acolo era și abatorul evreilor, sakterul și eu țin minte era cu barbă și de statură mijlocie. Iar cel mic se numea Hary și era paznic la Deservirea sau cum s-a numit atunci Pielarul, știu că acolo a muncit tata. Lui Hary îi plăcea băutura!!!

Nistor Margareta-Maria, Tineretul la abator tăia sakterul [...] și dacă bine îmi aduc aminte bătrânul măcelar Enyedi Josif împărțea carnea, nu știu dacă și băiatul măcelarului Enyedi Istvan a continuat acolo ca măcelar.

***Miki Jurka:** I remember this building.*

***Nistor Margareta-Maria:** This is where I would bring the chicken to the “sacter”.*

***Rozalia Szekely:** I remember too. This is where the “sacter” used to be. A sort of butcher.*

***Zoli Iliesi:** This is the synagogue on Basaraba Street, or the former Vișeului Street. In the courtyard there was a slaughterhouse where animals were slaughtered, most of the time chickens. The sacter slaughtered them with one single cut because if more cuts were made, the Jews would refuse to eat the meat.*

***Zoli Iliesi:** Here was also a Synagogue. I know we used to share a yard with Jews and almost every week they would send us to take the chicken to the “sacter” to be slaughtered, if they found any extra wounds on the chicken, the Jew lady would give us the chicken, we ate so much bean stew and Jewish pastries when we lived with them.*

Doru Penescu: *The Synagogue was across the street, here in the courtyard was the slaughter room, in the building there were school benches and shelves filled with many old books written in Hebrew.*

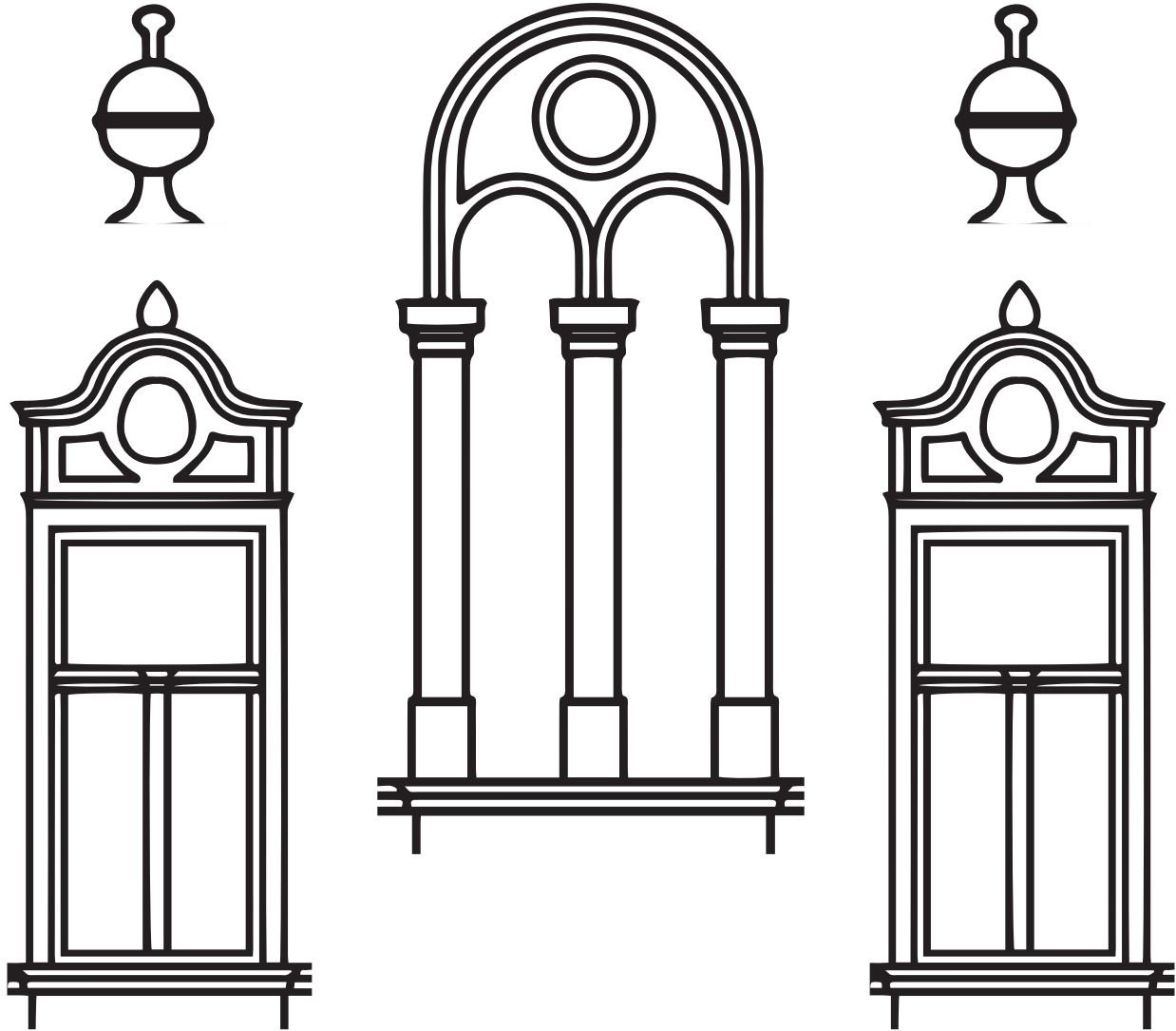
Berniczki Michy Mihai: *If I am not mistaken, the building was located across the street from the synagogue on Vișeului Street, it demolished in around 1977 and later sent to America to be restored.*

Sergiu Ovidiu Luscalov: *In this building's courtyard animals were slaughtered by the "sakter" for kosher meat. The meat was first distributed to the Jewish population and then whatever was left was sold to families of other nationalities. I remember two "sacters", the first one was of average height and was red in the face, I think he enjoyed wine. The second one was short and apparently, when the Jewish population shrank following the repatriation, he was employed as a guard at the Cooperative, he small but loud-mouthed! The building with the slaughterhouse and slaughter yard was on Vișeului Street on the right side as you went towards Mihai Viteazul Street.*

Ilies Stefan: *The guard's name was Harry.*

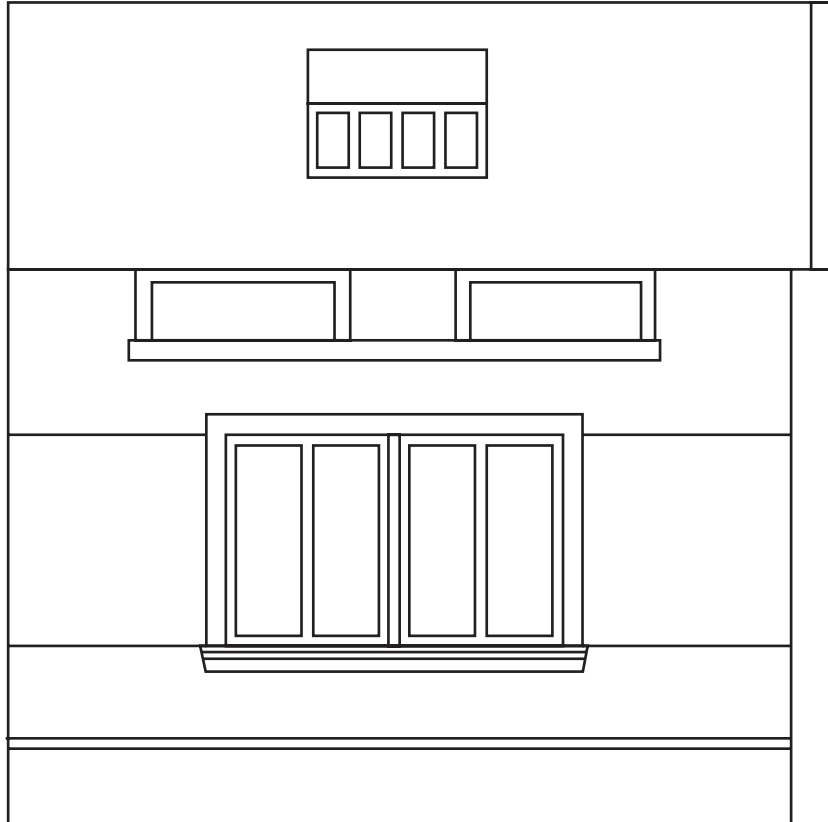
Zoli Iliesi: *The building that was demolished was also a Synagogue, the difference was that it also had the Jewish slaughterhouse, I also remember the "sakter", he had a short beard and was of average height. The short one's name was Hary and he was a guard at the "Deservirea" or whatever "Pielaru" was called back then, I remember that my father worked there. Harry liked to drink!*

Nistor Margareta-Maria: *Animals were slaughtered by the "sakter" and if I remember correctly the old butcher Enyedi Josif was the one dividing the meat, I don't know for sure if the butcher's son Enyedi Istvan also continued work there as a butcher.*

Strada Vișeului, nr. 2

Strada Vișeului, nr. 4

Zoli Iliesi:

Acum str. Basarabiei sau fosta Vișeului. Cum se intra din str. Traian pe partea stângă nu a mai rămas numai ultima casă. Iar pe partea dreaptă mai sunt câteva case, că la începutul străzii sunt făcute blocuri, pe partea dreaptă exista și Sinagoga!

Zoli Iliesi:

Today's Basarabiei Street, formerly Vișeului Street. As you come in from from Traian street on the left side only the last house is left standing. On the right side there are still a few houses, at the street entrance there are only buildings, on the right side is where the Synagogue was.

Strada Vișeului, nr. 5

Strada Vișeului, nr. 6

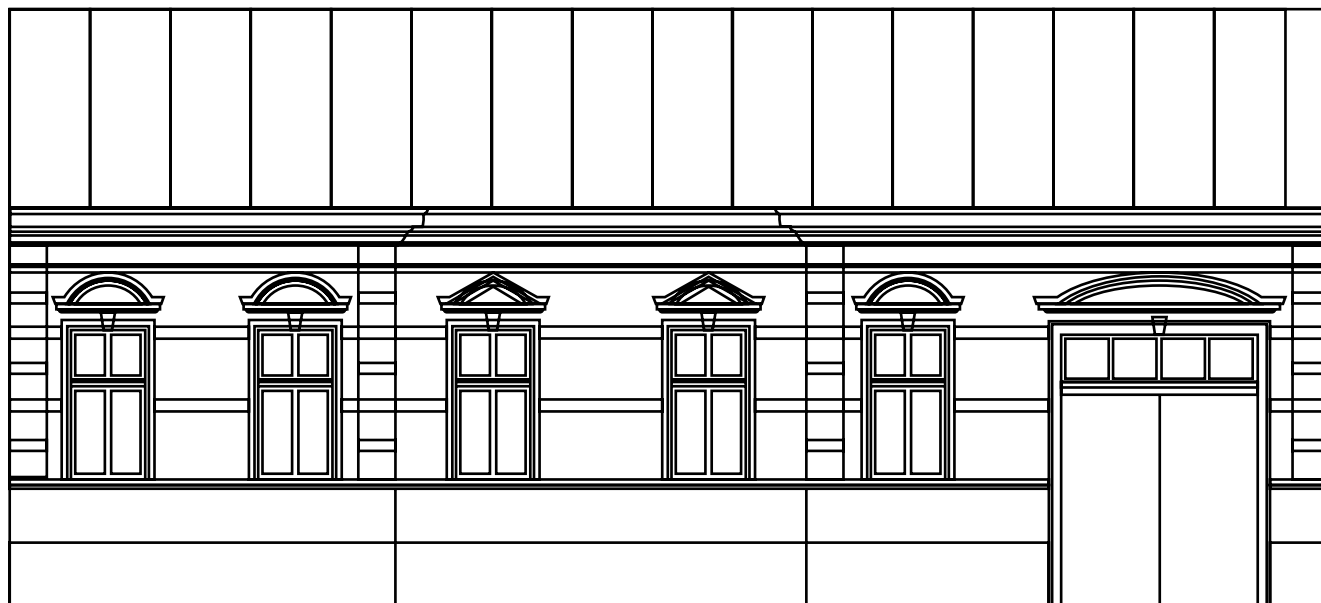
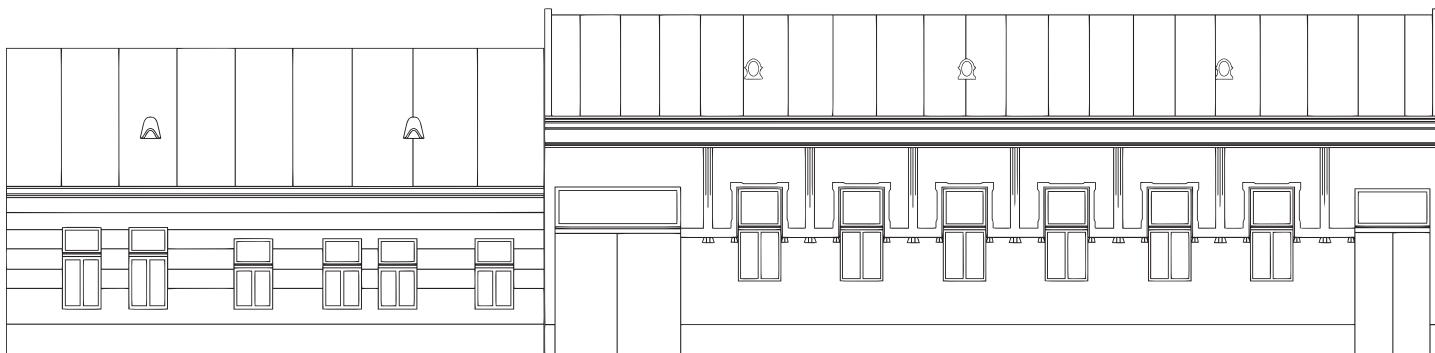
Strada Vișeului, nr. 4

Michaela Coca:

Mă văd pe acolo când eram copil. Crescută pe Mihai Viteazul, îmi aduc aminte chiar și de magazinele mici în subsol pe Str. Traian. Pe Vișeului ne jucam, mai târziu pe șantierul de acolo și Nucului. Și furam carbid ca să aruncăm în bălți. Căutam în jocul nostru comorile ascunse.

Michaela Coca:

I can still see myself spending time around those parts. Growing up on Mihai Viteazul Street, I even remember the small basement shops on Traian Street. We used to play on Vișeului Street, later we would play around there and in the Nucului neighborhood. we used to steal carbide to throw in puddles. In our made up games we would look for hidden treasures.

Sándor Süket:

Casa Cultului Mozaic Evreiesc.

Sándor Süket:

The Jewish House of Worship.

Strada Vișeului, nr. 3

Zoli Iliesi, Prin intermediul acestor poze aplicația În căutarea orașului pierdut încearcă să ne amintească prin clădirile care au fost înainte de a fi demolate. Sunt poze vechi de 35-40 de ani dacă nu mai mult. Sunt sigur că aproape nimeni nu-și amintește sută la sută cum a fost. Mulți nu mai trăiesc, iar cei care trăiesc sunt peste 60 de ani sau poate mai mulți ani, și noi nu ne mai aducem aminte 100%, trebuie să ne gândim, și atunci când ne aducem aminte cât de cât este foarte vagă amintirea. În cazul de față este str. Vișeului demolată aproape în întregime. Trebuie să fi calculator sau ceva geniu să ținem minte tot așa cum a fost!

Sergiu Ovidiu Luscalov, Pentru mine, acest proiect m-a ajutat să-mi reamintesc de multe clipe de bucurie din timpul copilăriei și tinereții mele! Uitasem de multe și mi-a ieșit din minte orașul vechi, străzile demolate ca să facă loc orașului nou cu, cartierele în care astăzi trăiesc majoritatea sighetenilor! Cine a avut ideea acestui proiect cu siguranță a gândit, că va bucura pe cei de vârsta a treia, deoarece în timpurile când a început reconstrucția Sighetului, noi eram copii, adolescenți sau la începutul maturității, iar astăzi pensionari, care cu siguranță se bucură de imaginile trecutului, că acelea au fost începutul vieții noastre în care cu un ochi plângeam după orașul vechi iar în celălalt aveam lacrimi de bucurie că Sighetul se reînnoiește. Orașul a fost al nostru, este și va fi, trebuie să-l respectăm în orice etapă, este imaginea evoluției noastre într-un oraș transilvănean, un oraș de graniță, care a suferit și suferă în continuare, dar este locul în care ne-am trăit zilele!

***Zoli Iliesi:** With these pictures of demolished buildings the “In Search of the Lost City” is trying to remind us of our lost past. These photos are 35-40 years old if not more. I'm sure hardly anyone remembers how things were like with 100% accuracy. Many are no longer living, and those who are living are over 60 years old; we can't remember 100%, we have to think, and when we do remember even a little, it's a very vague recollection. In this case it's Vișeului Street which was demolished almost entirely. You have to be either a computer or some genius to remember everything as it was.*

***Sergiu Ovidiu Luscalov:** In my case, this project helped me fondly remember many moments of joy from my childhood and youth. I had forgotten a lot and the old town had slipped my mind, the streets were demolished to make room for the new town with the new neighborhoods where most of the people of Sighet live today. Whoever thought of this project surely thought that it would please the elderly, because, back when the reconstruction of Sighet started, we were children, teenagers or young adults, today retired senior citizens who surely find great pleasure in these images from the past; those times represented the beginning of our lives, when with one eye we cried for the old lost town and with the other we had tears of joy and we were optimistic about Sighet being rebuilt. The town was ours, is ours and will always be ours, we must respect it at every stage of its life, it represents our evolution as a Transylvanian town, a border town, which has suffered and which still suffers to this day, but it will always be the place where we all lived our lives!*

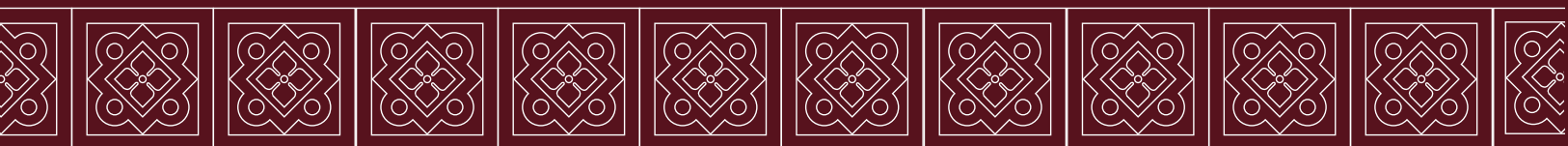
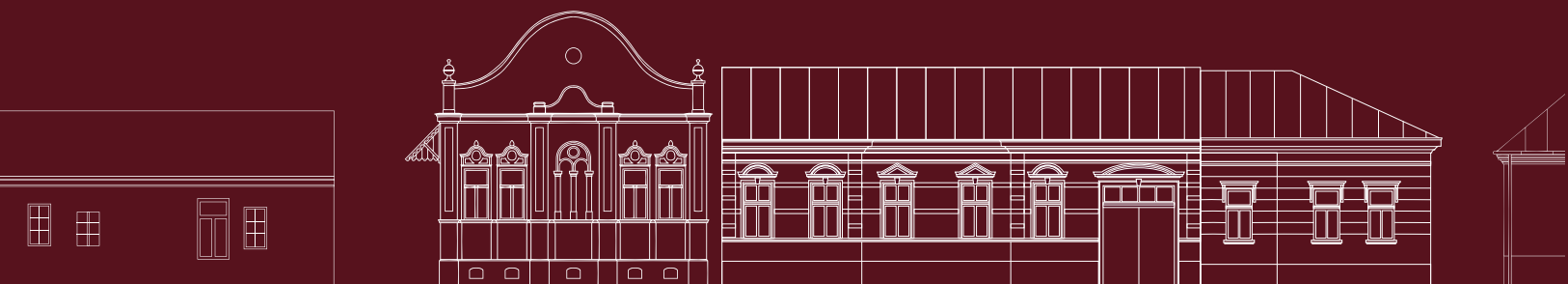
Zsófia Balla / Fototeca Azopan - www.azopan.ro

„Evrei din Maramureș”, Foto original Francisc Nistor, Editura Touring-Clubul României, Secția „Maramureș”.
Sursa: Zsófia Balla / Fototeca Azopan - www.azopan.ro
Mulțumim pentru promptitudinea răspunsului, Edgár Szőcs.

*"Jews from Maramures", Original photo by Francisc Nistor, Touring-Clubul României Publishing House, "Maramures" Section. Source: Zsófia Balla / Azopan Photo Library - www.azopan.ro
Thank you for your prompt reply, Edgár Szőcs.*

va urma...

to be continued...

ISBN 978-606-95703-9-5

ISBN 978-606-95703-5-7, Vol. 2.